

EKLZ

LOGISTIKA
UNA CIONAL NOJ
ODBRANI

БИБЛИОТЕКА
ДОМА ЈНА — БЕОГРАД

сигна-
тура

Име:
Бр.

III-12-386 пр. 1

1693

VOJNA BIBLIOTEKA

INOSTRANI PISCI

KNJIGA ŠEZDESET SEDMA

UREĐIVAČKI ODBOR

general-pukovnik Srećko MANOLA, general-pukovnik u penziji Božo LAZAREVIĆ, general-potpukovnik Boško ĐURIČKOVIĆ, viceadmiral Bogdan PECOTIĆ, general-potpukovnik Mirko BULOVIC, general-potpukovnik u penziji Vekoslav KOLB, general-major avijacije Nikola LEKIĆ, vazduhoplovno-tehnički pukovnik Miroslav BORAS, tehnički pukovnik Mihajlo KOKOLJEVIĆ, dipl. inž; pešadijski pukovnik Milan GLUMAC, pešadijski pukovnik Zdravko ĐUKOVIĆ (odgovorni urednik)

VOJNOIZDAVAČKI ZAVOD
B E O G R A D
1968.

EKLZ

LOGISTIKA U NACIONALNOJ ODBRANI

СЕНТАРНА БИБИЛИОТЕКА ЈЈ

БЕОГРАД

СТ. III-10-3861 NASLOV DELA U ORIGINALU

БИ. б. 212105

LOGISTICS IN THE NATIONAL DEFENSE

*

HENRY E. ECCLES
REAR ADMIRAL, USN, RET.

U ratu su omaške normalna, a greške obična stvar; obaveštenja su retko potpuna, često netočna, a vrlo često navode na pogrešan put. Uspeh postižu ne ljudstvo i materijal u primernom stanju, već ostaci organizacije istrošene u napregnutoj ratnoj kampanji i potresene psihičkim šokom borbe. Cilj se u ratu postiže u uslovima koje često nameću krajnje nepovoljne situacije. U svetlosti tih činjenica komandant treba da očekuje da mora izgraditi svoj postupak u toku kontrole planiranog dejstva.

»Pravilna vojna odluka«
Američka Pomorska ratna škola
Njuport, R. I., 1942. str. 198

Preveo s engleskog
Potpukovnik u penziji Momčilo Đurić

SADRŽAJ

	Strana
<i>Predgovor doktora Henri M. Ristona</i>	9
<i>Predgovor autora</i>	13
<i>Zahvalnost</i>	15
D E O I — O S N O V N A R A Z M A T R A N J A	
G l a v a 1. P o r e k l o p r o b l e m a	19
Vojno poreklo problema	19
Političko-ekonomski faktori	22
Uticaj industrijske revolucije	25
Sa kog stanovišta?	27
G l a v a 2. P r i r o d a i s t r u k t u r a r a t a	30
Priroda rata	30
Spektar sukoba	31
Elementi sile	33
Instrumenti sukoba	33
Struktura rata i priroda vojnog rukovodenja	33
Osnovne koncepcije	39
Ograničavanje rata	41
Strategija, ciljevi i kontrola	44
Zaključak	46
G l a v a 3. O d n o s i između strategije, logistike i taktike	49
Ekonomski i logistički izvori strategije	49
Primeri iz istorije	52
Logističko-taktički primeri	53
Komanda spaja strategiju, logistiku i taktiku	56
Ekonomsko-logističke granice strategije	60
G l a v a 4. L o g i s t i k a k a o v e š t i n a	62
Logistički cilj	62
Cista logistika	64
Terminologija	64
Struktura, novac i finansijsko rukovodenje	67
Mobilizacija ratnog potencijala	70
Primjenjena logistika	70
Funkcionalne delatnosti	72
Logistika kao spona	76
G l a v a 5. P l a n i r a n j e u l o g i s t i c i	77
Planiranje u opštim crtama	77
Vrste i sistemi planiranja	79
Nivoi planiranja	80
Planiranje »zahteva« i planiranje »mogućnosti«	86
»Logističko planiranje« i »Planiranje logističke podrške«	88
Mobilizacijsko i operativno planiranje	90

Metode planiranja	— — — — —	92
Faktori planiranja	— — — — —	94
Podaci za upotrebu	— — — — —	96
Uticaj nivoa, vremena planiranja i prirode situacije na faktore planiranja	— — — — —	97
Zaključak	— — — — —	99
G l a v a 6. Integracija planiranja, informisanja i programiranja	— — — — —	100
Izvodljivost i proračunski rizik	— — — — —	101
Integracija strategije, logistike i taktike	— — — — —	101
Komandantova odgovornost	— — — — —	110
Kontrola planiranih dejstava	— — — — —	113
Informisanje i programiranje	— — — — —	113
Načela informisanja	— — — — —	119
Zaključak	— — — — —	121
D E O II — OPERATIVNI FAKTORI		
G l a v a 7. „Logistička lavina“	— — — — —	123
Tendencija porasta	— — — — —	124
Uticaji i uzroci	— — — — —	124
Hipotetičan primer	— — — — —	125
Neposredne posledice	— — — — —	126
Posledice premalog i prekomernog planiranja	— — — — —	129
Posredni efekti	— — — — —	130
Psihološki faktori — poverenje	— — — — —	130
Savremene koncepcije snabdevanja	— — — — —	132
Rezerve nisu neograničene	— — — — —	135
G l a v a 8. Elastičnost i zamah	— — — — —	137
Istorijski primeri	— — — — —	137
U komandama leže korenii elastičnosti	— — — — —	139
Elastičnost i organizacija	— — — — —	141
Sastav snaga	— — — — —	142
Elastičnost u planiranju	— — — — —	143
Posledice kontrole komande	— — — — —	146
Zamah i pokretljivost	— — — — —	147
Logistički zamah	— — — — —	149
Kontrola zamaha	— — — — —	150
Odnos prema kontroli kretanja	— — — — —	152
Zaključak	— — — — —	152
G l a v a 9. Stvaranje i razmeštaj logističkih jedinica i sredstava	— — — — —	154
Instrumenti kontrole	— — — — —	154
Neadekvatne koncepcije u kopnenoj vojsci	— — — — —	156
Neadekvatne koncepcije ratne mornarice	— — — — —	160
Uzroci potcenjivanja	— — — — —	164
Razmeštaj i kontrola rezervi	— — — — —	167
Logistički cilj i planiranje	— — — — —	168
G l a v a 10. Kontrola prioriteta i dodeljivanja	— — — — —	171
Predistorija i značaj	— — — — —	171
Faktori u kontroli komande	— — — — —	177
Priroda prioriteta i dodela	— — — — —	178
Odnos prema kontroli komande	— — — — —	179
Prekoredni prioriteti	— — — — —	181
Predviđanje	— — — — —	182
Zaključak	— — — — —	183
G l a v a 11. Kontrola kretanja i prekomorskog prevoženja	— — — — —	187
Pretendenți za kontrolu kretanja	— — — — —	185
Kriterijumi prosudivanja	— — — — —	186
Međusobni odnosi	— — — — —	187
Priroda kontrole kretanja	— — — — —	189
Primeri iz istorije	— — — — —	190
Organizovanje kontrole kretanja	— — — — —	193

Kontrola prilikom stvaranja borbenih jedinica	196
Kontrola kretanja i prekomorsko prevoženje	198
Ciljevi i sposobnost	201
Sposobnost reagovanja na odluke komande	204
Posledice pogrešnih koncepcija	206
Potreba za integrisanim planiranjem	208
Zaključak	210
G l a v a 12. Logistička disciplina	245
Logistička disciplina i snabdevanje	213
Nepotrebne opomene	215
Kako slaba disciplina stvara sve veću »lavinu«	217
Primeri iz istorije	220
Poverenje i ograničene rezerve	221
Zaključak	223
D E O III — O R G A N I Z A C I J A I B O R B E N A G O T O V O S T	
G l a v a 13. Organizacijski problemi i pitanja	224
Složenost i uzroci problema	224
Različite koncepcije	228
Upoređivanje sa našom privredom	230
Protivrečna mišljenja	232
Posledice toga što komanda kontroliše logistiku	238
Uzajamno delovanje civilne i vojne strane	239
Funkcionalne koncepcije nasuprot teritorijalnim	245
Prirodne snage	246
Potreba za kompromisom	249
Zaključak	251
G l a v a 14. Logistički sistem i odnosi komandovanja	252
Potreba za uskladivanjem	252
Idealan struktura	256
Opšti zadaci komande	256
Karakteristike pomorskih snaga	257
Hipotetičan primer	262
Logistika i zadaci komande u oblasti	263
Praktični problemi u komandovanju	265
Lični problem komandanta	268
Zaključak	269
G l a v a 15. Logistička koordinacija	271
Nemačko-talijanska kampanja u Sredozemlju	271
Zapažanja o kampanji	278
Zaključak	281
G l a v a 16. Analiza logističke koordinacije	282
Potreba za koordinacijom	282
Priroda logističke koordinacije	283
Gde je koordinacija potrebna	285
Osnova i elementi koordinacije	290
Sprovodenje kontrole od strane komande	293
Posebni problemi u kombinovanim komandama	296
Zaključak o problemu koordinacije	298
G l a v a 17. Logistika i organizacija štaba	301
Predviđanje problema	301
Povećanje štabova i sukobi zbog toga	303
Izrada šeme štaba	308
Organizacija štaba mora da proističe iz ratnih zadataka	310
Opšti tipovi organizacije štabova	311
Kako se u ratu povećavaju čitavni poslovi	313
Spisak zadataka	313
Problemi velikih štabova	317
Logistička analiza	318
Neizbežna podešavanja	318
Potreba analize od strane štaba	319

G l a v a 18.	<i>Logistička gotovost</i>	— — — — —	322
	Šta je to logistička gotovost?	— — — — —	323
	Faktori gotovosti	— — — — —	323
	Unutrašnja atmosfera u komandi	— — — — —	324
	Pravilan odnos borbenih i logističkih jedinica	— — — — —	324
	Logistički planovi	— — — — —	326
	Organizovanje logistike	— — — — —	327
	Ispitivanje logističke organizacije	— — — — —	328
	Ciklus obrade dokumenata	— — — — —	329
	Stanje materijalne spremnosti	— — — — —	331
	Obuka i vižbe	— — — — —	332
	Opšti faktori	— — — — —	334
	Opšte tendencije	— — — — —	335
	Zaključak o paradoksima	— — — — —	341
	Procena osnovnih načela	— — — — —	343
G l a v a 19.	<i>Zaključci</i>	— — — — —	345
	Potreba za teorijom rata i priroda te teorije	— — — — —	345
	Odnos logistike prema teoriji rata	— — — — —	348
	Tehnička nadmoć nije odlučujuća	— — — — —	350
	Potreba za proučavanjem i istraživanjem	— — — — —	352
	Opasnost od samoobmanjivanja	— — — — —	354
	Covek za taj zadatak	— — — — —	354
Bibliografija		— — — — —	357

Ovo delo se zasniva na istražnim radovima obavljenim za potrebe Projekta za izučavanje logistike na Univerzitetu »Džordž Vašington« u Vašingtonu, koje je finansirala Uprava za pomorska istraživanja. Saobrazno tome, dozvoljeno je preštampavanje u celine ili delimično, za potrebe vlade SAD.

PREDGOVOR

Kada je admiral Eklz predložio da pročitam knjigu »Logistika u nacionalnoj odbrani« odmah sam nekako spontano reagovao pitanjem: Zašto bi on od jednog civila tražio da razume tako stručnu vojnu stvar?

Međutim, od samog početka knjige jasno se vidi koliko i nestručnjak može da izvuče koristi; problemi koji se ovde iznose veoma su značajni, a da li su i pravilno obrađeni, o tome će u krajnjoj instanci sud dati — javno mnenje. Ukoliko, pak, ona ne bi priznalo da su ti problemi zaista najvažniji, interesima vojske nanela bi se velika šteta. Poslovi vezani za bezbednost nacije stvarno su vrlo krupni, u stvari, najkrupniji koji postoje. Autor ističe da čak i kad bi se »Dženeral motors«, »Dženeral elektrik«, »Junajted stejts stil« i »Ameriken telefoun en telegraf kompani« ujedinili u jednu korporaciju, njihov bi ukupan prihod bio upola manji nego izdaci za odbranu. Pri tom bi broj službenika u tim korporacijama bio nešto veći od trećine broja zaposlenih na poslovima odbrane koji su javni i sa dalekosežnim posledicama.

Gotovo svi su čitali »Parkinsonov zakon« (Parkinson's Law), te zajedljive i izazivačke eseje učenog profesora istorije sa Singapurskog univerziteta. Njegov čuveni »zakon« se zasnivao na opasci da smanjivanje flote nije dovelo i do smanjivanja poslova u Admiralitetu. Naprotiv, ljudstvo se u tom administrativnom »repu« povećavalo istom brzinom kojom se smanjivalo u prvim borbenim redovima. Što je flota bivala manja, Admiralitet je bivao veći.

Admiral Eklz nigde ne pominje Parkinsona, ali zato objašnjava taj paradoks. On isto tako nepristrasno i ubed-

ljivo daje i razloge koji se zasnivaju na zakonima, i koji se na njima ne zasnivaju. Povećavanje složene opreme i naoružanja — koji se tako često pogrešno nazivaju »odbrana pritiskom na dugme« — zahteva veći broj jedinica za podršku nego što je to bilo potrebno kod jednostavnijeg oružja. Ovo pitanje je obrađeno na sasvim ubedljivim primerima.

Potpuno je ispitani celokupan uticaj industrijske i naučne revolucije na probleme logistike i u teoriji i u praksi. Štaviše, on je tesno povezan sa doslednom promenom prirode rata i uplitanjem u »više oblasti ljudskih odnosa, delatnosti naroda, elemenata sile i oruđa sukoba«.

U ovoj knjizi je nepristrasno i poučno izneto nesrazmerno povećavanje ljudstva, materijala i raznih načina rada. Jasno je i tačno opisana »logistička lavina«, od samih početaka pa sve do njenog strahovitog vrhunca. Autor zaista s pravom kaže: »Tvrđnja da logističke delatnosti prirodno teže da kao ,grudva snega valjanjem' preko svake mere narastu u odnosu na taktičke snage koje podržavaju, možda je jedna od najznačajnijih teza ove knjige.« Ova tvrđnja je i detaljno dokumentovana. U razmatranjima se iznose mnogi razlozi, među njima i težnja ka shvatanju da su oficiri, podoficiri i vojnici slabijih sposobnosti, pogodni za te »podređene« i pomoćne zadatke. Užasno rasipništvo koje je posledica tog pogrešnog shvatanja, autor je veoma savesno dokazao.

Na zadržavajući način je izneto shvatanje da logistika predstavlja sponu između nacionalne privrede i borbenih snaga. Ono objašnjava ulogu i civila i profesionalnih vojnika i otkriva razlike u njihovom načinu mišljenja i metodama rada. Pomoću njega se razumeju vrednosti svake grupe u sopstvenom domenu i obrazlaže zbog čega nije pogodno da se skup jedne vrste pravila ili postupaka primenjuje i u domenu za koji je odgovorna druga grupa. Civili će se uveriti da im taj deo knjige pruža mnoga objašnjenja. Teško je naći stručnjaka u bilo kojoj oblasti koji bi bio tako oštrouman da shvati valjanost metoda tuđih njegovim, a koji ipak zadiru u njegov delokrug misli i delovanja. To ukazuje, barem posredno, da bi recipročna reakcija na vojne ideje i metode sa strane civila bila rado prihvaćena i da bi bila u nacionalnom interesu.

Delovi knjige u kojima se govori o »udvajjanju«, »nezimernom razbacivanju«, konkurenciji između pojedinih vidova oružanih snaga, vrlo su jasni, a istovremeno otvoreni i realistični. Bezbrojni argumenti o centralizaciji i decentralizaciji prikazani su nepristrasno i u duhu trpežljivosti. Apsolutna potreba da se postignu kompromis i saradnja u čisto ljudskim odnosima, veoma je naglašena. Treba se nadati da će se pri takvom tretiranju vekovima stare dileme između stvaranja savršene organizacijske strukture i ličnih odnosa ljudi, umanjiti trvanje, što može da dovede do toga da teoretski slaba organizacija dejstvuje prilično uspešno, a savršena sasvim da otkaze.

Za mene kao čoveka koji se bavi naučnim radom i kao člana naučnih ustanova celog svog radnog veka, prava je pesma kada čuje tako lepo izložene teoretske stavove. Teorije nisu samo snovi ili misli pune želja. To je sređeno izlaganje nagomilanog iskustva i njegov formalan izraz kao vodilja za buduće razborite akcije radi obogaćivanja tog iskustva. U ovoj knjizi ne samo što se pravilno govori o teoriji, već se i dokazuje vrednost takvog metoda prilaženja. »Traganje za sveobuhvatnim teorijama najbolji je način... da se što bolje shvate načela i odnos između uzroka i posledice, što odgovornim ljudima koji moraju da se odluče između protivrečnih teorija može da bude putokaz.« Usmeravanjem razmatranja u pravcu pravilne doktrine omogućuje se civilu da shvati suštinu stvari.

Za laika koji čita stručnu vojnu publikaciju bitna je jedna druga karakteristika ove knjige. Naime, kada se izloži jedna teorija, daju se primeri kako bi se objasnili njeni primenljivost i značaj. Knjiga je napisana na osnovu velikog broja pročitanih dela — kao što se vidi iz mnogih napomena na dnu stranica. Ona počiva na analitičkim i strogo naučnim mislima. Ispunjena je materijom koja je mogla nastati samo kao plod dugotrajnog iskustva iz prve ruke. Učinjena je poučnjom raznim primerima iz istorije u kojima sam autor nije lično učestrovao, ali su mu bili dostupni iz mnogobrojne literature.

Najzad, ovo je veoma logična knjiga. Uočivši da između većeg broja elemenata koje razmatra postoje međusobna povezanost i isprepletanost, autor se ne ustručava

da se više puta vrati na istu stvar kako bi je stavio na pravo mesto u razne okvire podataka koji su izneti u više poglavlja ove knjige.

Knjiga nije laka za čitanje i nije namenjena za odmor čoveku posle napornog dnevnog rada, ali je zato ozbiljna, jasna, interesantna — i veoma poučna.

*Njujork
januara 1959.*

*Njujork
januara 1959.*

*HENRI M. RISTON
predsednik Američkog saveta
na Kolumbijskom univerzitetu*

PREDGOVOR AUTORA

Više od jedne decenije problemi nacionalne odbrane, njena organizacija i kontrola priznaju se kao neobično važni za SAD i slobodni svet. Razlike u mišljenjima i u civilnim i vojnim krugovima bile su vrlo uočljive. One su najviše došle do izražaja prilikom utvrđivanja strategije i stvaranja vojnih snaga za njeno sproveđenje. U izveštajima Huverove komisije i Rokfelerovim izveštajima, kao i u komentarima mnogih drugih istaknutih ljudi, naročito se naglašavaju problemi koji se odnose na same vrhove strukture naših vojnih komandi. U njima se obično zanemaruju razlozi zbog kojih organizacija vrha vojnih komandi i njegove odluke utiču na efikasnost borbenih jedinica, čija uspešna upotreba predstavlja jedinu svrhu tog ogromnog npora. U mnogim protivrečnim stavovima o organizaciji vrhovne komande i dodeljivanju budžetskih sredstava, u logistiku, kao važan faktor, nije se ulagao odgovarajući analitički napor. Pa ipak, u razumevanju tog relativno nepoznatog predmeta leži ključ za povezivanje stvaranja oružanih snaga sa efikasnošću njihove upotrebe.

U svojoj prvoj knjizi »Operativna pomorska logistika«¹⁾ razmotrio sam osnovnu strukturu logistike i neke od njenih značajnijih operativnih karakteristika. Izgleda da je sada vreme da se dublje pozabavimo tim predmetom i njegovim odnosom prema drugim elementima savremenog sukoba.

»Logistika u nacionalnoj odbrani« nastala je iz čitavog niza istražnih radova, napisanih za Projekt izučavanja

¹⁾ Operational Naval Logistics, izdao Bureau of Naval Personnel, NAVPERS 10869, aprila 1950.

logistike na Univerzitetu »Džordž Vašington«, kao i iz serije predavanja u Pomorskoj ratnoj školi, Komandnoj i generalštabnoj školi, Nacionalnoj ratnoj školi, Vazduhoplovnom univerzitetu, Industrijskoj školi oružanih snaga, Štabnoj školi oružanih snaga i Školi za logistiku ratnog vazduhoplovstva SAD.

Daljim proučavanjem postalo je jasno da su tehnički aspekti logistike bili toliko široki i složeni da su zasenili glavne probleme i načela. Zbog toga je naročit naglasak stavljen na komandne aspekte predmeta, pošto su samo oni davali perspektivu da se savlada složenost tehničkih detalja, a odlučujući faktori osvetle pravom svetlošću.

Ta proučavanja i predavanja zasnivala su se na licnom iskustvu u planiranju i rukovođenju logističkim poslovima. Međutim, iako su proučeni mnogi službeni izvori, ovde se ne pokušava da izrazi nikakvo zvanično, službeno mišljenje. Na moje zaključke su u velikoj meri uticali pre-piska i razgovori neslužbene prirode sa oficirima svih vidova oružanih snaga i mnogih nacija, kao i sa istoričarima i vojnim analitičarima vrlo različitih struka i interesa.

Za mene je bila naročito velika povlastica što sam služio i studirao u Pomorskoj ratnoj školi, gde su podrška njenih načelnika i prisno druženje sa slušaocima, civilnim i vojnim nastavnim osobljem doprineli mom razumevanju problema i podstakli moje napore.

Vašingtonova ulica 101
Njuport, Roud Ajlend
januar 1959.

ZAHVALNOST

Sasvim je prirodno što se za knjigu ovakvog opsega zahteva obilata pomoć. Godinama sam bio te sreće da imam prijatelje koji su mi svojim iskustvom i savetima mnogo pomagali. Veliku pomoć su mi pružile dugotrajne diskusije na kojima su postavljana i razmatrana teška pitanja. Ovde ne mogu da iznesem imena svih onih koji su me zadužili, ali bi svakako bila velika nezahvalnost ako ne bih pomenuo izvesne ljude koji su mi pružili naročitu pomoć i podstrek.

Duboko sam zahvalan doktoru Henriju Ristonu, predsedniku Američkog saveta,*) za njegov prijateljski i razumljiv predgovor.

Posebnu zahvalnost dugujem admiralu Robertu B. Karniju, koji mi je pružio sve mogućnosti za proučavanje logistike, a kasnije me podržavao i hrabrio tokom čitavog mog rada.

Pod razboritim rukovođenjem admirala Rajmonda Spruensa, ondašnjeg načelnika, počeo sam svoj rad u Pomorskoj ratnoj školi 1947. Od tog vremena imao sam stalnu podršku svih njegovih naslednika na tom položaju. Gostoljubivost Pomorske ratne škole predstavljala je jedinstvenu priliku. Tu sam naišao na sposobne i oduševljene vojne rukovodioce, na istaknute civilne profesore i naučnike koji su pripadali upravi škole ili su kao gosti držali predavanja, na izabrano i okretno nastavno osoblje i kadar slušalaca, na civilno osoblje sa velikim iskustvom i ljubavlju za posao i na odlično osoblje u biblioteci. I,

*) Američkog saveta Kolumbijskog univerziteta.

najzad, ova škola je omogućila veoma značajnu atmosferu slobodne diskusije, zasnovanoj na ogromnoj raznolikosti ličnog fonda znanja i gledišta visokih vojnih komandi. Ova kombinacija je bila idealna za izučavanje misli.

Hteo bih da zahvalim izdavačima koje sam naveo u bibliografiji, što su dozvolili da upotrebim pojedine citate, potrebne za objašnjenje izraženih ideja.

Posebnu obavezu dugujem trojici ljudi koji su dugo-trajnim diskusijama i izvesnim predlozima vrlo mnogo doprineli ovom delu: kontra-admiralu Robinsu, doktoru Rosinskому i kontra-admiralu Bejtsu.

Kontra-admiral Tomas H. Robins mladi, dok je bio načelnik Pomorske ratne škole, a i kasnije, neograničeno mi je stavio na raspolaganje svoje vreme i iskustvo, stavljući kritičke primedbe na veliki deo mojih prvih »radnih« stranica. Njegovo bogato iskustvo u pomorskom i združenom planiranju na najvišem nivou, omogućilo mu je da potpuno razume ono što sam pokušavao da istražujem. Pružio mi je svaku mogućnu pomoć i ohrabrenje pri proučavanjima u Pomorskoj ratnoj školi. Najzad, on je vrlo pažljivo pročitao moju knjigu još u rukopisu i ukazao mi na mogućna pogrešna razumevanja kod nekih važnih elemenata.

Doktor Herbert Rosinski je spremno stavio na raspolaganje svoje ogromno istorijsko znanje i stručno iskustvo. Njegova izlaganja o potrebi i prirodi sveobuhvatne teorije rata osvetljavala su čitavo moje proučavanje o ratu, strategiji i logistici.

Mnoge ideje u ovoj knjizi proverio sam uz pomoć upornog, ali prijateljskog skepticizma kontra-admirala u penziji Ričarda Bejtsa. Njegove analize bitki majstorski su primeri naučničke tačnosti i istorijske objektivnosti.

Kontra-admiral u penziji Bern Anderson obratio mi je pažnju na pogodne primere u njegovom sopstvenom istraživanju i dao mnoge korisne predloge.

Zahvalan sam na neprekidnoj i značajnoj podršci Upravi za pomorska istraživanja, a naročito dr Fredu D. Rigbiju, i dr Viljemu H. Marlou iz Projekta za izučavanje logistike sa Univerzitetom »Džordž Vašington« i njihovim

prethodnicima dr C. H. Tompkinsu, E. M. Kenonu i
Maksu Vidberiju.

Duboko sam obavezan Lusili Ročford iz biblioteke
Pomorske ratne škole, koja mi je svojim iskustvom pru-
žila korisne savete u pogledu izdavanja knjige, kao i ne-
procenjivu pomoć u pripremanju indeksa uz knjigu.

Najzad, iskrenu zahvalnost dugujem svojoj sekreta-
rici gđi Ermi King, za prijateljsku saradnju i strpljenje
koje je pokazala ne samo kucajući sve što sam joj diktirao
i prekucavajući ponovo ceo rukopis, već i što je inteligent-
no dovodila u red sav haos mojih nedoteranih zabeleški.

H. E. E.

DEO I

OSNOVNA RAZMATRANJA

Glava 1.

POREKLO PROBLEMA

Ratovi naroda biće strašniji od ratova kraljeva¹⁾

VINSTON ČERCIL

VOJNO POREKLO PROBLEMA

General-major Dvajt D. Ajzenhauer, načelnik Operativne uprave Ministarstva rata u Vašingtonu, 13. marta 1942. godine pokušavajući da obezbedi logističku podršku američkih snaga na Filipinima, pribeležio je sledeće: »Nedeljama, koje su se činile kao godine, svuda sam tražio bilo kakav pogodan način da se našim snagama na Filičkim ostrvima pruži stvarna pomoć... I dalje ју to pokušavati, ali situacija iz dana u dan postaje sve beznađenija.«²⁾

Američke snage na poluostrvu Batan su 9. aprila 1942. godine položile oružje: »Bitka za Batan je završena... Ljudi koji su preživeli dugo iskušenje mogu se s pravom ponositi što su izvršili svoje zadatke. Puna tri

¹⁾ Winston Churchill, govor u Donjem domu prilikom debate o vojnem budžetu za 1901. godinu. *Maxims and Reflections* (»Izreke i misli«), Houghton Mifflin, New York, 1949.

²⁾ Richard M. Leighton i Robert W. Coukley, *Global Logistics and Strategy 1940—1943* (»Logistika i strategija u svetskim razmerama 1940—1943«), Office of the Chief Military History, Department of the Army, Washington, D. C., str. 172.

meseca su odbijali Japance i samo su ih bolest i glad na kraju savladale.«³⁾

Kada je 6. maja 1942. godine general Vejnrajt na Korredgidoru bezuslovno predao sve snage na Filipinima, jedina njegova uteha bila je poruka Predsednika Sjedinjenih Država:

»Uprkos svim teškoćama zbog potpune odsečenosti, nedostatku hrane i municije, vi ste svetu pokazali svetao primer patriotske snage i samopožrtvovanja.«⁴⁾

Početkom septembra 1944. godine izgledalo je da su ogromne snage generala Dvajta D. Ajzenhauera, vrhovnog komandanta Savezničkih ekspedicionalih snaga, pošto su sjajno iskoristile taktičke uspehe kod Faleskog džaka (Falaise) od 10. do 22. avgusta, stajale na samoj ivici pobedonosnog prodora u Nemačku.

Krajem septembra zaustavljena je ofanziva generala Bredlija i Patona zbog nestašice benzina i municije. Ta ofanziva, da je bila uspešna, mogla je da izmeni celokupnu posleratnu političku situaciju u Evropi. »Sledeća dva meseca ograničenja u snabdevanju su dominirala operativnim planovima i saveznici su tek tada osetili pravo značenje tiranije logistike.«⁵⁾

1. maja 1945. godine u 15.30 časova Adolf Hitler se ubio u svom berlinskom bunkeru, pošto su savezničke snage, podržane industrijskom moći Sjedinjenih Država, razbile njegove armije. U ponedeljak, 7. maja, Nemačka je bezuslovno kapitulirala. U 4 časa izjutra 22. juna 1945. godine, na Babumiju kota 89, general Usidžima, komandant japanskih snaga na Okinavi, izvršio je samoubistvo i poslednji organizovani otpor japanske vojske u ratu na Pacifiku je prestao. General Usidžima je mesecima bio odsečen od svake podrške; njegova utvrđenja su bila raz-

³⁾ Louis Morton, *The Fall of the Philippines* (»Pad Filipina«), Office of the Chief of Military History, Department of the Army, Washington, D. C. 1953, str. 467.

⁴⁾ Morton, *op. cit.*, str. 572.

⁵⁾ R. G. Ruppenthal, *Logistical Support of the Armies* (»Logistička podrška armija«), Office of the Chief of Military History, Department of the Army, Washington, D. C. 1953, str. 583.

rušena bombardovanjem iz vazduha, sa kopna i mora; njegovi su položaji pregaženi, a naše združene snage*) su uništile njegove jedinice u žestokoj bliskoj borbi. Pritom su naše snage upotrebile ogromne količine novog oružja prenesenog oko 6.000 milja preko Pacifika.

U toku leta 1945. godine američko ratno vazduhoplovstvo je načinilo pravu pustoš bombardovanjem Japana sa velikih isturenih baza koje su neverovatnom brzinom izgradile jake, pokretne inžinjerijske jedinice.

Ove su baze zauzele mornaričke desantne jedinice na juriš, a snagu i brzinu udara omogućila im je nova logistička tehnika. Izvođenje pomorskodesantnih operacija omogućile su udarne i osiguravajuće snage, kojima se u borbenoj zoni pružala raznovrsna i pokretna logistička podrška.

Za sve to vreme velike pomorske snage, pod vodom i u vazduhu, podsecale su životne tokove japanske logističke moći, a njihove neprekidne operacije potpuno su zavisile od isturenih pomorskih baza, pokretnih plovnih baza i jedinica za snabdevanje i popunu brodova na moru. Pod ovim pritiskom Japan je posredno tražio mir, još pre nego što je atomska bomba dovela do konačne kapitulacije 2. septembra 1945. godine u Tokijskom zalivu.

Tako su američke snage, iako tučene 1942. i zaustavljene 1944. godine, konačno slavile pobedu 1945. godine, posle niza velikih operacija koje su istakle veoma značajan uticaj logistike u savremenom ratu.

Posle ovog dramatičnog dokaza o dominantnom uticaju logistike u II svetskom ratu, treba da pogledamo unapred i da se zapitamo kako će se nedavni ogromni rascvat tehničkog napretka ispoljiti u budućnosti na prirodu, sprovođenje i uticaj logistike.

Poslednjih godina su mnogi ljudi, opčinjeni snagom novog oružja, zaključili da našoj bezbednosti nije potrebna nikakva druga zaštita sem one koju pruža hidrogenska

*) Združene snage (»Joint forces«) sastavljene su od većeg broja jedinica kopnene vojske, ratne mornarice, mornaričke pešadije i ratnog vazduhoplovstva. Ove snage mogu biti sastavljene i od bilo koja dva pomenuta vida oružanih snaga. Dejstvuju pod komandom jednog komandanta. — Prim. prev.

bomba. Međutim, u nizu izjava odgovornih vladinih službenika, ova misao da naša bezbednost može počivati na termonuklearnom oružju, napuštena je već sredinom pedesetih godina. Evo primera koji najbolje prikazuje jednu od takvih izjava:

»Zaštita slobodnog sveta bezuslovno zahteva da se izbegnu dve opasnosti. Jedna je tako zvani »rat za opstanak« koji bi se vodio novim termonuklearnim oružjem neizmerne snage...

Međutim, sam taj veliki naglasak na megatonskim bombama stvorio je drugu opasnost, naime, mogućnost da jedan po jedan pretrpimo poraz pred međunarodnim komunizmom...

Iznenadno uništenje ili lagani poraz, obe ove alternative, moraju se odbaciti sa svom sigurnošću koju ljudska razboritost može da postigne... Problem je da se u politici nađe put koji će nas voditi između ovih strašnih alternativa.«⁶⁾

Nedoumice stvorene ovakvim razvojem ne mogu se rešiti nesigurnim pretpostavkama ili površnim nagadanjima. Umesto toga, situacija zahteva ispitivanje suštine i strukture savremenog rata.

POLITIČKO-EKONOMSKI FAKTORI

Još od izbijanja II svetskog rata 1939. godine problemi nacionalne bezbednosti i nacionalne odbrane dobijali su sve veći značaj za američki narod. Međutim, za vreme samog rata svi smo bili suviše okupirani neposrednim problemima obezbeđivanja pobeđe u ratu, tako da nismo ozbiljno razmišljali bilo o prošlosti ili o daljoj budućnosti. Kapitulacijom Japana septembra 1945. godine nastojali smo kao nacija da se što brže vratimo na ono što smo se nadali da predstavlja normalne mirnodopske uslove. Za prvih šest meseci posle toga, svest o skorašnjoj pobedi, posedovanje tajne za proizvodnju atomske energije i stvaranje Ujedinjenih nacija, stvorili su takvo osećanje bezbednosti, da je demobilizacija ubrzala najveću vojnu silu u istoriji sveta.

⁶⁾ Thomas E. Murray, član komisije za atomsku energiju, »Reliance on H-Bomb and its Dangers« (»Oslanjanje na vodoničnu bombu i opasnosti od nje«), Life, maj 1957, str. 181.

Međutim, tokom 1946. i 1947. godine, uprkos opštoj atmosferi sumnje i zbumjenosti, stvarnost je počela polako da se bolje shvata. Zbumjenost i sumnju su stvorili različiti faktori kao što su: politička borba i preorientacija privrede u Sjedinjenim Državama; očigledna nepomirljivost Rusa; širenje komunizma u Aziju; razvoj nacionalizma u Aziji, Africi i na Srednjem istoku; problemi pomoći, obnove i rekonstrukcije u Evropi i Aziji; zbrinjavanje izbeglica; uspostavljanje novih političkih odnosa u istočnoj Evropi; preorientacija francuskog kolonijalnog sistema; razvoj agresivnog cionizma; i polemike u vezi sa reorganizacijom američkih oružanih snaga. Početak boljeg razumevanja se mogao zapaziti u napisima naših razboritijih komentatora i naučnika, u dalekovidosti mnogih naših političkih vođa i reorganizaciji i preispitivanju naših sistema visokog vojnog obrazovanja. Suština tog boljeg razumevanja ležala je u sve većem saznanju da su svi pomenuti zamršeni faktori međusobno povezani. Drugim rečima, politički, ekonomski i vojni elementi naše nacionalne bezbednosti počeli su da se sagledavaju kao celina. Istovremeno, postalo je izvesnim ljudima jašno da relativno nejasan pojam »logistika« predstavlja bitnu vezu između ekonomskih i vojnih poslova. Danken Belentajn je izrazio to ovim rečima: »Kao veza između fronta i pozadine, logistika je istovremeno vojni elemenat u nacionalnoj privredi i privredni elementi u vojnim operacijama.«⁷⁾

Rezultat ovakvog posleratnog razmišljanja bio je taj što je predmet logistika postao važan deo vojnog obrazovanja.

1947. godine i posle nje, događaji u svetu počeli su se razvijati brže, a pošto je priroda svetskih sukoba postala sve očiglednija, pred nama su se pojavili: Trumanova doktrina, Maršalov plan, zauzimanje Čehoslovačke, blokada Berlina, pobeda komunista u Kini, Severoatlantski pakt i Zakon o uzajamnoj odbrambenoj pomoći.

Razotkrivanjem prave prirode i obima komunističke ekspanzije i infiltracije, ratom u Koreji i kasnijim razvo-

⁷⁾ Duncan S. Ballantine, *U. S. Naval Logistics in the Second World War* (Logistika američke ratne mornarice u II svetskom ratu), Princeton University Press, N. J. 1947. str. 3.

jem odbrambene organizacije i snaga NATO-a; razvojem hidrogenske bombe i velikim povećanjem brzine, dometa i rušilačke snage savremenog oružja, javnost je postala mnogo svesnija suštinske važnosti naše vojne politike, organizacije i obaveza.

Vojnom reorganizacijom od 1953. godine, uticaj civila u Ministarstvu odbrane porastao je tako što se broj potčinjenih sekretara znatno povećao. Istovremeno je predsednik Ajzenhauer počeo sve više da se koristi Savetom nacionalne bezbednosti. To je istaklo potrebu većeg pripremanja civila za te odgovorne dužnosti, što je dovelo do toga da su različiti univerziteti ustanovili naročite tečajeve i seminare o nacionalnoj bezbednosti i odbrani.

U međuvremenu je postajalo sve jasnije da su izdaci za odbranu bili glavni činilac u određivanju nacionalnih dažbina. I što je godinama odnos između bezbednosti i privrede postajao sve jasniji i očigledniji, sve se više razvijala oštra razlika u mišljenjima u pogledu organizacije, strategije, kontrole i upotrebe naoružanja. Naročito su 1956. i 1957. godine, Sajmingtonov izveštaj o vazdušnoj moći⁸⁾ pred senatom uz neslaganje manjine, i drugi članci i rasprave⁹⁾, ¹⁰⁾ obelodanili mnoge posledice eventualnog termonuklearnog rata i usredsredili pažnju javnosti na prirodu dilema sa kojima su se suočavali planeri naše odbrane.

U isto to vreme pometnja u sovjetskim satelitskim državama, suecka kriza na Srednjem istoku i uspešno izbacivanje »sputnjika«, bacili su sumnju na mnoge ranije pretpostavke o situaciji kod Sovjeta, o položaju Ujedinjenih nacija i efikasnosti naših sistema savezništva i vojnih baza.

⁸⁾ *Air Power-Report of Sub-Committee on the Air Force* (Izveštaj potkomiteta za ratno vazduhoplovstvo o pitanjima vazdušne moći), 85th Congress 1st Session, Senate Document No. 29, 20. februar 1957.

⁹⁾ James E. King, Jr. »Nuclear Plenty and Limited War« (»Mnoštvo nuklearnog oružja i ograničeni rat«), *Foreign Affairs*, januar 1957.

¹⁰⁾ Liddell Hart, »The Defense of Europe« (»Odbrana Evrope«), *New York Tribune*, 19—21. mart 1957.

UTICAJ INDUSTRIJSKE REVOLUCIJE

Za poslednjih petnaest godina videli smo vrhunac jedne revolucije u vođenju rata i brz razvoj druge. Ova promena u ratu bila je odraz promena u našem društву, a ponekad i uticaj ratnih promena na to društvo. To je dinamičan proces regenerativne promene i razvoja.

Ovaj princip se može ilustrovati izvesnim primerima. Pri kraju 18. veka industrijska revolucija, čiji koreni leže u socijalnom, političkom i privrednom razvoju 16. i 17. veka, počela je da ispoljava svoj uticaj na rat.¹¹⁾

Od 1860. godine železnica, parni brod i usavršeno vatreno oružje bili su najočigledniji vojni plodovi široko organizovanog korišćenja uglja, gvožđa i industrijskih mašina, što je karakterisalo prvu fazu revolucije. Ovi novi proizvodi su imali neposredan uticaj na građanski rat u Americi i na francusko-pruski rat. Od 1875. do 1910. godine korišćenje prirodnih izvora na mnogo organizovanoj, naučnoj osnovi, dovelo je do stvaranja velike električne i hemijske industrije, kao i motora sa unutrašnjim sagorevanjem. Ovo je sa istovremenim porastom velikih industrijskih organizacija stvorilo industrijsku osnovu za vođenje I svetskog rata. Vazduhoplovstvo je imalo malo uticaja na ishod ovoga rata iako je u njemu steklo svoje prvo vatreno krštenje.

U II svetskom ratu doživeli smo vrhunac prednuklearne faze naučne industrijske revolucije. U ovom ratu, masovna upotreba motora sa unutrašnjim sagorevanjem, avijacije i elektronike i usavršavanje hemijskih eksploziva, doveli su do stvaranja opreme i oružja izvanrednog dometa, brzine i snage. Tehnička usavršavanja su dovela do poboljšanih taktičko-tehničkih osobina i istovremeno do proizvodnje veoma složene opreme koja se mogla održavati samo mnogobrojnim i raznovrsnim rezervnim delovima. Pored drugih rezultata, ovo je dovelo do velikog

¹¹⁾ Detaljna analiza tog razvoja može se naći u napisu »The Evolution of the Conduct of War and of Strategic Thinking« (»Razvoj ratovodstva i strategijskih misli«), koji je pripremio dr Herbert Rosinski za Pomorsku ratnu školu 1955. Napis će ući u knjigu koju priprema za »The Twentieth Century Fund«.

povećavanja obima snabdevanja i transporta, veće centralizacije komandovanja i ogromnog porasta obima veza.

Evo jednog primera o veličini i brzini tih promena za poslednje dve hiljade godina: troškovi za jednog ubijenog neprijateljskog vojnika iznosili su — 54. godine pre naše ere, za vreme Julija Cezara, oko 75 centi, za vreme Napoleona 1800. godine, oko 3.000 dolara, u I svetskom ratu 21.000, a u II svetskom ratu oko 200.000 dolara.

Danas se nalazimo u elektronsko-nuklearnoj revoluciji. Nuklearna energija i projektili sa termonuklearnim bojevim glavama, vođeni elektronskim uredajima, primoravaju nas da još jednom vrlo pažljivo preispitamo politiku i položaj naše nacionalne bezbednosti. U ovoj drugoj možemo videti sve posledice prethodne industrijske revolucije, pa i više od toga. Mogućna ratna razaranja prevazišla su sve granice proračuna, civilno stanovništvo svih naroda postalo je veoma osetljiv cilj, a pojačani efekti novih oružja predstavljaju stvari od najvećeg značaja za ljudsku rasu i civilizaciju.

Neposredan rezultat ovih dveju revolucija bio je taj što su narodi uvideli da su čitava zemlja, celokupno stanovništvo i privreda uključeni u nacionalnu bezbednost i odbranu.

Još od 1950. godine Sjedinjene Države su preuzele izuzetne vojno-političke obaveze radi odbrane našeg zapadnog načina života od komunističke agresije. U nekim slučajevima ove obaveze obuhvataju samo ekonomsku pomoć, u drugim vojnu, a u trećim stacioniranje jakih američkih snaga u prekomorskim vojnim bazama, kao što su one u Maroku, Zapadnoj Nemačkoj i Velikoj Britaniji. Na primer, u aprilu 1957. godine, sekretar za inostrane poslove izjavio je da su, u sproveđenju čvrsto zasnovanog prava na zajedničku samoodbranu, »Sjedinjene Države sklopile ugovor o kolektivnoj odbrani sa 42 zemlje.«¹²⁾ Postavlja se pitanje kako možemo odgovoriti tim prekomorskim obavezama, a u isto vreme izgraditi sopstvenu odbranu, bez preterane inflacije i potpunog sloma privrede.

¹²⁾ Izjava sekretara Dalsa Asošiejted presu 22. aprila 1957.

Budžetom za 1958. godinu, koji je predsednik SAD podneo 16. januara 1957. traženi su budžetski izdaci za fiskalnu 1958. godinu u visini od 71,8 milijardi dolara, od kojih je 45,3 milijarde bilo za »zaštitu i kolektivnu bezbednost«, uključujući 1,8 milijardi za vojnu pomoć saveznicima. Izgleda da nema nikakvog razloga očekivati bilo kakvo značajno smanjivanje ovog budžeta u bliskoj budućnosti. U stvari, potreba i cena tehnički vrlo dobre i automatizovane vojne opreme, izgleda da sve više raste. Čak i sa ovako ogromnom sumom, namenjenom za odbranu, pitaju se neki ljudi, da li je postignuta odgovarajuća bezbednost.

Međutim, uprkos prirodnoj želji da se poboljša naša bezbednost, neki ekonomisti veruju da bi povećanje vojnih izdataka moglo da dovede u opasnost našu privrednu stabilnost.

Nedavna mera britanske vlade da temeljno preispita svoje koncepcije nacionalne odbrane zbog ograničenih privrednih mogućnosti, jeste druga upadljiva ilustracija sve uočljivije činjenice *da je privreda faktor koji ograničava razvoj vojnog odbrambenog sistema*.

Kada stvar ovako стоји, svi odgovorni službenici moraju težiti da sve efikasnijom upotrebot ograničenih nacionalnih izvora poboljšaju nacionalnu odbranu.

SA KOG STANOVIŠTA?

Suočeni sa savremenim činjenicama vojne ekonomike i uz očiglednu potrebu da naše vojne snage budu sposobne da efikasno dejstvuju u različitim situacijama, važno je ispitati i same osnove na kojima ona počiva i koji čak određuju politiku, strategiju i logistiku. Ovakvo ispitivanje je od interesa ne samo za vojниke, već i za mnoge civilne funkcionere koji se u raznim vladinim i privatnim programima istraživanja bave proučavanjem problema odbrane.

Iako se logistika mora baviti mnogim tehničkim problemima, postoji razlika između logističkog i tehničkog stanovišta. Sa logističkog se posmatraju uglavnom pitanja koja obuhvataju ili zadiru u *čitav niz različitih tehničkih*

specijalnih oblasti, dok tehničko teži da se usredsredi na usavršavanje samo jedne specijalne oblasti. Logističko je u suštini ono koje ima komandant.

Da bi se istaklo i objasnilo mnoštvo različitih logističkih poslova, kao i sam put za proučavanje logistike, u ovoj knjizi su naročito naglašeni problemi *komandovanja*. Pravilan stav se može sačuvati samo razmatranjem mnoštva detalja u logistici sa gledišta čoveka koji mora da usklađuje čitav niz različitih tehničkih delatnosti u ostvarivanju višeg cilja. *Sa stanovišta vojnog rukovodstva, jedini zadatak logistike je stvaranje i podrška borbenih snaga koje odgovaraju njegovim potrebama.*

Cinjenica što su pri proučavanju teorije rata različite delatnosti i zadaci grupisani pod opštim nazivom »logistika«, ne znači da sve ove delatnosti treba bezuslovno da budu grupisane u »odeljenju logistike«, ili pod bilo kakvim drugim nazivom u floti, armiji, na vojištu ili kod ma kojeg vida oružanih snaga, u administraciji ili poslovanju logističkih ili borbenih jedinica. U reči »logistika« nema nikakve čarolije. U stvari, ova reč može čak i da nestane iz vojnog rečnika, a da to uopšte ne promeni prirodu rata ili način na koji različiti faktori, što u celini čine »ratna sredstva«, deluju na strategiju, organizaciju i borbenu efikasnost. Reč »logistika« je samo prikladan izraz, upotrebljen da obuhvati problem kontrole svih »ratnih sredstava«, koja odgovaraju različitim nivoima komandi.

Kroz celu knjigu izvesne misli se ponavljaju, a to je stoga što se samo ispitivanjem i preispitivanjem sa različitim strana može doći do njihovog punog uticaja na vođenje rata. Evo tih misli:

1. Savremeni rat obuhvata čitav spektar ljudskih sukoba.
2. Strategiju treba posmatrati kao opsežno usmeravanje snaga sa svrhom da se aktivnost na ratištu usmerava prema postavljenim ciljevima rata.¹³⁾
3. Logistika je spona između nacionalne privrede i stvarnih dejstava naših borbenih snaga na bojištu.

¹³⁾ Ovakvo shvatanje strategije uzeto je iz jednog kraćeg napisa pod naslovom »New Thoughts on Strategy« (»Nove misli o strategiji«), koji je dr Herbert Rosinski pripremio za komandanta Pomorske ratne škole, septembra 1955.

4. Ukoliko se ne ograniče pametnim, odgovarajućim i blagovremenim planiranjem, logističke ustanove i delatnosti pokazuju težnju da kao »lavina« narastu preko razmera stvarnih potreba podrške u borbi.

5. Dobra logistika predstavlja osnovu za stvaranje strategijske elastičnosti i pokretljivosti. Ako ovakva elastičnost treba da se ostvari i eksploatiše, vojno rukovodstvo mora da ima odgovarajuću kontrolu nad svojom logističkom podrškom.

6. Razumevanje prirode i stepena logističke kontrole, koju vojno rukovodstvo treba da ostvari, bitno je za postizanje borbene efikasnosti.

Ovakvo tretiranje logistike, koje naglašava stav vojnog rukovodstva, nije ni u kom pogledu zamena za detaljne publikacije oružanih snaga. Naprotiv, pokušaj je učinjen da se istaknu oni osnovni odnosi i načela koji zadržavaju trajnu vrednost, bez obzira na administrativne odluke, operativne postupke i terminologiju koji su danas na snazi. Ti zvanični postupci i termini mogu se promeniti jednostavnim naređenjem. S druge strane, osnovni odnos između uzroka i posledice i dalje će postojati, bez obzira na to kako se menjaju službena terminologija i postupci.

I na kraju da navedem Mahana:

»Da li je, međutim, mišljenje nekog čoveka pravilno ili pogrešno, od malog je značaja. Mnogo je važnije da oficiri te stvari pravilno razmotre i da ih mogu tačno izraziti. Drugim rečima, poželjno je da sa tačnim principima ide i tačna terminologija.«¹⁴⁾

¹⁴⁾ Mahan, *Naval Strategy*) (»Pomorska strategija«), Little, Brown and Company, Boston, 1911, str. 384.

^{*)} Ovo delo je izašlo u izdanju Vojnoizdavačkog zavoda, Beograd, 1960.

Glava 2.

PRIRODA I STRUKTURA RATA

Usmeriti pažnju samo na jednu vrstu rata, a isključiti sve ono mnoštvo različitih situacija u kojima su mogućni sukobi, znači brkati deo sa celinom.¹⁾

ROBERT STRAUSZ-HJUP

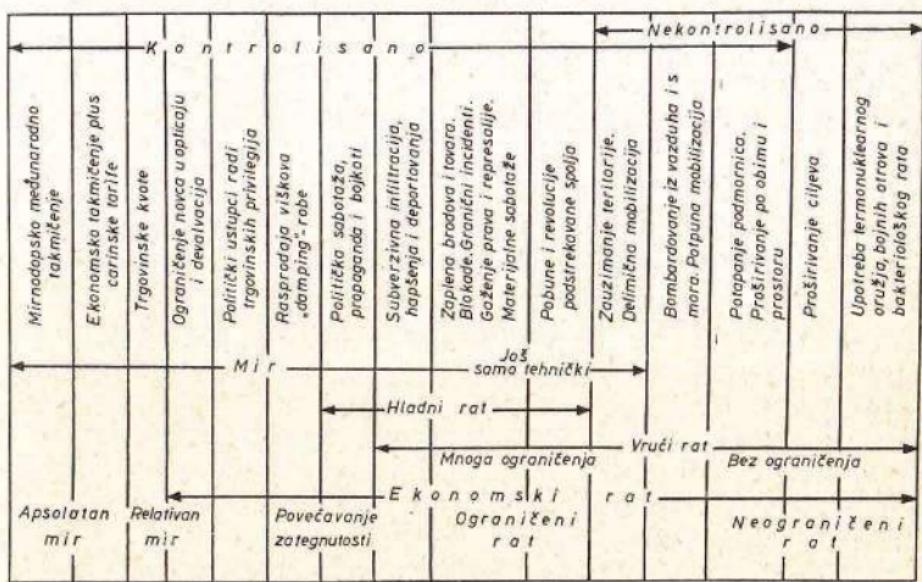
Dogadjaji poslednje decenije primorali su da se preispitaju one koncepcije rata koje je većina našeg naroda uglavnom već prihvatile. U prethodnoj generaciji, postojalo je opšte shvatanje da je rat poseban oblik otvorene srove borbe, u koju su nacije ili grupe nacija često ulazile pošto nisu uspele da pregovorima reše razlike. Smatralo se da je mir normalno stanje za ljudsko društvo.

PRIRODA RATA

Danas posmatramo stvari nešto drugčije. Normalno stanje čoveka, pa i nacije, obuhvata takmičenje; u svetskim razmerama to je borba za opstanak, a s tim u vezi i sukob interesa. Tako smo svedoci neprekidnog sukoba između naroda i nacija, kao i da naša generacija nema istinskog mira, jer sukobi nikako ne prestaju. U tim suko-

¹⁾ Robert Strausz-Hupe, »Protracted Conflict: A New Look at Communist Strategy« (»Produženi sukob: Jedan novi pogled na komunističku strategiju«), ORBIS-Tom II, proleće 1958, broj 1-University of Pennsylvania.

bima se stalno primenjuje sila. Ona može biti političke, ekonomske, vojne ili poluvojne prirode. Sukob može istovremeno biti i otvoren i prikriven, ideološki i fizički, u okviru jedne nacije ili između nekoliko njih. Rat se može

Što je veća zategnutost, upotrebljava se sve veći broj oružja i instrumenata sukoba. U svakom slučaju uz sve šire angažovanje oružja nastavlja se sa korišćenjem i starijeg oružja, tako da se sukob sve više raoštvara, što na kraju može da dovede da se istrgne ispod kontrole.

Sl. 1 — Spektar sukoba

Pokazuje glavne konture, karakteristike i područja isprepletenosti.

razumeti samo ako se posmatra povezano sa beskrajnim sukobom čiji je i on jedan deo; može se razumeti i samo kao pooštavanje ili povećavanje stepena i obima sile u tom sukobu.

SPEKTAR SUKOBA

Iako se mnogostruki ljudski odnosi ne mogu potpuno i tačno definisati i razgraničiti, na slici »Spektar sukoba« prikazuju se u grubim crtama glavni faktori i karakteristike današnjih međunarodnih odnosa, uključujući i rat.

Dalje, i sam pojam »rat« je predmet različitih tumačenja. On nije neophodno i neizbežno »totalan«. Tako, ako hoćemo da razumemo, treba znati i način na koji se ratovi uopšte mogu ograničiti. A oni se mogu ograničiti s obzirom na:

ciljeve koje su postavili učesnici;

veličinu geografskog prostora i broj nacija uvučenih u njega;

stepen ispoljenog naprezanja;

upotrebljeno oružje u njemu.

Svi ratovi koje su doživele poslednje generacije bili su ograničeni. Neka od tih ograničenja su došla kao posledica razboritosti, druga posle prečutne saglasnosti, a neka opet kao posledica okolnosti.

I svetski rat je bio, uglavnom, sa neograničenom upotrebljom oružja, ali zato ograničenog obima i ciljeva, a za neke učesnike i ograničenog naprezanja.

II svetski rat je bio gotovo neograničen po obimu i naprezanju, ali ograničen u pogledu upotrebe oružja. Njegovi ciljevi su bili magloviti, ali iz više razloga izgleda da nisu bili svesno ograničeni.

Sukob u Koreji je bio rat ograničenih ciljeva, obima, oružja i, izuzev za Severnu i Južnu Koreju, ograničenog naprezanja.

Pobuna u Mađarskoj 1956. godine predstavlja primer ograničenog žestokog unutrašnjeg sukoba, uz jednostranu i otvorenu upotrebu oružanih snaga sa strane.

Suecka i druge srednjoistočne i dalekoistočne krize od 1956. do 1958. godine prikazuju mnoge aspekte ograničavanja u okviru tog aspekta sukoba, a naročito način na koji se intenzitet sile i upotreba instrumenata sukoba mogu menjati prema tome kako različite snage, opipljive i neopipljive, ulaze u igru.

Ispitivanjem tog spektra sukoba u svetlosti događaja iz poslednjih deset godina postaje sve jasnije da Sjedinjene Države moraju biti *spremne* za efikasnu upotrebu vojnih snaga u okviru čitavog spektra sukoba. Razmatranjem, dalje, prirode i instrumenata savremenog sukoba, postaje, takođe, jasno da se te snage moraju *upotrebiti u skladu* sa drugim elementima sile. Mi moramo biti spremni na sve vrste sukoba, uključujući tu i ratove, i to kako za

lokalne ili male, konvencionalne, samoubilačke, tako i za neograničene termonuklearne. Osnovni problem koji stoji pred nacijom u ovoj eri sukoba jeste odlučiti se kako da se iskoriste različiti elementi nacionalne moći radi podrške nacionalnih interesa i ostvarivanja nacionalnih ciljeva.

ELEMENTI SILE

U najširem smislu reči, elementima sile koji se primenjuju u tom sukobu mogu se smatrati: politički, ekonomski, psihološki i vojni. Na svaki od njih u velikoj meri utiču savremena nauka i tehnika, a svi oni moraju biti međusobno povezani ako hoćemo da dobijemo celovitu sliku vojnih i političkih mera.

INSTRUMENTI SUKOBA

U užem smislu reči, instrumentima sukoba mogu se smatrati: prikrivene i neprikrivene oružane snage, subverzija, sabotaža, ekonomske mere i pritisak, politički pritisak, ideološka borba, propaganda, teror, psihičko i fizičko mučenje. U primeni ovih instrumenata postoji, takođe, mnogo preplitanja i preklapanja. Njihovom primenom, kao i samom pretnjom da će se primeniti, različite vlade su se radi podrške svojih političkih ciljeva koristile planski, a sve u skladu sa svojim moralnim vrednostima.

Zaključujući ovo, može se reći da se priroda rata menjala i da se još menja. Ona se sve više razvija i obuhvata sve veća područja ljudskih odnosa, delatnosti naroda, elemenata sile i instrumenata sukoba.

STRUKTURA RATA I PRIRODA VOJNOG RUKOVOĐENJA

Ovo kratko izlaganje o prirodi rata ukazuje na potrebu ispitivanja same njegove strukture, kako bi se povećali nacionalni izgledi na uspeh u svim fazama spektra sukoba. Očigledno je da se naprezanja jedne nacije moraju što više usmeravati, a da se kontrolom toga blago-

vremeno obezbedi usklađivanje akcija svih nacionalnih elemenata sile.

Pre industrijske revolucije, »komandna vlast« u državi se često nalazila u rukama jedne ličnosti ili vrlo male grupe ljudi.

Takvo individualno komandovanje u ratu verovatno je dostiglo vrhunac u ličnosti Napoleona. On je u okvirima svoje volje i autoriteta držao političke odluke nacije, formiranje i opremanje armija, strategijski razmeštaj snaga, detalje njihove logističke podrške i, na kraju, taktičko komandovanje u borbi.

»Kada je polazio na front, sa Napoleonom su išli sekretari i njegove radne navike. Na bojištu, gde god se nalazio, podizao se plavo-beli šator i u njemu uređivale dve prostorije — jedna za rad, sa stolom i stolicama na sklapanje, a druga za spavanje. Papiri i knjige su raspakivani, a karte razvijane; onog trenutka kada se borba završila, počelo bi diktiranje. Ma koliko daleko bilo od Pariza, kožna torba sa oznakom »depeše za cara« morala je svakog dana da dolazi i odlazi, a putovala je brže i od najbrže pošte. Bilo da je Napoleon putovao u žutim »poštanskim kolima« (*voiture de poste*) ili u »berlini«*) (berline) tapaciranoj u zeleno, sigurno je i Bertije bio u njima; i dok su se tako truckali zajedno, car je prelistavao svoju knjigu borbenih zapovesti i registre, donosio odluke i diktirao naređenja. Na prvoj postaji, bio dan ili noć, u prvom slobodnom trenutku, Bertije je pisao naređenja na osnovu svojih beleški i razašiljao ih sa neuporedivom tačnošću i metodom.«²⁾

Međutim, pošto se industrijska revolucija već ostvarila, a rat postao složeniji, i sprovođenje izvršne vlasti postalo je mnogo složenije. Kao što je već istaknuto, od bitne je važnosti da svi elementi politike i mera nacionalne bezbednosti budu integrисани, kao što je to nedavno istaknuto:

»Organizacija koja izgrađuje i sprovodi politiku nacionalne bezbednosti mogla bi biti pravi ključ našeg opstanka. Ta organiza-

*) Kočije sa četiri točka, izdvojenim sedištem za kočijaša i dva sedišta pozadi, obično za lakeje. Vrlo ugodne za vožnju. — *Frim. prev.*

²⁾ J. M. Thompson, *Napoleon Self — Revealed* (»Napoleon sam sebe otkriva«), Houghton Mifflin Company, Boston and New York, 1934, str. VIII.

cija mora da uključi do izvesne mere i Kongres i javnost. Međutim, procena mesta, vremena i obima zahteva koliko posebnog znanja, da formulisanje i sprovođenje osnovne politike moraju doći u nadležnost izvršnog organa«.³⁾

Tako je na nacionalnom nivou, zbog ogromnog porasta izvršnih funkcija, vlast, u stvari, preneta sa jedne ličnosti na organizaciju. To prenošenje izvršne vlasti ili komandovanja sa jedne ličnosti na organizaciju stvara mnoge teške i neprijatne probleme u pogledu vlasti i odgovornosti.

Međutim, uprkos organizacijskim promenama koje su se dogodile, još treba zadržati pojam »komandovanja«, iako se ne može uvek bukvalno primeniti u onom klasičnom ili »napoleonovskom« smislu. Taj pojam zahteva jasan pregled situacije, ciljeva, elemenata sile koji tu dejstvuju, grupisanja i sposobnosti snaga. U okviru organizacije komandovanja na državnom nivou mora postojati mnoštvo različitih područja u kojima su pojedinci sa posebnim nadležnostima odgovorni i za posebne mere.

Dok u praksi može biti odstupanja od idea da vlast i odgovornost moraju uvek biti sjedinjeni, osnovne mere koje se moraju izvršiti biće uvek iste, bez obzira na organizaciju.

Pošto se civilne i vojne *mere* moraju u savremenom sukobu integrisati ili sliti u jednu celinu, i civilna i vojna *vlast* se moraju takođe sjediniti u različitim stepenima kroz celokupnu organizaciju. U tom stapanju dolazi u izvesnoj meri do preplitanja što je, s obzirom na potrebu elastičnosti, i neizbežno i poželjno.

Različita opšta područja vlasti i odgovornosti, ili faktori, u ratu su međusobno zavisna i toliko se mnogo prepliću da tačne definicije nisu praktične. Za naše razmatranje biće sasvim dovoljno da se jednostavno opišu kao političko, ekonomsko, geografsko, vojno, psihološko, naučno i tehničko područje.

³⁾ Timothy W. Stanley, *American Defense and National Security* (»Američka odbrana i nacionalna bezbednost«), Public Affairs Press, Washington, D. C. str. 3—7. To je izvanredno izlaganje i razmatranje tog aspekta političko-vojnih odnosa.

Ako razmatramo vojne faktore, pronaći ćemo da se mogu najbolje označiti sledećim apstraktnim pojmovima: strategija, logistika, taktika, obaveštajna i služba veze. Ti vojni faktori proističu iz opštih i sa njima su povezani na vrlo složen način, tako da je to teško objasniti. Međutim, ako se apstraktni pojmovi mogu prikazati grafički, slikom 2 možemo prikazati kako su dve grupe faktora međusobno zavisne. Ovde ne pokušavamo da utvrđimo odnos takvih činilaca kao što su vreme i klima, kulturne tekovine, sociologija, nacionalni ciljevi i politika, već samo da stavimo do znanja da oni postoje kao činioci koji su vrlo važni pri detalnjem proučavanju rata.

Vraćajući se na taj međusobni odnos faktora koji sačinjavaju strukturu rata, iskustvo dokazuje da najveće područje u kojem se vlast i odgovornost slivaju i prepliću, leži na polju logistike. Ona je spona između nacionalne privrede i oružanih snaga i, prema tome, funkcioniše kao »vojna ekonomika« u punom smislu reči. Zbog toga se logistika mora posmatrati sa dva stanovišta.

Logistika ima korene u nacionalnoj privredi, gde su dominantni civilni uticaji i vlast. Glavni njen kriterij u tom području je sposobnost proizvodnje. S druge strane, krajnji proizvod logistike leži u operacijama borbenih snaga. Tu su dominantni vojni uticaji i vlast. Tu joj je glavni kriterij njena efikasnost da stvara i neprekidno po-

Sl. 2 — Struktura rata

država borbene snage u borbi protiv neprijatelja. Pošto se logistika tako nalazi pod dva dominantna uticaja, očigledno je da mogu nastati okolnosti u kojima civilni i vojni kriteriji povremeno skladno deluju, ali i kada se suprostavljaju jedan drugom.

Ovde leži koren mnogih sadašnjih razlika u mišljenjima u pogledu organizacije nacionalne odbrane: kriteriji za procenu koje primenjuju izvršni civilni organi često se razlikuju od onih koje primenjuju vojni komandanti.

Ako ove stvari treba da se harmonično sprovode i prilagode u interesu poboljšanja celokupne nacionalne bezbednosti, visoki civilni službenici i vojni komandanti, čiji će se interesi i odgovornosti stalno preplitati, moraju postići međusobno razumevanje. Radi toga je dobro nešto više reći o odnosima između strategije, logistike i taktike.

O ratu postoji vrlo obimna literatura, a u mnogim knjigama se iscrpno obrađuju problemi strategije i taktike. Međutim, iako postoji mnogo definicija u kojima se podrobno izlaže šta je to strategija, logistika i taktika, ni u jednoj se ne prikazuju na odgovarajući i sažet način odnosi između ovih glavnih kategorija vojne misli i izučavanja. Stoga navodimo sledeće misli o njima:

Strategija se bavi određivanjem ciljeva i opštih metoda za njihovo ostvarivanje.

Logistika se bavi stvaranjem i neprekidnom podrškom borbennih snaga i oružja.

Taktika se bavi specifičnom upotrebom oružja i snaga radi ostvarivanja ciljeva koje je postavila strategija.

Ili, jednostavnije rečeno: strategija i taktika stvaraju planove za izvođenje vojnih operacija, dok logistika obezbeđuje sredstva za njihovo sprovođenje.

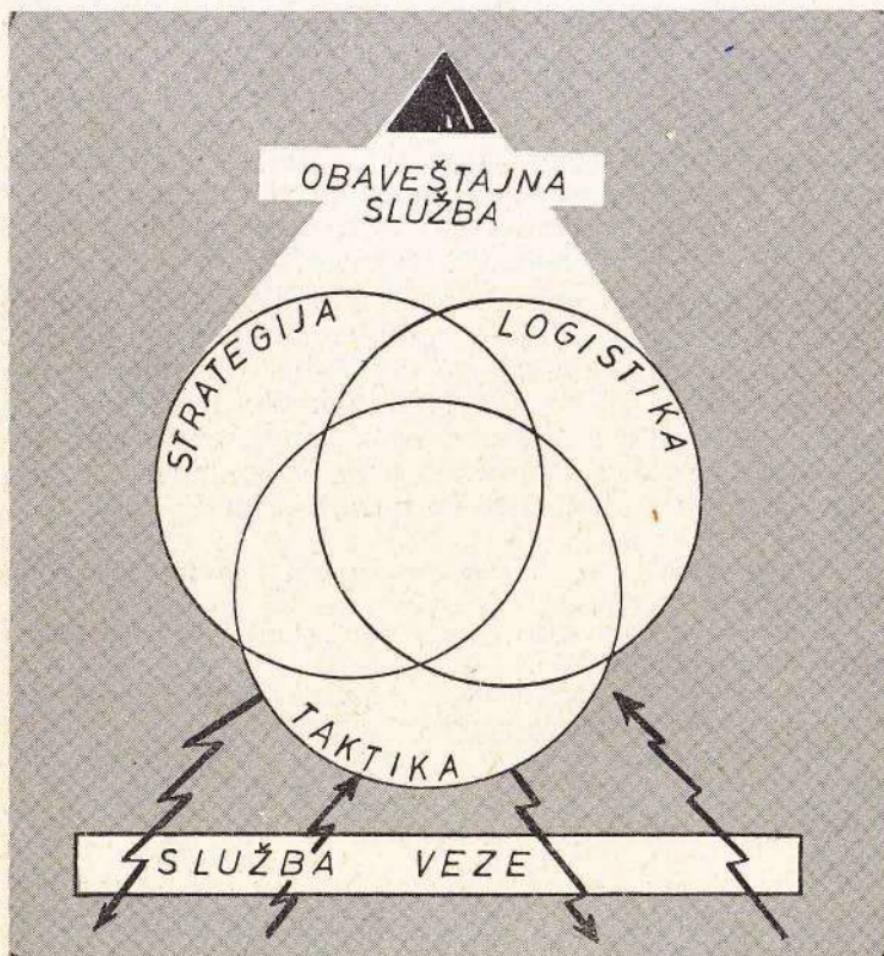
Razmatrajući ova tri glavna vojna faktora u ratu, možemo ih predstaviti kao tri diska koji međusobno ulaze jedan u drugi (vidi sl. 3).

Obaveštajna služba osvetljava situaciju sa kojom se komandant suočava. Služba veze prenosi podatke komandantu, a zatim njegove odluke potčinjenim starešinama.

Svi problemi i situacije u ratu su mešavina strategijskih, logističkih i taktičkih elemenata i razmatranja; na

njih utiću, u različitoj meri, i svi nevojni elementi i faktori koji su povezani sa njima. Ne postoje ni dva problema ni dve situacije koji bi predstavljali potpuno istu mešavinu elemenata.

U oblasti vojnog planiranja, na primer, pokazalo se da ni na najvišem nivou vojne misli nije uvek moguće,

Sl. 3 — Struktura i odnos vojnih faktora u ratu

U svim ratnim situacijama, mere i odluke vojnog rukovodstva na bilo kom nivou, zasnivaju se na mešavini strategijskih, logističkih i taktičkih razmatranja.

ni poželjno razlikovati ono što je strategijsko od onog što je logističko. Tako se njihova dva diska mogu stopiti u jedan.

U svakom slučaju, kad god je komandant suočen s nekim vojnim problemom, njega ne sme da zanese toliko samo jedna strana problema, bilo to strategijska, logistička ili taktička, pa da izgubi iz vida kako taj problem utiče, ili kako na njega utiću drugi elementi. Ovo važi kako za vrhovno vojno rukovodstvo, tako isto i za komandanta koji praktično sprovodi vojne operacije. Komandant treba da zadrži uvid u situaciju i vlast kroz čitav opseg svoje nadležnosti. On mora da izbegne onu opštu težnju nekih komandanata da se gotovo isključivo bave takozvanim »operativnim« pitanjima (strategijskim ili taktičkim), na uštrb onih logističkih koja čine samu osnovu »operacija«. Drugim rečima, kada komandant počne da misli o strategijskim, logističkim i taktičkim elementima kao o pojedinačnim ili izolovanim pitanjima, gubi perspektivu.

Ovaj kratak osvrt na strukturu rata u savremenim uslovima pokazuje svu složenost organizacije koja je potrebna za uspešno usmeravanje nacionalnih npora, kao i usku povezanost elemenata ratnog potencijala nacije, što svi nivoi vojnog rukovodstva moraju shvatiti i podržati.

OSNOVNE KONCEPCIJE

Ovaj uvod u prirodu i strukturu rata razmotrićemo sada nešto podrobnije. Ovde se daju tvrdnje i šira obrazloženja nekih osnovnih misli i koncepcija. Mnoge od tih istih opštih misli biće izložene u nešto različitijem obliku.

Vojna nauka je zbir znanja o strukturi i elementima rata, kao i o odnosima i snagama koje postoje i uzajamno dejstvuju između ovih elemenata.

Ratna vještina se može shvatiti kao praktična primena tog znanja radi ostvarivanja ciljeva koje postavljaju komandant ili nacija.

Strategija se može opisati kao široko usmeravanje svih snaga radi ostvarivanja opštih ciljeva ili zadataka. Ovo obuhvata izbor i vremensko planiranje minimalnog broja pojedinačnih ciljeva čijim se skupnim postizanjem ostvaruje i opšti cilj. Dr Herbert Rosinski kaže o tome:

»Ta misao zahteva da priznamo da je strategija nešto mnogo više od običnog usmeravanja dejstva. To je jedna vrsta usmeravanja koja uzima u obzir mnoštvo mogućnih neprijateljskih protivakcija, pa prema tome postaje sredstvo kontrole. Taj element kontrole je, u stvari, suština strategije; ta kontrola i jeste baš onaj element kojim se razlikuju prava strategijska dejstva od niza brzopletih improvizacija«.⁴⁾

Dakle, strategija se bavi prvenstveno opštim ciljevima. Ti ciljevi predstavljaju najviši razlog ili svrhu svih ostalih vojnih aktivnosti, te tako postaju nadahnuće za vojno rukovodstvo.

Taktika se može shvatiti kao neposredno usmeravanje snaga radi ostvarivanja pojedinih ciljeva strategije. Ovo povlači za sobom upotrebu posebnih snaga, oružja i tehničke.

Taktička aktivnost obuhvata koordinaciju i usmeravanje tehničkih i funkcionalnih mera radi upotrebe borbenih snaga i oružja.

Logistika je obezbeđivanje materijalnih sredstava kojima organizovane snage sprovode silu. U vojnem smislu to je stvaranje i neprekidna podrška borbenih snaga i oružja. Njen cilj je održavanje maksimalne borbene efikasnosti.

Logistička delatnost obuhvata *usmeravanje i koordinaciju* onih tehničkih i funkcionalnih mera koje, uzete zajedno, stvaraju ili podržavaju vojne snage.

Prilikom proučavanja rata, s obzirom na to da ono uključuje te povezane poslove, čovek mora neophodno da usmeri težište na proučavanje samog vojnog rukovodstva. Ili, rečeno u širem smislu, prilikom proučavanja sukoba

⁴⁾ Dr Herbert Rosinski, »New Thoughts on Strategy« (Nove misli o strategiji). Ova koncepcija je razrađena u jednom napisu o strategiji za komandanta Pomorske ratne akademije u septembru 1955.

čovek mora da se usredsredi na onu izvršnu organizaciju koja rukovodi akcijama i usmerava ih u tom sukobu.

Admiral R. B. Karni vrlo jasno izražava tu misao kada kaže:

»Strategija je plan mera kojim se na najbolji način koriste sredstva radi ostvarivanja ciljeva... U svakom slučaju, bila ona mala ili velika, strategija ima zadatku da uskladi želje sa mogućnostima.«⁵⁾

Razmišljanje vojnog rukovodstva, odnosno njegovo stanovište, usmereno je na cilj, rezerve i plan upotrebe.

Vojno rukovodstvo posmatra strategiju u odnosu na taktičke i logističke mogućnosti, a logistiku u odnosu na strategiju. Zbog toga je jasno razumevanje strategije od suštinskog značaja za razumevanje »logističkog komandovanja«.

OGRANIČAVANJE RATA

Ako je neka nacija pre termonuklearne revolucije razmišljala o otvorenoj upotrebi sile u sklopu sprovodenja svoje spoljne politike, mogli su se proceniti obim i veličina sile kojom je protivnik mogao da se suprotstavi. Dok su greške u proračunima ili proceni često dovodile do nacionalne katastrofe, te katastrofe su bile obično posledica čitavog niza ili izvesnog broja grešaka. Pa i tada, iako su posledice u najvećem broju slučajeva bile suviše teške, bile su snošljive.

Danas, međutim, kad se radi o velikim silama, obim tog suprotstavljanja dobio je tolike razmere da to prelazi sve granice. Na taj način, upotreba sile postaje kockanje u kome se šanse više ne mogu proračunati. Ova situacija nameće ljudima koji se bave nacionalnom politikom i strategijom, kao i najvišim vojnim rukovođenjem, izvanredno veliku moralnu i intelektualnu odgovornost.

U današnjim uslovima svako pribegavanje sili u odnosima između nacija nosi opasnost nesvesnog i neželje-

⁵⁾ Admiral R. B. Carney, ARM (Američka ratna mornarica), govor pred »Executives Club« of Chicago, 23. april 1954.

nog proširivanja te sile do same ivice rata koji bi u tom slučaju bio neograničen kako u pogledu ciljeva i obima, tako i u pogledu oružja i naprezanja. Nema mogućnosti da se proračuna i proceni koja posebna vrsta i stepen upotrebe sile dovode do takvog neograničenog rata. Razume se, izvesne vrste i stepen upotrebe sile mogu mnogo očiglednije nego, recimo, neke druge, da dovedu do neograničenog proširivanja rata.

Savremeni autoritativni pisci upozoravaju u svojim delima da je došlo do opštег porasta svesti o neophodnosti elastične i uzdržljive upotrebe oružanih snaga.

Tako ser Džon Slesor ističe:

»Dokle god možemo da pogledamo u budućnost, moramo biti, ako je to potrebno, sposobni i voljni da vodimo male ratove, i to da ih vodimo pravim oružjem. Oslanjati se na »masovne snage odmazde« kao na opšti lek za sve međunarodne nevolje, značilo bi ne samo dozvoliti veći broj ratova nego doživeti poraz bez krvi u jednoj predstražnoj borbi za drugom.

Ne postoji nikakav ovozemaljski razlog zbog čega bismo ne-prekidnim i sve jačim čerupanjem na tim perifernim delovima slobodnog sveta bili »nagrizani do smrti«; ali ako nam se to desi, možemo kriviti ne svoj nedostatak volje da svaki mali lokalni rat proširimo u III svetski rat, već što odbijamo da platimo cenu, istina sasvim neželjenu, ali zato relativno jeftinu, za odbijanje ograničene agresije ograničenim sredstvima...«⁶⁾

U isto vreme Hanson Boldvin piše:

»Mi moramo biti u stanju da vodimo totalne nuklearne, ograničene nuklearne, velike konvencionalne i »male lokalne« ratove. Međutim, ako hoćemo da opstanemo, treba po svaku cenu izbeći da svoje mogućnosti vežemo za samo jedno oružje ili za jedan sistem. Moramo biti u stanju da dobijemo rat i bez prizivanja upotrebe nuklearnog oružja; ako to nismo u stanju, naša je sudbina zapečaćena.«⁷⁾

U jednom provokativnom članku u časopisu »Roreing Affairs« Džems E. King mlađi ukazuje na teškoću da se

⁶⁾ Sir John Slessor, *The Great Deterrent and Its Limitations* (»Velika zastrašujuća sredstva i njihove granice«), Bulletin of the Atomic Scientists, tom XII, br. 5 od maja 1956.

⁷⁾ Hanson W. Baldwin, *The New Face of War* (»Novo lice rata«) Bulletin of the Atomic Scientists, tom XII, br. 5 od maja 1956.

postave granice upotrebi nuklearnog oružja, ističući da se te granice ne mogu tačno utvrditi niti da su postojane. On iz toga izvlači sledeći zaključak:

»Perspektiva je uznemiravajuća, naročito za one koji su mislili da se možemo osloniti na svoju prednost u nuklearnom oružju. U kartama nije nigde zapisano da svoju bezbednost treba da dugujemo božjoj milosti. Budućnost pripada razboritima, a ne malodušnim. Koristeći se svakom prilikom da smanjimo međunarodnu zategnutost i proširujući poštovanje zakonitosti među narodima, moramo pozitivno delati u pravcu ograničavanja rata. Stoga se u tom tehničkom takmičenju moramo napregnuti do krajnjih granica kako bismo sprečili da jezičak na terazijama tehničke nadmoći pređe na drugu stranu; moramo, takođe, staviti sasvim jasno do znanja da smo spremni da rizikujemo čak i da budemo uništeni kako bismo sprečili usled oglušivanja pobedu komunista, bilo to nuklearnom pretnjom, ili upotrebom konvencionalnog oružja zato što je nuklearno zabranjeno. Ukratko, moramo garantovati da se samo efikasnim merama uspešno rešavaju ograničena neprijateljstva.

Štaviše, i sami moramo biti spremni da vodimo ograničena dejstva. U suprotnom slučaju nećemo napraviti ni korak dalje od »masovne odmazde« koja nam, inače, vezuje ruke u svim sukobima i gde se ne radi o našem opstanku. Moramo biti spremni i da izgubimo u tim ograničenim dejstvima. Kada se radi o našem opstanku, nikakva ograničenja ne mogu da spreče našu spremnost da svaki sukob u kome su naši interesi ugroženi dovedemo do nivoa totalnog rata.

Oružani sukob se može ograničiti samo ako je usmeren ograničenim ciljevima i vodi ograničenim sredstvima. Ako mi ili neprijatelj zanemarimo ta ograničenja u pogledu ciljeva ili sredstava, opstanak će biti doveden u pitanje, bez obzira na to da li se to isplati ili ne. Time što smo kazali da moramo biti spremni da izgubimo, ne znači da ćemo i izgubiti, naročito ako se radi o dugotrajnoj borbi. Naše su snage mnogobrojne, a značajno je i to što naša revolucija pruža čovečanstvu bolje perspektive nego komunistička alternativa.⁸⁾

Ovim, razume se, stižemo do same srži strategije — do njenih ciljeva.

⁸⁾ James E. King, Jr., »Nuclear Plenty and Limited War« (Velike količine nuklearnog oružja i ograničeni rat), *Foreign Affairs*, januar 1957, str. 255—256.

Nije doovljno samo utvrditi ciljeve — oni se moraju analizirati. Jedan od suštinskih elemenata u analizi nacionalnih i vojnih ciljeva je opis situacije ili situacija koja će potpuno ili delimično odrediti ostvarivanje postavljenih ciljeva.

Pri razmatranju reakcije neprijatelja na neku situaciju ili tok događaja, čovek mora da misli ne samo o tome kako on sagledava tu situaciju pre preduzimanja naših mera, već i kako će preduzete sopstvene mere uticati na razmišljanje neprijatelja.

Dalje, treba istaći da čovek nikada ne radi nešto sa potpunom sigurnošću ili proračunatom verovatnoćom. Zbog toga izgleda vrlo malo verovatno da će bilo koja mašina ili formalni postupak, ma koliko pomagao pojedincu u donošenju odluke, moći ikada da zameni ono pronicljivo i strogo razmišljanje čoveka svesnog odgovornosti.

U svakom slučaju, suštinski uslov za donošenje pravilne odluke jeste razuman i jasan cilj.

Posle izbora cilja komandant, na bilo kom nivou se nalazio, mora da odredi sredstva kojima će ga ostvariti. Njegova odluka dovodi do strategijskog plana, tj. do plana najbolje upotrebe sopstvenih sredstava radi ostvarivanja tog cilja. Pri sprovođenju tog strategijskog plana on sveobuhvatno usmerava raspoloživa sredstva (nasuprot specifičnom usmeravanju). Dalje, njegov će cilj u okviru planiranog dejstva neizbežno obuhvatati i kontrolu u većem ili manjem stepenu.

U nacionalnim poslovima, takvom koncepcijom daje se prednost strategiji. Nasuprot tome, u bilo kojoj »strategiji oružja« naglasak je na razaranju. Ovakva misao nas, naravno, vraća na pojam »ciljeva«. Ako misao usredsredimo na pojam »kontrole« to nas prirodno dovodi do preispitivanja i boljeg razumevanja ciljeva; njihovom ostvarenju, u stvari, i teži pokušaj sprovođenja »kontrole«. S druge strane, »strategija oružja« teži da poistoveti pojam »kontrole« sa pojmom »razaranja« i da potpuno zamagli pojam »cilja«.

Drugi važan aspekt ovoga je što nas koncepcija stalne kontrole misaono priprema da naglasak sa jednog oružja

prenosimo na drugo, ili sa jednog instrumenta na drugi, saobrazno promeni situacije ili mogućnosti, kao i da koristimo odgovarajuća raspoloživa oružja. Tako, razumno shvatanje strategije kao nečega što obuhvata »svestranu kontrolu«, prirodno, dovodi do razumnog shvatanja elastičnosti.

Pošto strategija mora biti sposobna da bira sredstva radi postizanja ekonomije snaga, svu pažnju treba usmeriti na onaj minimum ključnih linija ili pozicija sa kojih se može pouzdano rukovoditi celokupnom oblašću.⁹⁾ Pri utvrđivanju ovoga, treba ispitati čitav spektar ljudskih sukoba i proceniti sve instrumente i oružja sukoba u pogledu toga da li su pogodni i skladni za postizanje potrebne kontrole. Na taj način »planiranje rata« postaje suštinski deo, ali samo deo »planiranja sukoba«.

Ne treba očekivati da ćemo postići potpunu kontrolu u *svim* područjima dejstva. Drugim rečima, živimo u neprekidnom stanju rizika. Stepen kontrole, rizika i ravnoteže snaga neće se nikad moći izraziti jednom jedinom matematičkom jednačinom. Pa ipak, matematičke radnje i analize mogu biti od velike pomoći stručnjacima pri njihovim procenama.

Iako u jednom delu posvećenom prvenstveno logistici, nije dobro ispitivati sve aspekte pojma »kontrole«, korisno je istaći nekoliko posebnih tačaka za razmatranje.

U nekim područjima pokušaćemo da utičemo na mišljenja i stavove ljudi; u drugima ćemo tražiti da kontrolišemo njihove akcije.

Treba da budemo u stanju da razlikujemo šta je to »kontrola mora« od »kontrole« određene pomorske oblasti. Moramo shvatiti potrebu da se razume šta znači »korisna upotreba« ili »eksploatacija« posle uspostavljanja »kontrole«. Moramo misliti i o negativnim stranama »kontrole«, tj. šta znači »odbiti« ili »zabraniti« nešto. Moramo biti u stanju da kontrolišemo ili da ne dozvolimo korišćenje i izvora i geografskih područja, ili oboje.

⁹⁾ Dr Herbert Rosinski, »*Neu Thoughts on Strategy*« (»Nove misli o strategiji«), Naval War College, Newport, R. I. septembar 1955.

ZAKLJUČAK

Zaključujući ovo, postavlja nam se nekoliko pitanja:

Šta je to cilj?

Šta kontrolisati, odbiti ili zabraniti? Zašto?

Šta je svrha sprovođenja kontrole?

Gde želimo sprovesti kontrolu?

Kakva su to geografska ograničenja?

Koliki se stepen kontrole traži?

Kada i za koje vreme treba kontrola da se uspostavi?

Kako treba sprovesti kontrolu?

Da li se uništavanjem ili zauzimanjem sprovodi kontrola?

Koja sredstva, snage ili oružje su najpogodniji za kontrolu?

U nekim slučajevima biće potrebno primeniti i »uništavanje« kao oblik kontrole; na primer, uništavanje goriva koje su neprijateljske snage negde uskladištile. U drugim slučajevima biće potrebno primeniti »zaštitu« kao oblik kontrole, na primer, da se spriči uništavanje sopstvenih ili savezničkih zaliha goriva.

Zbog toga što naša nacionalna privreda toliko mnogo zavisi od slobodnog korišćenja prekomorskih izbora, brodskog prostora i plovnih uređaja, u mnogim slučajevima »zaštita« će biti glavna svrha naših akcija u ratu i miru, u zategnutim situacijama i pri upotrebi otvorene sile.

Mnoge slabosti da se planovi često zasnivaju prvenstveno na neprijateljevim namerama, a ne na brižljivoj proceni njegovih mogućnosti, dopunjenoj procenom njegovih verovatnih namera, još više ističu potrebu da budemo elastični. Kao što je već rečeno, tokovi neprijateljevih zamisli i akcija, podstaknuti sopstvenim postupcima iz bilo kojeg dela spektra sukoba, ne mogu se unapred predvideti. Čim se neprijateljeva reakcija primeti, moraju se i snage angažovane u različitim područjima dejstva, koja se inače žele kontrolisati, učiniti raznolikim. Tako postaje jasno da konceptacija strategije, ukoliko je njen cilj kontrola, zahteva da budemo sposobni da na različite na-

čine upotrebimo snagu i oružje, kao i da ih upotrebimo sa potrebnom tačnošću, pokretljivošću i elastičnošću.

Stepen i priroda kontrole koju treba uspostaviti i sprovoditi zavisiće u velikoj meri od okolnosti.

U svim slučajevima moraju se izabrati tačno određeni vojni ciljevi kao što su »uništenje«, »obezbeđenje«, »zauzimanje« ili »sprečavanje«, saobrazno daljem željenom dejstvu; ono opet proističe iz ciljeva koje su postavili više vojno rukovodstvo ili viši politički organi.

Zahtevima strategije treba da se utvrde sastav i upotreba snaga, njihovo naoružanje i sistemi oružja. To znači da snage, njihova uloga i zadaci treba tako da se odrede da u svakom području u kome je za sprovođenje strategije potrebna i »kontrola«, one budu u stanju da je na odgovarajući način i sprovode.

U smislu odgovornosti u vojnem komandovanju, to znači da komandant mora biti sposoban da upotrebi vojnu snagu na odgovarajući način i na onom delu spektra sukoba koji mu odredi viša komanda. Dalje, on mora biti u stanju da sazna u kom delu spektra se nalazi i razume uticaje zbog kojih neko dejstvo može da se pomeri od jednog dela spektra ka drugom. On mora biti u stanju da upotrebi svoje vojne snage i oružje u skladu sa ograničenjima koje mu je postavila viša komanda.

Pri razmatranju kako se snage i oružje treba da upotrebe, ili kako se treba suprotstaviti protivnikovim, dobro je zapamtiti da sve dok osnovni uzroci bilo kog sukoba i ciljeva protivnika ostaju nepromenjeni, ograničavanje upotrebe jedne vrste instrumenata dovodi do povećavanja upotrebe drugih. Mi ne možemo zavisiti od jednog jedinog apsolutnog ili vrhunskog oružja, jer ako dovodi do suviše velikih razaranja, ne može više da služi ostvarivanju ciljeva.

Na kraju, izučavanje prirode i strukture rata mora neizbežno da obuhvati i razmatranje razoružanja kao mogućnog rešenja za uzroke sukoba. U istoriji, naravno, razoružanje nije još nikad do toga dovelo. Što se tiče budućnosti, šanse da se to ostvari izgleda *da su još manje*; u stvari, danas ne možemo imati poverenja u razoružanje.

U jednom članku časopisa »Bilten atomskih naučnika« iz maja 1956. godine R. L. Majer je rekao:

»Čim se super-oružje postavilo u skrivene lansirne položaje do nivoa „zasićenja“, izgleda da se nije više moglo pregovarati o razoružanju na nivou nuklearnih sila...«

Ovakav stav je došao kao pravi šok za mnoge dobromamerne ljude. Oni su čvrsto verovali da će već nekako, sredstvima koja su bila van granica njihove moći shvatanja, pronaći način da se zabije glogov kolac atomskom oružju. Međutim, sada izgleda da ulazimo u onu nepovratnu fazu kada bi bilo čak i rizičnije pokušati takvo razoružanje, nego ostaviti stvari da stoje kako jesu...

Uprkos tome, postoji način kojim se mora postići ograničenje nuklearnog oružja. To proističe iz značenja reči »zasićenje«. U doglednoj budućnosti mora se doći do stanja kada se neće više isplatiti proizvodnja novog materijala za takvo oružje...

Pošto su izgledi da se dođe do stanja postojane ravnoteže bili tako mali, naučnici su usredsredili pažnju na razoružanje, sisteme inspekcije i slično, što je izazvalo veće nade na opstanak, iako su izgledi da se to ostvari, po opštem priznanju, bili mali. Međutim, sada je počelo novo doba. Sve više postaje tehnički nemoguća kontrola istovremenog i ravnomernog uklanjanja nuklearnog oružja kod svih velikih sila. Zato se mora poklanjati pažnja raznim lukavstvima, kako bi se sačuvalo stanje postojane ravnoteže.¹⁰⁾

Razumljivo je onda što će u takvoj ravnoteži moćnih razornih snaga, ostvarivanje čak i ograničenih ciljeva biti stalni problem. Međutim, bez obzira na to da li će ti ciljevi biti ograničeni ili neograničeni, civilni i vojnici koji odlučuju o stvaranju i upotrebi vojnih snaga moraju razumeti kako se strategijski, logistički i taktički faktori uzajamno prepliću.

¹⁰⁾ R. L. Meier, »Beyond Atomic Stalemate« (»Izvan atomske ravnoteže«), *Bulletin of the Atomic Scientists*, tom. XII, br. 5 od maja 1955.

Glava 3.

ODNOSI IZMEĐU STRATEGIJE, LOGISTIKE I TAKTIKE

U odnosu prema strategiji, logistika dobija karakter dinamične snage, bez koje bi strategijska koncepcija bila obično parče hartije.¹⁾

*Kapetan fregate
C. TEO VOGELGESANG, RM SAD*

Uska veza između strategije i logistike počinje od činjenice da veliki deo strategije proistiće iz ekomske situacije. Ekonomski faktori utiču na ciljeve strategije; oni se stalno međusobno prepliću, ali se vrlo složeno prepliću i sa strategijskim faktorima i to na način koji se stalno obnavlja.

EKONOMSKI I LOGISTIČKI IZVORI STRATEGIJE

Mnogi uzroci ljudskih sukoba su ekomske prirode, kao na primer:

želja da se dostigne ili održi visok standard života;
problem zbrinjavanja suviše velikog broja stanovnika;
želja da se kontrolišu izvori sirovina;

¹⁾ Commander C. Theo. Vogelgesang u svom predavanju na Pomorskoj ratnoj školi o »Logistics — Its Bearing Upon the Art of War« (»Logistika — njena veza s ratnom veštinom«) koje je objavljeno u *United States Naval Institute Proceedings*, tom 39, br. 1, mart 1913.

stvaranje i razvoj trgovačkih puteva do izvora sirovina i za raspodelu dobara;

želja da se kontrolišu ključne tačke svetskih trgovacačkih puteva, kao što je, na primer, Suec.

Ove i mnoge druge elemente ekonomskog takmičenja podstakla je industrijska revolucija. Kao što se vidi iz slike 1 »Spektar sukoba«, to takmičenje koje je u početku bilo miroljubivo, može da nabuja do tačke sa koje prerasta u ekonomski rat. Ono se tada može povezati sa socijalnim i političkim takmičenjem i prerasti u žestok sukob. U tom slučaju neprijateljeve oružane snage i privreda postaju ciljevi razaranja ili kontrole. Pošto mu je sistem logistike spona između privrede i taktičkih operacija, on postaje načito važan cilj.

Na prirodu strategije koju treba primeniti, ekonomsko-logistički faktori utiću na isto tako isprepleten način. Na primer, ekonomski faktori mogu toliko uticati na političku stabilnost neke nacije ili saveza, da prosto iznude promene u politici i strategiji. Nedavne promene u britanskoj vojnoj politici i preispitivanje politike NATO-odbrane, koje je proisteklo iz te promene, očigledan su primer tog uticaja.²⁾

Pri proučavanju »ratnog potencijala« na našim ratnim školama, u prvi plan se jasno stavljuju baš ta međusobna povezanost i isprepletenost svih osnovnih faktora nacionalne bezbednosti.

Iznoseći opšte zapažanje o zavisnosti logistike od strategije, jedan američki istoričar kaže:

»Glavna prepreka efikasnom logističkom planiranju i pripremama leži izvan samog logističkog procesa i nadležnosti tih ustanova: određeni strategijski ciljevi se ne mogu utvrditi daleko unapred...«

Odgovarajuće logističke pripreme zavise od blagovremenih odgovora na mnoga pitanja. Da li će se snage usmeriti prvenstveno prema jednom vojištu (Theater) ili široko rasturiti? Da li će to u prvom redu biti prebacivanjem jakih i po veličini uravnoteženih

²⁾ Britanska Bela knjiga od 4. aprila 1957. štampana u skraćenom obliku u N. Y. Times 5. aprila i diskusije koje su se naširoko razvile posle njenog objavlјivanja, predstavljaju dobar primer za to.

kopnenih i vazduhoplovnih snaga do velikih prekomorskih baza, ili pomoću mnogobrojnih desantnih operacija relativno malih, operativnih odreda za specijalne zadatke. Do kog obima treba sprovesti strategijsko bombardovanje kao zamenu operacijama na zemlji protiv neprijatelja koji još ima veliku premoć u kopnenim snagama? Kakve specijalne operacije treba preduzeti? Kakve će snage biti potrebne za to? Kada?³⁾

Istorija velikih konferencija na vrhu u toku II svetskog rata, naročito one u Kazablanki januara 1943 (»Simbol«), u Kairu novembra 1943 (»Sekstant«), i u Kvibeku avgusta 1943. i septembra 1944. godine (»Kvadrant« i »Oktagon«), pokazuje kako su ekonomsko-logističke mogućnosti uticale na stvaranje strategije; ali, isto tako i suprotno, kako je logističko planiranje zavisilo od strategijskih odluka.

Jedan britanski istoričar piše ovako:

»U središnjem periodu rata, od početka 1941. do leta 1943. godine, granice strategije su bile određene mogućnostima proizvodnje; strategijske mogućnosti na Zapadu su se ograničile na priprema ofanzivna dejstva prema periferiji neprijateljske teritorije, a na Dalekom istoku na niz operacija za vezivanje snaga i napade s ograničenim ciljem. Od jeseni 1943. godine ta strategija, a i sama proizvodnja, bile su spremne za velika ofanzivna dejstva, planirana u Kvibeku; 26. avgusta Kombinovani štab za planiranje podneo je detaljan izveštaj Kombinovanom odboru načelnika generalštoba (Combined Chiefs of Staff) o odnosu sredstava prema ciljevima.

Četiri glavna nedostatka pretila su da ograniče ofanzivnu strategiju: nedovoljno trgovackih i desantnih brodova, transportnih aviona i, kad se radi o Britancima, onda i ljudstva. Dva prva nedostatka su bila istaknuta u izveštaju Kombinovanog štaba za planiranje u Kvibeku kao specifičan problem.

... Tek u maju 1943. godine, najviši britanski službenici usred-sredili su pažnju na problem brodova kao na najveće usko grlo strategije. U to vreme je to bilo za ministra premijera »merilo svih naših operacija«, za načelnika Imperijalnog generalštaba »kost u grlu za sve naše operacije«, a za prvog lorda admiraliteta »da

³⁾ Richard M. Leighton i Robert W. Coakley, *Global logistics and Strategy 1940—1943* (»Logistika i strategija u svetskim razmerama 1940—1943«), Office of the Chief of Military History, Department of the Army, Washington, D. C. str. 713—714.

će to ubuduće, kao što već i sada stvarno čini, ograničavati čitavu našu ofanzivnu strategiju«.⁴⁾

Načelno govoreći, ti odnosi između strategije i logistike imaju vrlo uopšten izgled. Pre svega, postoji osnovni odnos gde su obim i vremensko usklađivanje strategijskih planova zavisni od logističkih mogućnosti. Usko vezano sa ovim je i ono suprotno, gde su sastav, ravnoteža i razvoj snaga, kao i brzina njihovog stvaranja, uslovjeni složenim međusobnim odnosom strategijskih, logističkih i taktičkih razmatranja. Pitanje izbora mesta za neku prekomorsku bazu, kao i vremensko usklađivanje njene izgradnje predstavljaju takođe mešavinu strategijsko-logističkih razmatranja.

Ima situacija kada neki specifičan logistički element postaje kritičan faktor u formulisanju strategijskog plana.

Ima situacija u kojima se na osnovu dejstva logističkog faktora bez rata stiče ili gubi neka važna politička pozicija.

I, na kraju, postoji prastara strategija blokade kojom se slama neki veoma važan logistički objekat ili ruši čitava privreda.

PRIMERI IZ ISTORIJE

Nekoliko primera iz istorije može biti dovoljno da objasni te odnose:

OBIM I VREMENSKO USKLAĐIVANJE STRATEGIJSKIH PLANOVA
SASTAV, RAVNOTEŽA I RAZVOJ SNAGA. STVARANJE SNAGA
IZBOR MESTA ZA STRATEGIJSKE PREKOMORSKE BAZE I NJIHOVA IZGRADNJA
ODLUČUJUĆI LOGISTIČKI ELEMENT
ODRŽAVANJE POLITIČKE POZICIJE BEZ RATA
STRATEGIJA BLOKADE
NACIONALNA PRIVREDA, NAJVAŽNIJI LOGISTIČKI CILJ

Sl. 4 — Neki oblici odnosa između strategije i logistike

⁴⁾ John Ehrman, *Grand Strategy* (»Velika strategija«), tom V, avgust 1943 — septembar 1944. Her Majesty's Stationery Office, London: 1956. str. 25, 26—27.

dogadaj	posledice	primer za
čuvena pomorska bitka 1. juna 1794. god.	konvoj sa hranom iz Čisepika je stigao	strategiju blokade ⁵⁾ , ⁶⁾ nacionalne privrede
Hau protiv Vilareta	francuska revolucija se mogla održati	
podmornički rat Amerike protiv Japana	japanski transport naftе uništen. Time su onesposobljene pomorske i vazduhoplovne snage	strategiju blokade i najvažniji logistički cilj
revoluciji u Kini 1947 — 1949. god.	nacionalističke snage u Mugdenu se predale, kada obećana američka logistička podrška nije stigla	gubitak političke pozicije bez rata; nedostatak dobrog logističkog postupka ⁷⁾
američki »vazdušni most« prilikom berlinske blokade 1948. god.	neočekivanom američkom sposobnošću da sprovedu »vazdušni most« Berlin se održao	zadržavanje političke pozicije bez rata
Kairska konferencija 1943. godine	važne strategijske odluke	obim i vremensko usklađivanje strategijskih planova ⁸⁾ , ⁹⁾ , ¹⁰⁾
<i>Specifični događaji</i>		
iskrcavanje u Normandiji 1944. god.	zakašnjenje od 1 meseca	vreme za stvaranje snaga i neophodne podrške
iskrcavanje u južnoj Francuskoj 1944. god.	zakašnjenje od 2 meseca	kritičan logistički element — nedostatak desantnih brodova
egejska ekspedicija	nije sprovedena	kritičan logistički element, desantni brodovi, tankeri
iskrcavanje kod Mulmejma	nije sprovedeno	kritičan logistički element, desantni brodovi i čelik

Sl. 5 — Iсторијски примери за односе између стратегије и логистике

⁵⁾ Mahan, *The influence of Sea Power* (»Uticaj pomorske moći«) Little Brown and Company, Boston: 1893, str. 122 do 166. Mahan opisuje kako je admiral Hau i pored taktičke pobede, do-

LOGISTIČKO-TAKTIČKI PRIMERI

Od svih primera, izgleda da je onaj sa Suecom iz 1956. godine (sl. 6) najupečatljiviji i najpodesniji. On ne samo što predstavlja tipičan slučaj savremenog ljudskog sukoba, već je i izvanredno objašnjenje međusobne zavisnosti strategije i logistike.

Mnogi se ljudi slažu da bi, sa političkog i psihološkog stanovišta, brza i snažna vojna protivakcija na Naserovo zauzimanje Sueckog kanala u julu 1956. godine mogla dobiti jaku međunarodnu podršku. Ostaje, međutim, činjenica da su britanske pomorske i kopnene snage i njihova transportna avijacija bile u letu 1956. godine toliko slabe da nisu mogle izvesti neku brzu i skladnu akciju.

zvolio da konvoj sa veoma važnim životnim namirnicama stigne blagovremeno u Francusku, što je omogućilo francuskoj revoluciji da nastavi započeto delo.

⁶⁾ Fred. T. Jane, *The British Battle Fleet* (»Britanska bojna flota«) London: S. W. Partridge and Company, Ltd., 1914. str. 94—96.

⁷⁾ Admiral RM SAD u penziji Oskar S. Bedžer, razmatrao je ovaj problem u predavanju »The Influence of Logistics on Strategy« (»Uticaj logistike na strategiju«), u Pomorskoj ratnoj školi, 23. septembra 1954. U zaključku je izneo:

Iako bih vam još satima mogao navoditi primere neuspeha zbog napuštanja, pa čak i odane podrške zdravih logističkih načela, smatram da su vam moje tvrdnje dovoljno ubedljive. Naši logistički napor u snabdevanju Dalekog istoka doveli bi u svakom vrućem ili hladnom ratu do poraza, i to ne zbog toga što naš kongres ili narod nije bio voljan da obezbedi odgovarajuća novčana sredstva, vlast i napore, već zbog načina na koji su te logističke mere sproveđene.

Ne navodim te primere zbog toga što bih htio da posluže kao osnova verovanju da će se naš položaj u svetskim zbijanjima i na Dalekom istoku sve više pogoršavati.

Naprotiv, na te nedostatke u organizaciji i operativnim načelima ukazujem zbog toga što su lako uočljivi i što se mogu lako popraviti. Ukazujem na teškoće u početku II svetskog rata i na mere koje su bile preduzete da bi se obezbedio najpovoljn-

Drugim rečima, britanske logističke mogućnosti nisu bile takve da se podrži brz pokret kojim bi se u odlučujućem trenutku obezbedila strategijska kontrola,¹¹⁾, ¹²⁾

događaj	posledice	primer za
sva desantna iskravanja na Pacifiku u toku II svetskog rata	uspešan strategijski udar u samo srce neprijateljeve zemlje i uništenje njegovih baza, ratnog vazduhoplovstva i flote	izbor mesta prekomorskih baza i njihovu izgradnju duž pravca strategijskog nastupanja
iskrcavanje u Normandiji, izbor mesta iskrcavanja i plana manevra	uspostavljanje čvrste baze za uništavanje nemačke armije i oslobađanje Evrope	integraciju strategijskog, logističkog i taktičkog planiranja, sastav, ravnotežu i razvoj borbenih i logističkih jedinica
kriza oko Sueca na Srednjem istoku 1956—1957. godine	gubitak francusko-britanskih pozicija na Srednjem istoku; olakšan političko-ekonomski prodror Rusije oslabljeno jedinstvo zapadnog saveza	nedostatak zajedničkog strategijsko-logističkog plana, kritične ekonomsko-logističke elemente, nafatu i transportna sredstva posledicu nedostatka brzog strategijskog razvoja snaga, pomorsko-vazdušnih jedinica i vazdušno-transportnih aviona

Sl. 6 — Ostali istorijski primeri za odnose između strategije i logistike

niji odnos između naših nacionalnih ciljeva i planova, s jedne, i naše logističke podrške, s druge strane (uključujući i stručno ljudstvo). Zbog toga verujem da se glavni uzroci naših neuspeha u izvesnim kritičnim oblastima hladnog rata mogu popraviti i to potpuno ispitanim i dokazanim sredstvima.

⁸⁾ John Ehrman, *Grand Strategy* (»Velika strategija«), tom V, Her Majesty's Stationery Office, London: 1956. str. 25—52, 113—114, 214—220, 257—258, 464—478, 532—533.

⁹⁾ Forest C. Pogue, *The Supreme Command* (»Vrhovna komanda«), Office of the Chief of Military History, Department of the Army, Washington, D. C. 1954. str. 113—117, 193, 197, 258, 290, 292.

¹⁰⁾ Richard M. Leighton i Robert W. Coakley, *Global Logistics and Strategy 1940—1943* (»Logistika i strategija u svetskim

KOMANDA SPAJA STRATEGIJU, LOGISTIKU I TAKTIKU

Iako sve uspešne operacije u istoriji prikazuju odnos između taktike i logistike, ipak je vredno razmotriti jedan poseban slučaj. U japanskom izveštaju o odbrani Filipina od američke invazije u II svetskom ratu, admirал Kurita piše:

»Međutim, teškoće u popuni materijalnim rezervama svih kopnenih snaga u vreme početka operacije SHO (teškoće u dislokaciji tankera), nedostatak raspoloživog vremena, ukoliko je trebalo pridržavati se planova vrhovnog komandanta, i opasnost od neprijateljskih teških bombardera, uticali su na to da izaberemo saobraćajni put zapadno od Palauana*), iako je duž celog ovog puta pretila vrlo velika opasnost od podmornica.

Izlazak sunca u 06.56. čas.

23. oktobra u 06.34 čas. »Atago« je pogoden sa 4 torpeda, a »Takao« sa 2.

U 06.53 čas. »Atago« je potonuo.

U 06.56 čas. »Maja« je pogoden sa 4 torpeda, a već u 07.00 je potonuo.

Sve ovo je dovelo do gubitka tri broda u 4. divizionu krstarića, naimenovanja broda »Jamato« za komandni brod flote i određivanja dva razarača da štite brod »Takao« na putu za Ulugan**) (Palauan) na opravku«.

U izveštaju стоји dalje:

»Isto tako, usled zakašnjenja u dodeljivanju tankera, 1. udarna grupa bila je prinuđena da izgubi ceo jedan dan čekajući na njihov dolazak u Brunej***). Ovo je ozbiljno uticalo na naš kasniji

razmerama 1940—1943«), Office of the Chief of Military History, Department of the Army, Washington, D. C. 1955. str. 200—201, 212.

**) King-Hall News Letter, br. 1070: London: 23. januar 1957, str. 641—642. Isto tako The Economist, 24. novembar 1956. »Operation Musketeer« (»Operacija musketar«), str. 668—669.

***) General Sir Charles F. Keightley, komandant savezničkih snaga, »Operations in Egypt — November to December, 1956« (»Operacija u Egiptu — novembra i decembra 1956«), dodatak »The London Gazette«, utorak, 10. septembar 1957.

*) Najzapadnije ostrvo u grupi Filipinskih ostrva. — Prim. prev.

**) Zaliv Ulugan na severozapadnoj obali ostrva Palauana. — Prim. prev.

***) Grad u istoimenom sultanatu na severozapadnoj obali ostrva Borneo. — Prim. prev.

vremenski plan, i primoralo nas da prođemo kroz oblast punu neprijateljskih podmornica, što je dovelo do gubitka dve krstarice i teškog oštećenja treće.

Da smo uspeli da otkrijemo namere neprijatelja, neophodni tankeri bi bili dodeljeni najmanje nedelju dana pre stvarnog połaska, ili bi pre toga morali biti upućeni na neku tačku predviđenog pravca nastupanja.

Tankeri određeni za flotu moraju biti opremljeni sredstvima za prekrcavanje nafte na samom moru. Za sada je, među tankerima određenim za kombinovanu flotu, osposobljen za prekrcavanje nafte na moru samo brod »Ničijei Maru«. Ostali su, verovatno, manje ili više bili opremljeni za ovakav posao, ali nijedan nije imao nikakvo iskustvo u tome, niti je bio siguran da će biti u stanju da izvrši takvo prekrcavanje. U toku dosadašnjih operacija nismo imali prilika da prekrcavamo naftu na samom moru, ali je bezuslovno potrebno da tankeri u sastavu Kombinovane flote budu osposobljeni za takav posao.

Postepenom i neprekidnom obukom uspeli smo da se svi brodovi 1. udarne grupe osposobe za prekrcavanje goriva na moru kako danju tako i noću. Po uputstvima flote, jednonedeljnog obukom mogu se osposobiti za prekrcavanje na moru oni tankeri koji su opremljeni za tu svrhu, kako po krmi tako i preko boka; obukom od pet dana mogu se osposobiti tankeri opremljeni sredstvima samo za prekrcavanje preko boka. Pored toga, izvođenjem ovakve obuke mogu se otkriti kvarovi i nedostaci na opremi i preduzeti neophodne i brze mере за popravku i povećavanje ljudstva. Na taj način će tankeri opravdati svoje prisustvo u sastavu Kombinovane flote, ne po imenu, već po svojoj pravoj vrednosti.¹³⁾«

Iako su strogom analizom ovog izveštaja istoričari istakli da admiral Kurita nije pomenuo sve okolnosti i razloge svoje odluke, ipak su izvesne stvari u njemu potvrđene.

Teškoće u koje je upao zbog situacije oko goriva bile su značajan faktor za donošenje odluke da prođe kroz vode pune podmornica.

Zakašnjenje, izazvano teškoćama oko prekrcavanja goriva, omelo je njegove operacije.

Činjenica što se nisu mogli obezbediti tankeri osposobljeni za krcanje goriva na samom moru dovela je do toga da se ono nužno moralo vršiti u lukama.

¹³⁾ Japanski izveštaj o operacijama 1. udarne grupe za vreme operacije SHO, od 16. do 28. oktobra 1944. WDC 161641 NA 11839, str. 14.

On se odlučio na relativno malu brzinu od 16 čvorova koja ga je izložila napadima podmornica da bi sačuvao što više goriva.

Da je viša komanda bolje uskladila logističke i taktičke operacije, tankeri bi se sigurno mogli prebaciti u Palauan umesto u Brunej; to bi omogućilo Kuriti da prebaci svoje snage najkraćim pravcem kroz »opasnu zonu« pravo u Palauan (ovim pravcem se inače japanska mornarica često koristila).

Njegov kasniji prolazak kroz moreuz San Bernadino mogao se obaviti većom brzinom, što bi ga zaštitilo od podmornica i omogućilo mu da, u vreme bitke, ima goriva u rezervoarima za još najmanje 24 sata.

Iako je japanska mornarica u to vreme imala velikih logističkih teškoća zbog gubitaka koje su im nanosile američke snage, pomenute logističke teškoće, koje su, sa drugim faktorima, dovele do gubitka tri krstarice u odlučnom trenutku, nisu bile posledica dejstva neprijatelja. One su došle kao posledica toga što viša komanda nije dovoljno procenila zdrave logističke osnove i što nije bilo integriranog planiranja.

Najzad, da bismo pokazali kako se te tri oblasti naše teoretske strukture — strategija, logistika i taktika — spajaju u mislima komande, interesantno je pročitati slikovit izveštaj generala Bidla Smita, kada u poglavljju »Prekretnica u Normandiji« govori o tom uzajamnom odnosu strategije, logistike i taktike. On opisuje kako je general Ajzenhauer u štabu generala Bredlija, tog odlučnog dana, 10. avgusta 1944. godine, promenio taktičke planove i time dozvolio Bredliju da se okreće na istok; ovo je bilo suprotno od prvobitno postavljenih ciljeva— luka u Bretanji, a sada je zadatak bio spojiti se sa britanskim snagama koje su napredovale ka Falezu. Ovaj prodor, u sađestvu sa Patonovom armijom u Aržantanu, trebalo je da odseče nemačku 7. armiju.

»U takvoj borbenoj situaciji pojavila se mogućnost pobjede u Normandiji, i to tako odlučujuće da je to moralo dovesti do oslobađanja cele Francuske.

...Takvoj odluci nije bilo, stvarno, potrebno ništa više do klimnuti glavom, dati znak za pokret sjajnom komandantu Bredliju koji je u svojoj glavi već skovao plan kako da iskoristi zano-

snu mogućnost što se tada pojavila pred nama. Ali taj znak glavom značio je i lično preuzimanje odgovornosti koju nije mogao preuzeti niko drugi. Da bi se obezbedila odlučujuća pobeda, preuzima se očigledno i veliki rizik.

... Pošto završe taj manevr snage generala Bredlija su se mogle naći u položaju da izvrše proboj u pravcu juga i osvoje Bretanju. 3. armija generala Patona bila je kao stvorena za ovaj podatak.

Bretanja je i dalje bila glavni cilj u toku većeg dela operacija, sve dok kasniji događaji nisu umanjili njen značaj za nas. Naša je prvobitna namera bila da se koristimo njenim dobrim lukama, da bismo dovodili jedinice i materijal na front neposredno iz Sjedinjenih Država, kao što smo radili i za vreme I svetskog rata.

... General Bredli se nije mnogo uz nemiravao zbog svoje lokalne situacije, naročito sad kada nova ofanziva pruža velike izglede. Čak i ako bi Nemci uspeli privremeno da se probiju, naše oklopne snage s druge strane proboga mogle bi, kako je to isticao vrhovni komandant, da budu snabdevene vazdušnim putem, sa dve hiljade tona dnevno.

Međutim, brige nam je zadavala jedna druga opasnost, mnogo veća nego Nemci koji su bezglavo bežali, a to je bilo — snabdevanje. Nije velika stvar izmeniti taktičke planove na brzu ruku i uputiti jedinice u novom pravcu. Ali, prilagoditi planove snabdevanja izmenjenoj taktičkoj zamisli — to je već mnogo teže. To zahteva predislokaciju ogromnih skladišta i zaliha municije, odašte se, neprekidno, kao rekom, moraju snabdevati borbene jedinice. Naše bombardovanje železničkih čvorova u Francuskoj, koje je, inače, toliko doprinelo našoj pobedi u Normandiji, sada nam se vraćalo kao neki bumerang. Železničke pruge su bile praktično neupotrebljive. Po Francuskoj smo postavili jednosmerne puteve za motorni saobraćaj u dve kolovozne trake preko kojih su kamioni grmeli i dan i noć da bi snabdeli naše jedinice u nastupanju. Ali čak ni to snabdevanje nije bilo dovoljno brzo da bi u stopu pratilo naše oklopne klinove. Oni su se snabdevali gotovo isključivo vazdušnim putem.

Naš najveći problem bile su luke. Za popravljanje luke u Šerburu koju su Nemci porušili, bile su potrebne nedelje i nekoliko dana. U toku čitavog našeg nastupanja ka istoku, veći deo snabdevanja se obavljao preko obala Normandije i te osakačene luke. Sada se naš opšti plan snabdevanja uveliko menja. Neprijatelj je još držao luke u Bretanji — Brest, Sen Nazer i Lorijan. Računajući da će ih Nemci razoriti još pre nego što se budu predali, general Ajzenhauer je odlučio da sasvim napusti plan o korišćenju

Bretanje kao baze. Umesto laganog napredovanja kroz Francusku, na čemu su se zasnivali prvobitni planovi, naše jedinice su se već nalazile u Belgiji. Antverpen je pao u naše ruke netaknut, jer je britansko nastupanje tako iznenadilo njegove branioce da nisu stigli da postave ni eksplozivna punjenja. Antverpen je trebalo da postane sada naša glavna luka za snabdevanje iako se lučka postrojenja nisu mogla koristiti sve dok se nemački garnizon ne ukloni sa ušća reke Šelde, odakle je kontrolisao prilaz.

Mi smo već do tog vremena bili izvojevali sjajnu pobedu. Erza odluka generala Ajzenhauera da iskoristi priliku koju su mu Nemci pružili onemogućila je svaki otpor u severozapadnoj Francuskoj. Za dve nedelje su naši udarni klinovi projurili od Normandije do Zigfridove linije. Snage generala Deversa, koje su se 15. avgusta iskrcale u južnu Francusku, tako su brzo napredovale dolinom reke Rone da su se već do sredine septembra sve naše snage od kanala La Manša do Sredozemnog mora spojile. Ostaci nemačkih snaga u Francuskoj, obuhvaćeni i bez nade na bilo kakav otpor, položili su oružje.«¹⁴⁾

EKONOMSKO-LOGISTIČKE GRANICE STRATEGIJE

Navedeni primeri objašnjavaju ranije izneto načelo da praktična primena strategijskih konцепцијa dobija oblik taktičkih operacija radi uspostavljanja kontrole, kojoj opet prethodi ekonomsko-logistička izgradnja.

Kao opšte načelo može se reći da *ekonomske mogućnosti* postavljaju granice u pogledu broja i jačine borbenih snaga koje se mogu *stvoriti*. U isto vreme, *logističke mogućnosti* postavljaju granice u pogledu snaga koje se mogu *upotrebiti* u borbenim operacijama. Očigledno je, dakle, da ekonomsko-logistički faktori određuju granice strategije.

Ekonomski akt industrijske mobilizacije nalazi se u domenu velike strategije. Operativna logistička aktivnost je u domenu specifičnih strategijskih planova i taktičkih operacija.

U oba područja — u mobilizaciji i logističkoj izgradnji, kao i u dislokaciji — moraju postojati potpuno integri-

¹⁴⁾ Walter Bredell Smith, *Eisenhower's Six Great Decisions* (»Ajzenhauerovih šest velikih odluka«), Longmans, Green, New York: 1956, str. 59—85.

sano planiranje i kontrola. To je takav način planiranja i kontrole kada se u mislima komande strategijski, logistički i taktički razlozi odmeravaju u svetlosti podataka o neprijatelju kakve nam daje obaveštajna služba, i kada se podaci primaju a odluke šalju sredstvima veze.

Pošto ciljeve logističkih napora i prirodu i strukturu same logistike treba detaljnije razmotriti, taj posao uradćemo pre nego što obradimo pitanje integracije u planiranju i kontroli.

Glava 4.

LOGISTIKA KAO VEŠTINA

Konačne odluke, procene i izbor ciljeva nalaze se izvan domaćaja bilo koje nauke. Nauka nikad ne kaže čoveku kako treba da radi; ona mu samo ukazuje kako mora da radi ako želi da postigne određene ciljeve.¹⁾

LUDVIG FON MISES

Dok su u prethodnim glavama bile obeležene opšte konture logistike, sada se pruža prilika da logistiku razmotrimo sa različitih stanovišta, kako bi se istakao njen pun značaj. Ali, na prvom mestu treba nešto reći o osnovnom cilju tog ogromnog napora koji se sliva u složni sistem savremene logistike.

LOGISTIČKI CILJ

Cilj logističkog napora je stvaranje i neprekidna podrška borbenih snaga. Iako ova definicija ne obuhvata sve što treba, predstavlja ipak koristan putokaz za prikazivanje i interpretaciju mnogih drugih opisa i tumačenja pojma logistike. Tom definicijom se ne negira civilna osnova logistike, niti se umanjuje celokupna civilna odgovornost u nacionalnoj odbrani. U njoj se samo stavlja

¹⁾ Ludwig von Mises, *Human Action* (»Ljudska delatnost«), Yale University Press, New Haven, 1949, str. 10.

naglasak na vojnu stranu logistike i predstavlja se gledište vojnog rukovodstva.

Uprkos velikim poboljšanjima u našim logističkim koncepcijama i postupcima, za poslednjih petnaest godina, mnogi najvažniji nerešeni problemi i dalje su logističke prirode. U našem logističkom sistemu još ima nedostataka i protivrečnosti. Dok su neki prouzrokovani time što ne uspevamo pravilno da primenimo ono što već znamo, postoje mnoga područja u kojima smo ograničeni nedovoljnim poznavanjem veštine i teorije logistike.

Među onim što koči dalje poboljšanje je postojeća neodređenost kako u pogledu značenja samo reči tako i u pogledu određivanja pravilnog mesta logistike u vojnim organizacijama i planovima. Do te neodređenosti dolazi zbog toga što logistika ima veći broj jasno određenih aspekata, čije se definicije i opisi medusobno razlikuju. Zbog toga ljudi često, govoreći sa različitih stanovišta, mogu i nesvesno da pripisu različita značenja rečima, a da pri tome i ne shvate posledice toga.

Upadljiv primer takve različite primene reči »Logistika« može se danas naći i u našem sopstvenom Ministarstvu odbrane. Definicija logistike Zajedničkog odbora načelnika generalštaba koja je inače pretrpela nekoliko izmena za poslednjih osam godina, obuhvata pored ostalog, pribavljanje, uskladištenje i transportovanje materijala, kao i pribavljanje i izgradnju raznih postrojenja. Štab Objedinjenog odbora načelnika generalštabova je godinama bio organizovan tako da se njegova aktivnost odvijala u tri glavne kategorije poslova: strategiji, logistici i obaveštajnoj službi. 1958. godine on je reorganizovan za rad u sedam kategorija delatnosti: personalnoj, obaveštajnoj i operativnoj službi, logistici, planovima i politici, vezi, elektronici i uzajamnoj vojnoj pomoći. Na ovaj način Objedinjeni odbor načelnika generalštabova priznaje da su snabdevanje, vojne nekretnine i postrojenja pod-kategorije logistike kao šire kategorije.

Sa druge strane, ministar za odbranu ima jednog pomoćnika za »snabdevanje i logistiku«, a drugog za »vojne nekretnine i postrojenja«. Ovakvom organizacijom on nagoveštava da logistika ne obuhvata snabdevanje i da

je sasvim odvojena od »vojnih nekretnina i postrojenja«. Tako vidimo da ministar za odbranu i njegovi potčinjeni upotrebljavaju reč logistika u dva posebna i delimično protivrečna značenja. Ova oprečnost je verovatno posledica činjenice što se logistička praksa razvijala gotovo potpuno empirijskim putem, i dok se vrlo malo razmišljalo o teoriji.

ČISTA LOGISTIKA

Potpukovnik mornaričke pešadije Sajres Torp 1917. godine izdao je izvanrednu malu knjigu pod naslovom: »Čista logistika — nauka o pripremama za rat«. Ovaj prvi pokušaj da se stvori teorija i načelo očigledno nije privukao veliku ili gotovo nikakvu pažnju, sve dok se pet primeraka ove knjižice nije 1945. godine našlo u biblioteci Pomorske ratne škole. Neki slušaoci ove škole su se pitali koliko se milijardi dolara moglo uštedeti pre 1941. godine da se potpuno shvatio značaj ideja potpukovnika Torpa. Na žalost, knjiga se više ne štampa, izdavačka kuća je prestala da postoji i samo nekoliko primeraka se sačuvalo kod pojedinih ljudi.

U predgovoru svoje knjižice potpukovnik Torp kaže:

»Pojmovi ‚čisti‘ i ‚primjenjeni‘ mogu se u logistici upotrebljavati sa istim značenjem kao i u drugim naukama. Čista logistika predstavlja samo naučno izučavanje teorije logistike — njene svrhe i funkcije u ratnoj nauci, sa opštim crtama o njenoj organizaciji. Primjenjena logistika se zasniva na čistoj logistici; u skladu sa opštim načelima, ona se bavi detaljnijim načelima podele rada u oblasti logistike, prilikom priprema za rat i tokom celog trajanja rata«.²⁾

TERMINOLOGIJA

U apstraktном smislu, reč »logistika« se ne može ni kao drugi pojmovi — »strategija«, »taktika«, »ekonomika« i »politika« — protumačiti jednom jedinom, jednostavnom definicijom, koja će važiti za sve prilike.

²⁾ Colonel Cyrus Thorpe, *Pure Logistics* (»Čista logistika«), Franklin Hudson Publishing Company, Kansas City, No 1917.

Pored ranije tvrdnje u glavi 2. da »strategija i takтика stvaraju planove za izvođenje vojnih operacija, a logistika sredstva za to«, postoje i druge podesne formulacije koje osvetljavaju apstraktnu ili čistu logistiku. Vredno je ponovo promenuti već citiranu tvrdnju Belentajna:

»Kao veza između fronta i pozadine, logistika je istovremeno vojni element u nacionalnoj privredi i privredni element u njenim vojnim operacijama.³⁾

Posle II svetskog rata pojам logistika se često primenjivao za označavanje civilnih delatnosti. Da bi se pokazalo kako se taj pojам može koristiti u vojnoj terminologiji, interesantno je izneti neke opšte formulacije koje su se odnedavno pojavile.

1. *Logistika* je proces planiranja i obezbeđivanja dobara i službi.

2. *Međunarodna logistika* je proces planiranja i obezbeđivanja dobara, postrojenja i službi radi podrške vojnih snaga i civilne privrede na međunarodnom nivou.

3. *Nacionalna logistika* je proces planiranja i obezbeđivanja dobara i službi radi podrške nacionalnih vojnih snaga i njihovih operacija, nacionalne civilne privrede i njenih međunarodnih obaveza i zahteva.

4. *Civilna logistika* je proces planiranja i obezbeđivanja dobara i službi radi podrške civilne privrede.

5. *Vojna logistika* je proces planiranja i obezbeđivanja dobara i službi radi podrške vojnih snaga.⁴⁾

Da bismo pokazali koliko je teško vezati pojам »logistika« za jednu sveopšte prihvaćenu definiciju, dva američka istoričara posle prepirke na čitavih dvanaest strana o poreklu i značaju ove reči kažu:

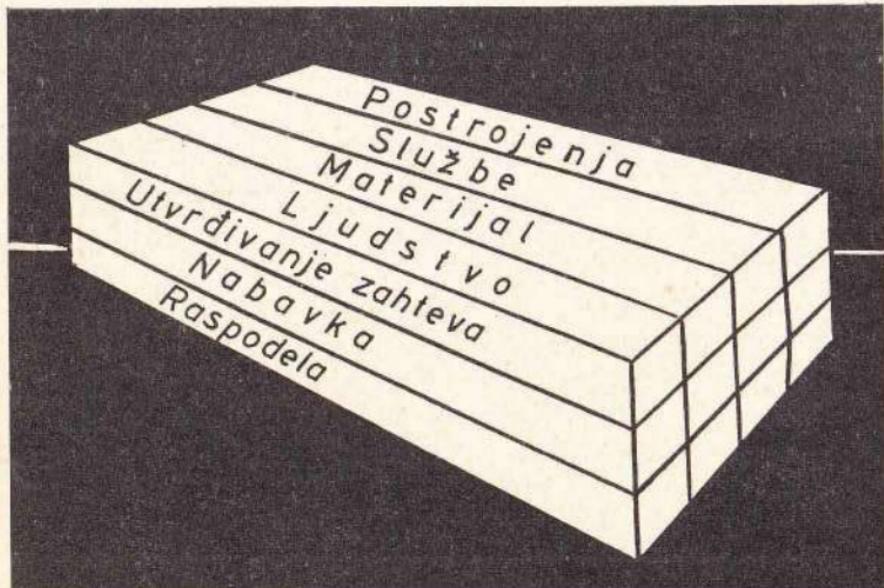
»Očigledno je da je sam pojам još u procesu brzog i pravilnog razvoja. Sve dok ne sazri i dok ne odomaći, moramo ga, silom

³⁾ Duncan S. Ballantine, *U. S. Naval Logistics in the Second World War* (»Američka pomorska logistika u II svetskom ratu«), Princeton University Press, 1947, str. 3.

⁴⁾ Captain R. B. Hunt, USN, Retired, »Definitions of Logistics« (»Definicije logistike«), pripremljeno zahvaljujući pomoći Odeljenja za istražne radove RM, a prema Projektu za logistička izučavanja na univerzitetu Džordž Vašington, (George Washington University Logistics Research Project), 23. aprila 1956.

prilika, prihvatići onako kako se pojavljuje — a to će reći, sa specifičnim oblikom, sadržinom i naglaskom koji dobija od svoje konkretnе okoline⁵⁾)

Ako logistiku već treba da razumemo onda je s obzirom na ovakvu nejasnost moramo posmatrati i opisati sa različitim stanovišta. O njoj se dalje mora raspravljati i u vezi sa drugim nedokučivim i apstraktnim pojmovima. Prava slika se može dobiti samo ako se jedan apstraktan pojam razmotri u odnosu na drugi sa kojim je u vezi.

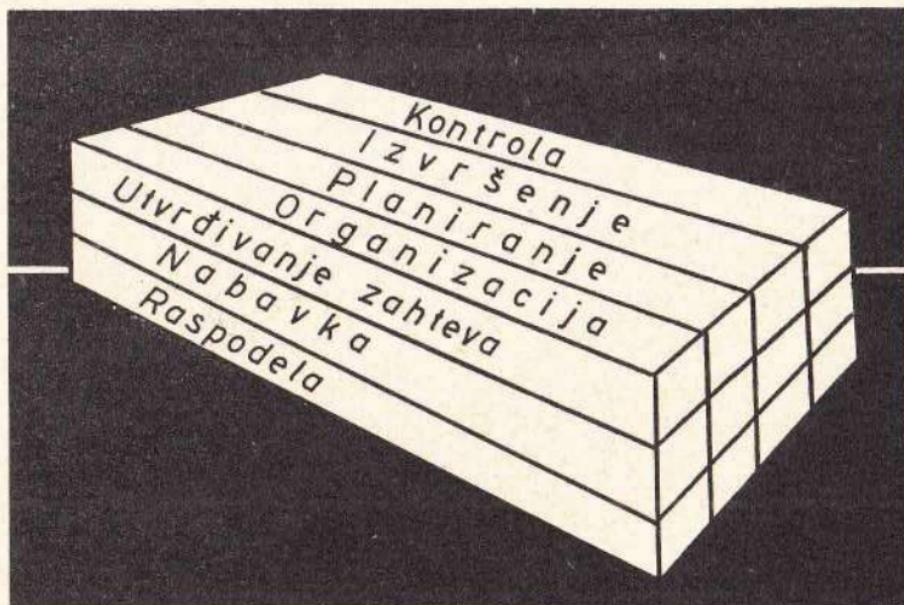
Sl. 7 — Logistika — ratna sredstva

Takav način prilaženja treba da nam omogući da shvatimo osnovne činjenice koje će uvek postojati, bez obzira na neizbežne promene u službenim definicijama i administrativnoj terminologiji i postupcima.

⁵⁾ Richard M-Leighton i Robert W. Coakley, *Global Logistics and strategy 1940—1943*, Office of the Chief of Military History, Department of the Army, Washington, D. C. 1955, str. 13.

Uprkos teškoći da se prihvati jedna jedina tačna definicija, u logistici je ipak moguće nazreti određenu strukturu. Ovo se, doduše, ne može prikazati crtežom u dve dimenzije, ali će zato postati jasno kada se prikaže u tri. Svaki logistički problem može se posmatrati pomoću četiri velike *kategorije*, tri glavna *elementa* i tri osnovna *aspekta*.

Ako se slažemo sa definicijom da logistika predstavlja »obezbeđivanje sredstava za izvođenje vojnih operacija«, postoje četiri velike kategorije tih »sredstava«: ljudstvo, materijal, postrojenja i službe.

Sl. 8 — Glavni elementi i osnovni aspekti

Da bi se obezbedila ta sredstva, postoje tri glavna elementa: zahtevi, nabavka i raspodela. Bez obzira na stepen potreba i nivo komandi, komandant mora da postavi sebi ova pitanja:

Kakve su mi logističke rezerve potrebne da bih stvorio borbenе snage koje nameravam da upotrebim? Kakve su mi rezerve potrebne da bih neprekidno mogao podržavati njihove operacije?

Gde će, kako i kada nabaviti te logističke rezerve? Kako će te rezerve raspodeliti između potčinjenih komandanata da bih stvorio i neprekidno podržavao te snage uz najveću borbenu efikasnost.

Utvrđivanje zahteva, nabavka i raspodela i jeste proces rukovođenja i komandovanja, koji uvek obuhvata organizaciju, planiranje, izvršenje i kontrolu. Ovi poslednji se mogu smatrati kao osnovni aspekti logistike.

Te kategorije, elementi i aspekti sačinjavaju samu srž logistike, bez obzira na nivo ili oblast komandovanja, i da li je to civilno ili vojno rukovođenje i komandovanje, ili mešovito. Svi oni postoje u svakom logističkom problemu, i u njemu se mešaju i prepliću u skladu sa prirodom i okolnostima svake pojedine situacije.

Svaki od ovih kamena temeljaca je predmet obimne literature. Kada se radi o zahtevima, Savet nacionalne bezbednosti, Zajednički odbor načelnika generalštabova i komandi vidova oružanih snaga rukovode se prvenstveno uputstvima izvršne vlasti. Pored toga, razna istorijska dela o II svetskom ratu prilično se detaljno bave problemima zahteva.

Literatura o nabavkama i raspodeli, koja je uglavnom tehničke prirode, vrlo je obimna. Tu su mnoga službena uputstva i istorijske analize. Pored toga, postoje i obimni kongresni zapisnici i razni izveštaji Huverove komisije. Stalno i mnogo ponavljane protivrečnosti u pogledu organizacije oružanih snaga neprekidno se vrte oko pitanja — koji je najbolji način da se savladaju ovi osnovni elementi logističke veštine.

Iako u ovoj knjizi nijedno posebno poglavlje nije posvećeno tim pitanjima, ona će se na različite načine razmatrati tokom cele knjige, već prema tome kako se budu odnosila na pojedine teme.

Prirodno je što se postavlja pitanje — gde je mesto novcu u ovakvoj šemi logistike. Sa stanovišta čiste logistike, novac ima presudan značaj samo kada se koristi za obezbeđivanje ljudstva, materijala, postrojenja i službi a sa stanovišta promenjene logistike, on je vrlo važan faktor.

Pošto se naš ekonomski sistem zasniva na upotrebi novca, finansijsko rukovođenje je bitan element u nacionalnoj privredi i javnoj upravi. Finansijski razlozi u velikom stepenu utiču na odnos između ekonomskih, vojnih i političkih faktora, a takva ograničenja utiču na veličinu snaga koje se mogu stvoriti i izdržavati u miru. Najviše rukovodstvo koristi se finansijskim merama da bi na razne načine ograničilo vlast i kontrolisalo operacije. Metode stroge finansijske kontrole i računovodstva predstavljaju dragocen instrument za procenu relativne efikasnosti mnogih logističkih postupaka.

Zbog toga, dobro finansijsko rukovođenje mora da prožme čitavu strukturu logističke organizacije. Međutim, kao što smo ranije izneli, da finansijski razlozi ne bi toliko prevagnuli nad razlozima borbene efikasnosti da bi to ugrozilo nacionalnu bezbednost, u kriterijum kojim procenjujemo vrednost nekog logističkog sistema moraju se uključiti i ekonomski i borbeni faktori.

U opštem ratu ili kada je opstanak države doveden u pitanje, novac je od drugostepenog značaja. Stvaranje i upotreba snaga zavise tada od raspoloživog ljudstva, rukovođenja, kapaciteta industrije, sirovina, transportnih sredstava i VREMENA.

Bilo u miru ili ratu, razumevanje osnovnih logističkih načela je od suštinskog značaja za postizanje najveće borbene efikasnosti u okviru postavljenih granica.

Ovo je tačno bez obzira na to da li su ta ograničenja uslovljena novcem ili su ih postavili drugi faktori, kao što su materijal, ljudstvo, postrojenja, službe i vreme.

Kada bi se načela logistike bolje razumevala, finansijski stručnjaci bi pokazivali više mudrosti i sposobnosti prilikom postavljanja granica jačini borbenih snaga; istovremeno bi ministri pojedinih vidova oružanih snaga*) i komandanti mogli mnogo efikasnije da rukovode sredstvima koja su im dodelili finansijski stručnjaci.

*) Ministar vida oružanih snaga (Military secretary) nema rang vladinog ministra. Njihova ministarstva (kopnene vojske, ratne mornarice i ratnog vazduhoplovstva) su delovi Ministarstva za odbranu. Zajedno sa ministrom za odbranu sačinjavaju »objedinjeni odbor ministara«. — Prim. prev.

MOBILIZACIJA RATNOG POTENCIJALA

Stepen do kojeg je industrijska revolucija uvukla čitavu naciju u rat ogleda se u činjenici što se savremene borbene snage i oružje mogu stvarati i neprekidno podržavati samo izvlačenjem i poslednje kapi iz svih nacionalnih rezervi.

To, sa druge strane, znači da se sposobnost neke nacije da vodi rat, što se često zove i njenim »ratnim potencijalom«, umnogome meri sposobnošću da mobiliše i iskoristi sve svoje ekonomске i industrijske rezerve. Ta mobilizacija industrije predstavlja ogroman logistički proces.

Još dve druge definicije mogu biti od koristi za razumevanje tog odnosa između mobilizacije i logistike:

Civilna logistika je mobilizacija civilne industrije radi podrške oružanih snaga.

Vojna logistika je obezbeđivanje ljudstva i materijala, kao i obavljanje službi za angažovanje vojnih snaga.

Međutim, ekonomске i industrijske rezerve nisu jedino merilo ratnog potencijala — postoje i mnogi drugi nemerljivi aspekti kao što su: sposobnost komandovanja, hrabrost, politička pronicljivost, administrativna veština, sposobnost strategijskog predviđanja i taktičko znanje. Sve su ovo takođe neobično važni elementi nacionalnog ratnog potencijala. Stavljući, sa stanovišta komandi, sve ove faktore na njihovo pravo mesto, možemo videti kako se elementi ekonomске i industrijske mobilizacije slivaju u pravcu stvaranja i podrške borbenih snaga. Tu postaje jasno da se pri punom razvoju ratnog potencijala pojavljuje drugi slučaj preplitanja političkih, ekonomskih i vojnih, kao i strategijskih, logističkih i taktičkih faktora.

Dalje vidimo da ispitivanjem tog međusobnog preplitanja, u stvari, postepeno razvijamo teoriju ne samo rata, već i strategije i logistike.

PRIMENJENA LOGISTIKA

Apstraktna razmišljanja, pomicanje, teorije i načela nisu dosad nikad pripremili neku naciju za borbu, niti su obezbedili pobedu u ratu. Sve što su uradili blo je da

osposobe čoveka da razume ratne probleme i pomognu mu da ih reše. Imajući u vidu mešanje i preplitanje različitih delova logistike, izgleda očigledno da praktična primena logističkih zadataka pre predstavlja veštinu nego nauku.

Da bismo se pripremili za rat, moramo tačno odrediti praktične zadatke oružanih snaga i te zadatke dodeliti pojedinim organizacijama i licima. Radi toga smo stvorili Ministarstvo za odbranu i oružane snage; radi toga su i objavljene definicije i dodeljeni posebni zadaci.

Objedinjeni odbor načelnika generalštabova SAD je ovako definisao logistiku:

U najširem smislu to su aspekti vojnih aktivnosti u čiju nadležnost spadaju: (1) konstruisanje i razvoj, nabavka, skladište, transportovanje, raspodela, održavanje, evakuacija i raspoređivanje materijala; (2) prebacivanje, evakuacija i smeštaj ljudstva po bolnicama; (3) pribavljanje ili izgradnja, održavanje, pogon i raspodela postrojenja i (4) pribavljanje ili obezbeđivanje službi.

Logistika obuhvata planiranje, uključujući utvrđivanje i sprovođenje zahteva.

Ova definicija primenjene ili praktične logistike ne stoji ni u kakvom neskladu sa ranije iznetom opštom definicijom čiste logistike. Ona je još više proširuje i svodi na specifične funkcionalne pojmove koji se mogu primeniti u okviru celokupnih oružanih snaga.

Ne postoji nigde neko naređenje kako treba pojedini vidovi oružanih snaga da tumače ovu definiciju. To je sasvim umesno, jer su uslovi u pojedinim vidovima različiti. U Ministarstvu ratne mornarice logistika je mnogo decentralizovanija nego u ona druga dva vida. Pomoćnik komandanta RM za logistiku je nadležan da koordinira i utvrdi zahteve za materijal, dok se Uprava za materijalno i tehničko snabdevanje RM i tehnički odseci bave operativnim poslovima oko nabavke i raspodele. U ministarstvima kopnene vojske i ratnog vazduhoplovstva zamenici načelnika generalštaba za logistiku (KoV) i za materijalno i tehničko snabdevanje (RV) imaju, bar teoretski, mnogo veću neposrednu nadležnost.

U praksi se definicija primjenjene logistike menja, s obzirom na nivo organizacije koja se razmatra. Međutim, logistika se uvek bavi »obezbeđivanjem sredstava za rat«, a to su: ljudstvo, materijal, postrojenja i službe.

FUNKCIONALNE DELATNOSTI

Ako ova sredstva razvrstamo u funkcionalne vojne kategorije, ona se uopšteno nazivaju: personalna služba, snabdevanje, građevinska služba, opravka i spasavanje brodova, avioslužba, tehnička služba, održavanje i opravka, izgradnja, transport i sanitet.

Zavisno od toga o kom se vidu oružanih snaga, nivou i oblasti komandovanja radi, u praksi postoje mnoge varijante u terminologiji i organizaciji. Na primer, »izgradnja i opravka brodova« i »izgradnja i opravka aviona« u ratnoj mornarici su takve kategorije da se u organizacijskom pogledu ne mogu odnositi na pojmove »održavanje i opravka« ili »izgradnja« koji se koriste u svakodnevnom govoru kopnene vojske. »Izgradnja« obuhvata kako isturene baze, tako i određene faze borbenih pionirskih radova. Nafta, municija, elektronika i izvesni tehnički rezervni delovi mogu se razmatrati odvojeno kao specijalne kategorije.

»Personalna služba« je, kao jedan od zadataka logistike, jedinstvena stvar. Iako je ona, u teoretskom pogledu, jedan od njenih najvažnijih zadataka, iako to kod pomorskih snaga spada u nadležnost komandanta jedinica za snabdevanje, a kod borbenih snaga kopnene vojske u nadležnost logističke komande, ona se službeno ne smatra kao stvar logističke nadležnosti. To se moglo videti iz navedene definicije zajedničkog odbora načelnika generalstabova.

Ovaj očevidan paradoks se dešava zbog toga što je problem ljudstva toliko važan, veliki i složen, da zahteva potpuno posebno rukovođenje, kako na nivou ministarstava tako i viših štabova.

Međutim, taj administrativni postupak ne treba da zaseni bitnu činjenicu da je ljudstvo uvek predstavljalo glavnu brigu logističkog planiranja. Najzad, može se reći da i čovek predstavlja logističkog potrošača, te se zato neposredno ili posredno svi logistički planovi i predviđanja odnose i na ljudstvo. Na primer, stvaranje borbenih jedinica u srazmernom odnosu prema logističkim jedinicama predstavlja u velikoj meri problem ljudstva; nedovoljno sposobno ljudstvo je najveći uzrok pojave »logističke lavine«. U praksi, podela nadležnosti na zadatak planiranja i vođenja ličnih pitanja, utvrđivanja logističkih posledica zbog situacije u ljudstvu i obezbeđivanja logističke podrške ljudstva, predstavlja stvar koju svaki vid oružanih snaga ili komandant mora sam da utvrdi.

Veliku raznolikost i mnoge detalje tih funkcionalnih delatnosti ljudi koji proučavaju logistiku ne mogu pravilno da shvate sve dok ne budu u stanju da prave razliku između tehničkih i komandnih strana svojih zadataka. Za svaku funkcionalnu kategoriju postoji vrlo obimna tehnička literatura, i za svaku je neophodan štapski tehnički stručnjak. Međutim, tu postoji jedna mala razlika. Tehnički stručnjak je, uglavnom, zainteresovan za obavljanje službe u onoj specijalnosti koju je sam izabrao. S druge strane, komandant i logistički oficir moraju uvek da misle kako se mnoštvo različitih i posebnih zadataka može najuspešnije spojiti prilikom izvršavanja zadataka komande. To se, međutim, ne može postići isključivošću u mišljenjima, već mnogo više odmeravanjem relativnog značaja i sagledavanjem najglavnijih zadataka.

Razmatrajući dalje te funkcionalne delatnosti iz perspektive komande važna je još jedna stvar.

Činjenica što je izvesna funkcija obuhvaćena širokom definicijom logistike ne mora značiti i da tu posebnu funkciju obavlja neka organizacija koja je po nazivu logistička ili se isključivo bavi logističkom delatnošću:

Zbog toga je neophodno razumeti da, bez obzira na to kako su logističke funkcije određene i podeljene, te funkcije ostaju uvek iste i moraju ih obavljati stručni oficiri. Dalje, te funkcije moraju nadgledati i koordinirati viši

LOGISTIKA KAO SPONA

Tabela 1

LOGISTIČKI PROCES, KORISTEĆI SE GLAVNIM ELEMENTIMA LOGISTIKE: ZAHTEVIMA, NABAVKAMA I RASPODELOM, I OSNOVNIM ASPEKTIMA KOMANDOVANJA — ORGANIZACIJOM, PLANIRANJEM, SPROVOĐENJEM I KONTROLOM OBRAZUJE SPONU IZMEĐU EKONOMSKOG SISTEMA NACIJE I OPERACIJA BORBENIH SNAGA.

NA SLEDEĆOJ TABELI SE VIDI VRLO UPROŠĆEN OPIS KAKO SE TO ODVIJA. PRI PROUČAVANJU TE TABELE MOŽE BITI OD KORISTI NEKOLIKO OSNOVNIH MISLI.

LOGISTIKA JE: VESTINA, NAUKA, PROCES.

LOGISTIČKI PROCES JE ISTOVREMENO I EKONOMSKI ELEMENT NAŠIH VOJNIH OPERACIJA I VOJNI ELEMENT NAŠE PRIVREDE.

DOBRO PROGRAMIRANJE I FINANSIJSKO RUKOVODENJE TREBA DA PROŽMU CEO TAJ PROCES. (GLAVNA FINANSIJSKA KONTROLA JE SASTAVNI DEO OVOGA.)

POTPUNO INTEGRISANO STRATEGIJSKO-LOGISTIČKO PLANIRANJE DOVODI RASPOLOŽIVA SREDSTVA U VEZU SA SPECIFIČNIM STRATEGIJSKIM CILJEVIMA. KADA SE TO RADI PRAVILNIM LOGISTIČKIM POSTUPCIMA I PRAKSOM, OBEZBEDENA JE BLAGOVREMENA PODRŠKA TAKTIČKIH SNAGA.

KRITERIJ = { BORBENA EFIKASNOST — UVEK
 | ŠTEDNJA BUDŽETA — U MIRU
 | VРЕМЕ, REZERVE, CILJEVI U RATУ

NA KRAJU, NE TREBA MISLITI DA SU OVI OPISI I KATEGORIJE SASVIM TAČNI ILI DA SE MOGU TAČNO RAZLIKOVATI. U STVARNOSTI SE NA ČUDESAN NAČIN ONI MEĐUSOBNO PREPLIĆU.

Sl. 9 — Logistika — spona između ekonomskog sistema i borbenih snaga, tabela 1

OSNOVNI PRIRODNI ELEMENTI *)

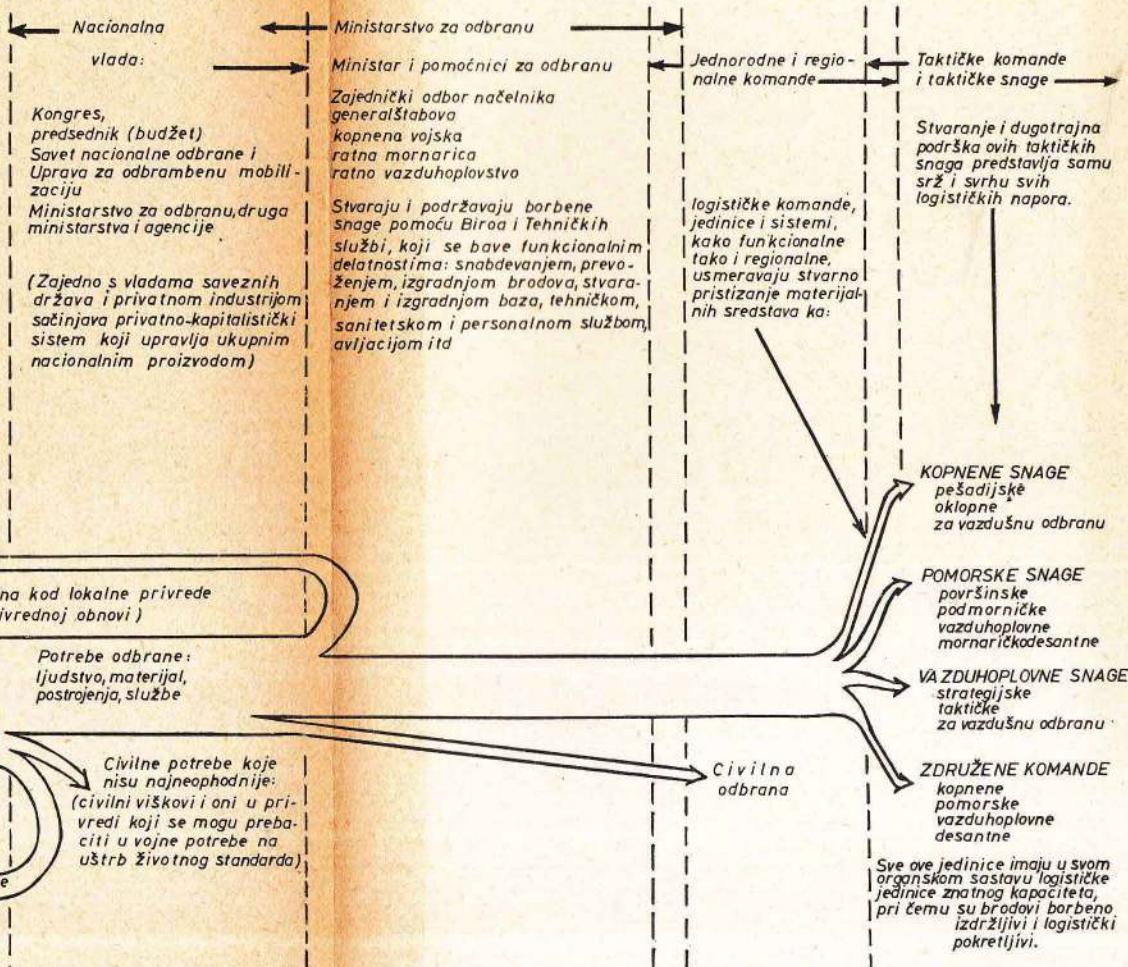
- 1 Ljudstvo, sirovine, geografski položaj, klima, vreme, geografski, topografski i hidrografski faktori sačinjavaju OSNOVU NACIONALNE PRIVREDE **) Ona se pak sastoji iz
- 2 političkog i društvenog sistema. Nadahnuti nemerljivim motivima i željama, a u skladu sa moralnim vrednostima, ti sistemi se povezuju i stvaraju
- 3 obrazovanje i vaspitanje, nauku i tehniku, organizovan istraživački rad, zakone, finansijersko i industrijsko rukovođenje, novac i kredit, kvalifikovan i nekvalifikovan rad. Ovi opet podstaknuti inicijativama ili motivima, trgovinom i tržistem, stvaraju sisteme:
4. poljoprivredu, prerađivačku industriju, investicije, bazičnu industriju, transport i raspodelu.

Ovi, pak stvaraju UKUPAN NACIONALNI PROIZVOD ***)

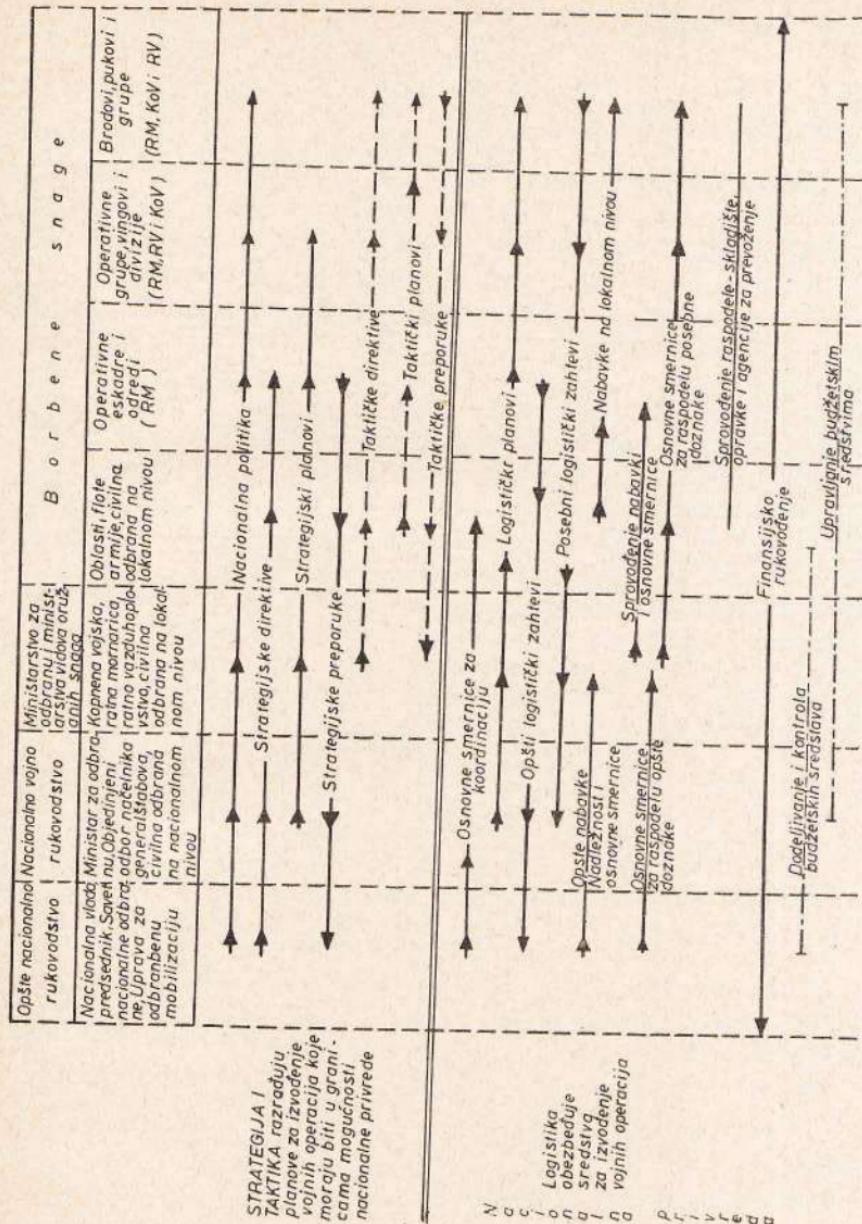
Ukupan nacionalni proizvod se koristi za:

POTREBE ODBRANE - ljudstvo, materijal, postrojenja i službe. Od ovog se jedan deo koristi za civilnu odbranu, dok se drugi preko nabavki, vraća u osnove nacionalne privrede, i

CIVILNE POTREBE - sve potrebe za održanje osnova privrede. Viškovi i sve potrebe koje nisu najneophodnije za stanovništvo mogu se prebaciti u vojne potrebe na uštrb životnog standarda.

Sl. 10 — Logistika — spona (nastavak), tabela II

Sl. 11 — Logistika — spona (nastavak) tabela III
Kako razni stepeni komandovanja vrše logističku kontrolu

oficiri koji shvataju ne samo sve posledice svoje odgovornosti vezane za taj posao, već i odnose vezane za te funkcije.

LOGISTIKA KAO SPONA

Pomenuto razmatranje može se najbolje sažeti ako ponovimo da »logistika predstavlja sponu između naše nacionalne privrede i operacija naših borbenih snaga.«

Na slikama 9 i 10 predstavljene su ove ideje u obliku dijagrama, a slika 11 prikazuje opšte oblasti nadležnosti, onako kako komanda sprovodi neophodnu logističku kontrolu.

Osnovna tema ili načelo kojim komandant treba da kontroliše svoju sopstvenu logističku podršku izraženi su na mnogo načina i mesta u ovoj knjizi. To pitanje prirode i stepena kontrole logistike koju vojni komandanti treba da sprovode u različitim oblastima i nivoima komandovanja je i neobično važno i neobično složeno.

Bez obzira na to kako su civilna i vojna vlast određene i izmešane, komandovanje se sprovodi planiranjem, kontrolom i usklađivanjem aktivnosti koje proizilaze iz planiranja. Zbog toga je poželjno razmotriti problem planiranja koji se primenjuje u logistici.

Glava 5.

PLANIRANJE U LOGISTICI

U toku priprema za rat i određenih operacija u ratu, logistička razmatranja ne spadaju samo u vojno planiranje na najvišem nivou, već mogu postati značajan element kontrole u odnosu na blagovremeno i uspešno izvođenje operacija.¹⁾

viceadmiral OSKAR C. BEDŽER
RM SAD

U ratu, kao i u drugim borbama, uspeh može uslediti samo na osnovu blagovremenog planiranja. Na svim nivoima jedne organizacije potrebno je upravljati događajima i ne dozvoliti da se stvari »dese same od sebe« kao posledica nekog nadahnuća, jer nam ono može istrošiti instrumente kojima mislimo da postignemo ciljeve.

PLANIRANJE U OPŠTIM CRTAMA

Svako odgovorno lice mora da prouči situaciju sa kojom se suočava i one sa kojima bi se moglo suočiti. Ono mora da proceni moguće varijante dejstva koje mu stoje na raspolaganju, proceni ih u skladu sa onim šta

¹⁾ Vice Admiral Oscar C. Badger, »Principles of Command and Logistics« (»Načela komandovanja i logistike«) (U. S. Naval War College Information Servico for Officers, tom IV, br. 4, decembar 1951. str. 23.

njegov suparnik ili protivnik može da preduzme kako bi osujetio njegove planove, ili naprotiv, kako bi on sam izvukao iz toga neku prednost. Svoje varijante dejstva mora da razmotri s obzirom na:

1. pogodnost — tj. da li mu pomažu da postigne cilj kome teži;

2. izvodljivost — tj. da li će biti u stanju da obezbedi prava sredstva na pravom mestu i u pravo vreme;

3. prihvatljivost ili posledice u odnosu na troškove — tj. da li će potrošiti ili izgubiti više nego što može da podnese.

Posle ovoga treba se odlučiti šta da se uradi, s čim, kada i gde. Pošto doneše definitivnu odluku, zajedno sa neophodnim pomoćnim rešenjima treba da je pretvori u naređenja svojoj organizaciji kako bi se akcija mogla sprovesti u odgovarajućem vremenu.

To je »planiranje«. Ono može biti »za moguće slučajeve«, kao što je, na primer, za izvestan broj ili vrste mogućih ratova ili sukoba; može, dalje, biti »operativno«, »strategijsko« ili »taktičko planiranje« itd. U svakom slučaju, *na svim nivoima jedne organizacije* mora postojati planiranje koje će, pored drugih stvari, obezbediti da sredstva budu na pravom mestu kako bi se sprovedla odluka.

To planiranje se može baviti nacionalnim zalihama sirovina, osnovama mobilizacije industrije, nabavkom brodova, tenkova, aviona, ili sa tri dnevna obroka hrane za ljudstvo u rovovima. To planiranje treba, takođe, da bude dovoljno elastično, kako bi odgovornim licima omogućilo da se pravilno snađu u različitim situacijama koje bi mogle da iskrnsu dejstvom suparnika ili protivnika.

To je »logističko planiranje« u opštim crtama. Mnogi detalji tog planiranja biće kasnije izloženi u ovoj glavi.

Logistički planovi su toliko važni, sveobuhvatni i prožimajući, da se mogu smatrati opštim, zajedničkim imeniteljem za sve druge planove. Ako neki vojni plan treba da bude realan, logistički razlozi i planovi moraju se isprepletati s nacionalnim, strategijskim i taktičkim na svim nivoima komandi.

U oružanim snagama SAD postoje danas razrađeni i detaljni postupci planiranja. Oni su tako podešeni da

mogu potpuno da odgovore mirnodopskim, zakonodavnim i budžetskim postupcima. Njima se, načelno, redosledom razrađuje čitava grupa uzajamno zavisnih planova i programa i to za period od nekoliko godina. U nekim slučajevima i sami ti planovi predstavljaju dugoročne projekte u kojima su ostavljene potrebne rezerve za godišnje ispravke, kako bi se mogli uskladiti sa stvarnom situacijom.

Međutim, današnji postupci mirnodopskog planiranja nisu provereni u nekom većem ratu. Zbog toga će verovatno u vreme kriza oficiri koji se nalaze na položajima odgovornim za planiranje, biti prinuđeni da brzo i odlučno odstupe od normalnih, rutinskih postupaka.²⁾

Takva odstupanja zahtevaće ne samo inicijativu pojedinaca već i temeljno poznavanje osnovnih činilaca i procena ratnih potreba i nužnih situacija, što sve može biti zamagljeno formalnim mirnodopskim postupcima.

VRSTE I SISTEMI PLANIRANJA

U različitim zemljama i oružanim snagama terminologija i postupci mogu se znatno razlikovati. Međutim, na planiranje će uvek uticati isti osnovni faktori i uvek će se dobro planiranje izvoditi prema istom opštem sistemu. Poznavanje sistema planiranja i sagledavanje uticaja na planiranje omogućiće uspešno odvijanje posla sa bilo kojom usvojenom terminologijom i u okviru bilo koje iole dobre organizacije.

Pošto se postupci planiranja odlikuju mnoštvom različitih metoda i nomenklatura, bilo bi korisno predložiti nekoliko opštih klasifikacija. Tako se neki odnos i preplitanja koji bi, inače, na drugi neki način mogli dovesti do zabune mogu sagledati iz bolje perspektive (vidi sl. 12).

²⁾ Način na koji se sprovela logistička podrška snaga Ujedinjenih nacija za Suec tipičan je primer onoga šta se tu može očekivati. Tu podršku je planirao jedan oficir koji je oko četiri dana sedeo pored telefona u svojoj kancelariji u Pentagonu i, ne obazirući se na sva tehnička i zakonska ograničenja, propisane postupke i zvanične puteve opštenja, nastojao da se taj hitni zadatak obavi.

Posle kratkog razmatranja kako se priroda posla menja u skladu sa promenom nivoa organizacije ili komandi, uslediće objašnjenje o različitim načinima planiranja.

NIVOI PLANIRANJA

Stvaranje oružanih snaga i priprema sredstava za podršku mogu se, u opštim crtama, označiti kao mobilizacijsko planiranje. To se, takođe, može nazvati mobilizacijskim nivoom planiranja.

Organizovanje posebnih borbenih jedinica za specijalne zadatke, zajedno sa obezbeđivanjem logističkih sredstava i jedinica za njihovu neprekidnu podršku, mogu

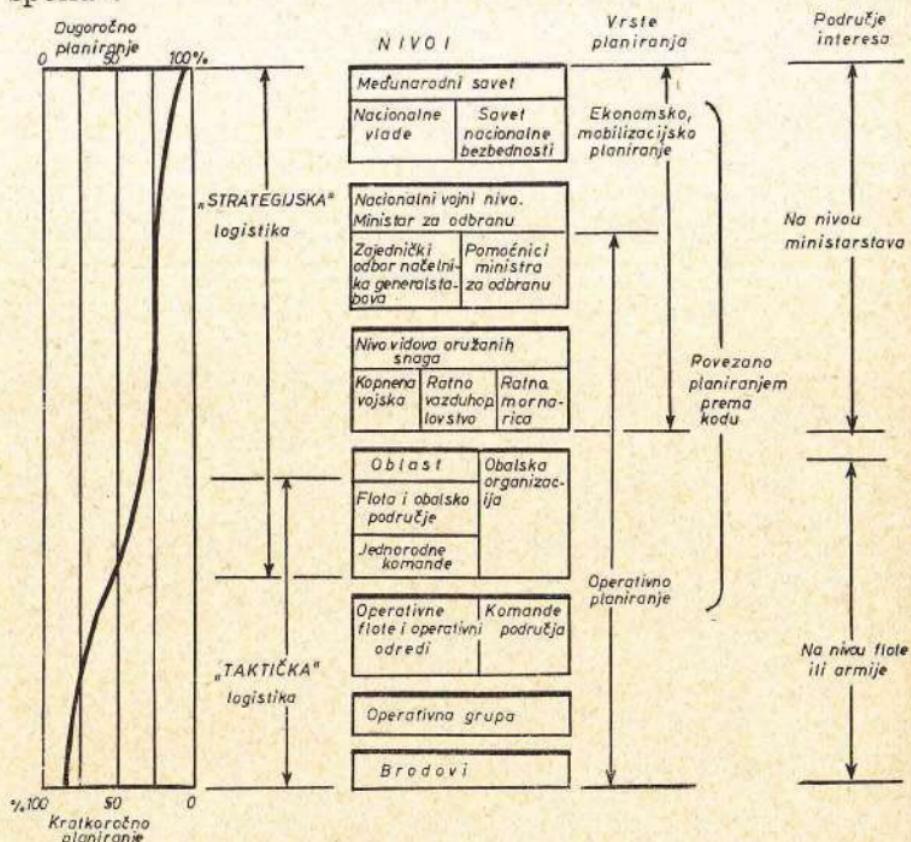
čovek može biti angažovan

	bilo u	ili u
dve opšte vrste	MOBILIZACIJSKOM PLANIRANJU (na oba utiče nivo komandi)	OPERATIVNOM PLANIRANJU
dve opšte grupe	PLANIRANJU ZAHTEVA	PLANIRANJU MOGUĆNOSTI
dva posebna tipa	LOGISTIČKOM PLANIRANJU (logistički aspekti »procene situacije«) (može se odvijati na bilo kom nivou komandi)	PLANIRANJU LOGISTIČKE PODRŠKE »razrada plana«)
dva različita metoda	PLANIRANJU POJEDINAČNIH MATERIJALNIH SREDSTAVA	PLANIRANJU MATERIJALNIH SREDSTAVA PO VEĆIM SRODΝIM GRUPAMA
drugi upotrebljeni pojmovi	PLANIRANJU PREMA KODU	PLANIRANJU ZA NEPREDVIĐENE SLUČAJEVE

Sl. 12 — Kategorije planiranja

se, u opštim crtama, označiti kao operativno planiranje.³⁾ To se takođe može nazvati operativnim nivoom planiranja.

Način na koji se mobilizacija na kraju preliva u operacije prikazan je na slikama 9, 10 i 11 »Logistika kao spona«.

Sl. 13 — Nivoi planiranja u logistici

³⁾ Ovo nije pokušaj da se termin prilagodi sadašnjoj službenoj terminologiji zbog toga što ona često podleže odredbama o čuvanju vojne tajne i što se lako menja administrativnim naređenjima. Sem toga, postoji opšta tendencija da se reč »operativni« isključivo primenjuje za strategijsku i taktičku stranu vojnih operacija, a ne i za logističke mere i pokrete, iako predstavljaju osnovu za sve vojne operacije. To ne samo što dovodi do zbrke u pogledu značenja te reči, već je u prošlosti posledica toga bilo zanemarivanje logističkih mera koje omogućavaju strategijsko grupisanje i taktičke pokrete. Dok neka realnija terminologija ne bude zvanično upotrebljena moramo usvojiti i prihvati taj mali rizik prema dobrom vojnom planiranju.

Način na koji se priroda tog posla i terminologija menjaju prikazan je na sl. 13.

Na međunarodnom i nacionalnom nivou logistika se bavi najkrupnijim problemima privrede i industrije. Među te probleme spadaju izvori i zalihe sirovina, stanje privrede i finansija zemlje, postojanje industrijskih preduzeća, kvalifikovana i nekvalifikovana radna snaga, inžinjeri za konstruisanje i proizvodnju, rukovodeći kadar i drugi slični problemi. Izvesni ljudi više vole da razmatraju ovo kao kombinaciju ekonomске i industrijske mobilizacije i vojnog planiranja. Tačno označavanje tih postupaka nije toliko važno koliko samo razumevanje prirode i međusobne zavisnosti zadatka koji se obavljuju.

Na međunarodnom nivou taj postupak se vidi u de-latnostima u okviru vojne pomoći i programa uzajamne bezbednosti. U Evropi je, na primer, to stavljeno pod upravu komandanta američkih oružanih snaga za Evropu (U. S. CINCEUR). Sledeći primer tog postupka se ogleda u radu Komiteta za kontrolu i proračun troškova pod generalom Maknernijem u Parizu 1951. godine i u radu njegovog neposrednog prepostavljenog organa, Privremenog savetodavnog komiteta, nazvanog još i »Tri mudraca«.*.) Konferencija u Lisabonu 1952. godine bila je gotovo potpuno logistička na najvišem nivou.

Na tom najvišem nivou, međunarodna i nacionalna situacija i odluke moraju biti u neprekidnoj međusobnoj zavisnosti. Zbog toga organizacije naše vlade moraju saradivati s odgovarajućim organizacijama drugih zemalja, kao i sa raznim specijalizovanim ili stalnim međunarodnim organizacijama. Vrlo je važno pronaći sklad između nacionalne i međunarodne politike, strategijskih planova i vojnih programa. Iako je naivno očekivati da će se postići potpun sklad, naročito u međunarodnim poslovima, vrlo je važno da se izbegnu protivurečnosti. S tim u vezi treba napomenuti da *osnovne smernice i planove* postav-

*) Osnovan na zasedanju Saveta NATO-a u Otavi 1951. godine. Njegove najvatrenije pristalice »Tri mudraca«, bili su: Averel Hariman, Žan Mone i Edvin Plondon. Njegov zadatak je bio da dovede u sklad zahteve vojnih lica i vlada za odbranu Zapadne Evrope sa stvarnim političkim i ekonomskim uslovima kod članica NATO-pakta. — *Prim. prev.*

ljaju kako međunarodni tako i nacionalni organi. S druge strane, mere sprovodi gotovo uvek nacionalni organ.

Na najvišem nacionalnom, odnosno međunarodnom nivou, delatnosti Kongresa, Saveta nacionalne bezbednosti, Saveta ekonomskih savetnika, Uprave za civilnu i obrambenu mobilizaciju, Objedinjenog odbora načelnika generalštabova, pomoćnika državnog sekretara za odbranu, tri vida oružanih snaga, mnogo drugih organa i posebno određenih lica potpuno su elastični i međusobno povezani. Ta situacija još više ističe koliko je važno da se shvate poreklo, zategnuti odnosi i osnovni faktori koji deluju u tim područjima.

Striktno nacionalne mere Sjedinjenih Država odvijaju se po nešto jednostavnijoj šemi. Projekti koje je odobrio Kongres i dodeljena sredstva stvarno određuju logističke mogućnosti oružanih snaga. U granicama tih praktičnih mogućnosti i sredstava raspodeljenih Upravi za civilnu i vojnu mobilizaciju, odluku o tome kakva vrsta snaga treba da se izgradi donose ministar za odbranu, Objedinjeni odbor načelnika generalštabova i vidovi oružanih snaga. Istovremeno oni formulišu opšte strategijske planove koji se mogu izvršiti upotrebom već obezbeđenih snaga.

Kao deo tog planiranja, Sekretariat ministarstva za odbranu (pomoćnik ministra za snabdevanje i logistiku) podnosi predloge o politici kojom se treba rukovoditi prilikom raspodele sirovina i finalnih proizvoda na tri vida oružanih snaga. On podnosi i predloge kako treba raspodeliti proizvodne kapacitete izvesnih industrijskih preduzeća.

Posle toga tri vida oružanih snaga otpočinju, preko svojih tehničkih odeljenja i logističkih službi da stvarno obezbeđuju operativne snage brodovima, avionima, topovima, ljudstvom, opremom, materijalnim sredstvima i službama potrebnim za rat. To se sve izražava nomenklaturalnim brojevima za pojedina materijalna sredstva.

Sve što smo dosad rekli čini glavne mobilizacijske postupke koji spadaju u međunarodni i nacionalni nivo logistike, ili su sa njim povezani.

Na tom, mobilizacijskom nivou planiranja, Uprava za civilnu i vojnu mobilizaciju, tri vida oružanih snaga, Obj-

dinjeni odbor načelnika generalštabova i Sekretarijat ministra za odbranu trude se da usklade ratne, mobilizacijske i budžetske planove sa nacionalnom privredom i političkim faktorima. Veličina zadatka, postojanje statutarnih odredbi i zahteva i potreba da se izdejstvuje i opravda dodeljivanje fondova verovatno su doveli do stvaranja glomaznih organizacija. Oni su, takođe, doveli do takvog postupka planiranja koji je, najblaže rečeno, postao suviše dugotrajan.

U tom dugotrajnom »ciklusu planiranja« sudeluje, u stvari, neposredno ili posredno, svaka veća radna grupa ministarstva za odbranu. Na primer, jedna radi na budžetu i finansijama, druga na konstruisanju i uređajima, treća na sirovinama, a neka na transportu. Bez obzira na to kako je izvršena podela poslova ili kakva se terminologija upotrebljavala, bilo da se zove administracija, ekonomski ili industrijska mobilizacija, opšte planiranje ili nekako drukčije, delatnosti su uvek iste. Ljudi koji su uključeni u to rade na »obezbeđivanju sredstava za rat, radi podrške nacionalne strategije«. Bez obzira na oblast rada i upotrebljene nazive, taj napor zahteva iste osnovne logističke postupke: najpre treba utvrditi zahteve, zatim izračunati kako i gde nabaviti ono što je potrebno i, na kraju, podeliti to u skladu sa vojnim potrebama.

Na najvišem nivou posao se obavlja u najširim potezima, a što se više spuštamo niz lanac komandovanja, stvari se razmatraju detaljnije. U vrhu naglasak leži na civilnoj kontroli uz značajno vojno učešće. Ali što se više spuštamo prema operativnom planiranju, civilni interesi se sve više smanjuju, a vojna kontrola povećava. Civilna kontrola teži da bude najjača u »proizvodnoj« ili poslovnoj strani logističkog postupka; vojna je najjača u »potrošačkoj logistici«. Potrošači su vojnici, a proizvođači u suštini cивili.

Do sada smo ispitivali delatnosti međunarodnih i nacionalnih grupa i organizacija u planiranju za rat i tom prilikom smo našli da se gotovo svaka aktivnost Ministarstva za odbranu i vidova oružanih snaga bavi pitanjem sredstava za rat. Stoga je to u stvari logistika — u vrlo praktičnom smislu, iako se ne vidi uvek kao takva. Ako oni koji rade na poslovima primenjene logistike shvate

svrhu, odnose i načela čiste logistike, njihovi će naporimati onu logičnu povezanost koja je tako bitna za zdravu intuiciju. Za njih je vrlo važno da razviju skladnu efikasnost i sposobnost i izbegnu da rade kao pojedinačne, zasebne grupe koje vide samo svoje svakodnevne teškoće, ne povezujući ih sa opštim problemima i ciljem.

Uopšte uzevši planiranje na najvišem nacionalnom nivou daje osnovne smernice i koncepcije prema kojima će se borbene snage boriti; a u okviru tog nivoa planiranja izrastaju osnovne logističke smernice i mera na osnovu kojih treba da se stvore i opreme odgovarajuće borbene snage. Zbog toga je potpuno pravilno što se ove poslednje delatnosti razvrstavaju u strategijsku fazu logistike (sl. 13).

Sledeći nivo delatnosti može se označiti kao operativni ili trupni. On obuhvata ono što kopnena vojska naziva »unutrašnjom zonom«*) (Zone of the Interior), a ratna mornarica, »organizacijom ustanova i jedinica za logističku podršku RM na obalama SAD) (Continental Shore Establishment). On takođe uključuje vojište, određenu flotu i određen broj armija i vazduhoplovnih jedinica. To se može nazvati »operativnom logistikom«, a njene delatnosti se protežu, može se reći, i u oblast strategije i taktike.

Pri razmatranju te podele logistike na različite nivoe, treba uvek imati u vidu da se svaki nivo prepliće kako sa onim gore tako i onim dole. Ne postoji oštре granice interesa, ali zato postoje linije razgraničenja nadležnosti u pogledu specifičnih mera. Ovaj se problem nadležnosti nešto kasnije potpunije razmatra.

Planiranje na nivou »operativne logistike« ne odvija se, razume se, u bezvazdušnom prostoru, niti počinje kao potpuno samostalna ili nova delatnost, po prijemu razređenih logističkih planova od viših organa (kao što su planovi Ministarstva za odbranu). Pre svega može se reći da između dva nivoa postoji neprekidna razmena misli, koncepcija i podataka. Dalje, i same faktore planiranja koje je razradio niži nivo može da upotrebi viši kada utvrđuje opšte i celokupne zahteve. Najzad, strategijski pla-

*) To je deo ratišta koji nije obuhvaćen područjem na kome se izvode operacije. — *Prim. prev.*

novi nižeg zasnivaju se na strategijskim koncepcijama i planovima višeg nivoa — što u logističkom jeziku znači da se strategijski planovi višeg nivoa doteruju prema raspoloživim sredstvima i onima kojima će tek raspolagati niža komanda.

Tako se planiranje radi stvarnog sprovođenja »operativne logistike« zasniva na strategijskim i opštim logističkim planovima i osnovnim smernicama komandanata vojišta i flote, i na njihovim procenama zahteva. Sve ovo predstavlja neophodan putokaz operativnim komandantima koji stvarno podnose zahteve i održavaju osnove logističke jedinice na moru.

Prelazeći od vojišta preko flote do operativne eskadre i odreda, prelazim sa strategijske logistike na taktičku iz oblasti dalekosežnih planova i predviđanja na stvarno snabdevanje, opravku i popunu borbenih snaga.

Postupci ovakve taktičke logistike nalaze se u stalnom ispitivanju i poboljšanju prakse. S druge strane, postupci i metodi takozvane *strategijske* logistike na kopnu i moru često su nesavršeni, a u miru ponekad i zanemareni.

S tim u vezi svakome su razumljive posledice toga kada brod na moru ostane bez goriva i municije. Jasno je da nije potrebno neko složeno planiranje da bi se izbegla ovakva situacija. Značaj i priroda dugoročnog i celovitog strategijsko-operativnog logističkog planiranja na nivou vojišta i flote imaju još dalekosežniju važnost. Stoga treba sve te postupke dobro razumeti kako bi štabovi mogli da obave planiranje kojim će se *obezbediti* spremnost operativnih eskadri i odreda da u izuzetnim slučajevima vode dugotrajne operacije.

PLANIRANJE »ZAHTEVA« I PLANIRANJE »MOGUĆNOSTI«

Prethodno izlaganje o nivoima planiranja u logistici treba proširiti tako što bi se postupak osmotrio i sa drugog stanovišta. Ranije je bilo istaknuto da Ministarstvo za odbranu i ministarstva pojedinih vidova donose odluku o specifičnim snagama koje treba stvoriti u okviru stvarnih mogućnosti odobrenih projekata i fondova koje je dobio Kongres, kao i sredstva dobijenih od Uprave za

civilnu i vojnu mobilizaciju. Dalje, bilo je navedeno da se mnogo napora i planiranja utrošilo na utvrđivanje tih ograničenja.

Jasno je da najviši vladini organi kao i vidovi oružanih snaga moraju imati nekakav oslonac za svoj rad, i pored verovatnih prethodnih uputstava o najvećim iznosima fondova koji se mogu staviti na raspolaganje.

Postupak koji smo izložili izvanredno je važan i složen. On treba da ide u korak sa strategijskom situacijom u kojoj se nalaze Sjedinjene Države. On se može smatrati »prvim korakom« u rešavanju osnovnog logističkog problema — obezbeđivanja sredstava za borbene operacije. Ovakvo prilaženje rešavanju problema naziva se »planiranjem zahteva«.

Taj postupak može početi uslovnom strategijskom koncepcijom. Na primer, jedan vid oružanih snaga može smatrati da izvesna situacija zahteva preuzimanje određenih strategijskih mera. Te mere će se onda ispitati da bi se utvrdilo kakve se posebne borbene i logističke snage i sredstva *moraju obezbediti ili pripremiti* da bi se ispunio zahtev strategijske koncepcije.

Taj proces planiranja zahteva prolazi sada kroz čitav niz varijanti dejstva, kako bi se uočili eventualni zahtevi svakog vida oružanih snaga, a onda da se redom sagledaju i svi ostali vojni zahtevi.

U tom trenutku se moraju doneti velike strategijske odluke: koje se varijacije dejstava mogu zadržati, a koje odbaciti ili smanjiti po obimu — sve to zavisno od procene logističkih mogućnosti u sklopu nacionalne politike u tom vremenu.

Pošto se donesu odluke, trasiraju projekti, utvrde fondovi i materijal, planiranje zahteva mora otvoriti put do novog problema, do »planiranja mogućnosti«.

Planiranje mogućnosti se sastoji u tome da se utvrdi kakve se borbene snage mogu stvoriti, upotrebiti i podržavati *sredstvima koja već stoje ili će tek stajati na raspolaganju*. Dok planiranje zahteva može predstavljati »prvi korak«, planiranje mogućnosti je onaj postupak koji *stvara »gotove proizvode«*. Obe vrste planiranja se obavljaju na nacionalnom (a moguće je i na međunarodnom) nivou, kao i na svim drugim. Tako mora da bude! za sva-

kog komandanta je neobično važno da zna šta treba da ima kako bi sproveo svaki svoj plan, a s druge strane, mora da zna na kakvu je varijantu dejstva upućen zbog logističkih razloga.

Pri planiranju mogućnosti verovatno će biti potrebno da se razmotri samo ograničen broj materijalnih sredstava i službi koje stoje na raspolaganju. Iskustvo će sigurno ukazati šta je od toga od odlučujućeg značaja za odluku.

Planiranje mogućnosti ide obično od višeg nivoa *nadole* (tj. viši nivo nastoji da proceni posledice izvesnih ograničenja koje bi se na svim nivoima mogle odraziti na mogućnosti potčinjenih). Pri tome je dobro koristiti se opštim »faktorima«. Faktori i metodi koji se upotrebljavaju treba da budu pogodni za brzo matematičko računanje, kako bi se veliki broj situacija mogao brzo i jednostavno proceniti.

Kod planiranja zahteva može se desiti da se planer nađe na istom putu kao i kod planiranja mogućnosti, ali da se sada kreće u suprotnom pravcu. Ovde on počinje sa ciljevima i predloženim planom manevra, a zatim ide *na-gore* kroz sve nivoe komandi, da bi ustanovio šta se mora proizvesti ili finansirati.

»LOGISTIČKO PLANIRANJE« I »PLANIRANJE LOGISTIČKE PODRŠKE«

Bez obzira na nivo komande u logistici postoje dva priznata tipa planiranja. Oba se upotrebljavaju na različitim nivoima i svaki ima svoju svrhu. Da bi se mogli bolje raspoznati, u ovom se razmatranju jednostavno nazivaju »logističkim planiranjem« i »planiranjem logističke podrške«.

Prvi pojam, »logističko planiranje«, može se upotrebljavati da bi se označilo uključivanje logističkih razloga u procesu izrade strategijskih i taktičkih planova. Izraženo rečnikom zvaničnog postupka za donošenje vojne odluke ono se može smatrati kao logistička strana »komandantove procene situacije«. To obuhvata utvrđivanje i opšte raspoređivanje osnovnih logističkih zahteva da bi se ti planovi podržali. Sve se to može uspešno uraditi samo

uz stalnu i tesnu povezanost strategijskih i logističkih planera. Pri tome prvi treba neprekidno da budu svesni logističkih mogućnosti i granica, a drugi — predloženog razmeštaja i upotrebe borbenih snaga, kao i procenjene prirode i jačine neprijateljskog otpora.

Drugi pojam, »planiranje logističke podrške«, može se označiti kao detaljno planiranje logističke podrške borbenih snaga koje sprovode odluku donetu posle procene situacije. Izraženo rečnikom zvaničnog postupka za donošenje vojne odluke, to odgovara »razradi plana«. Taj postupak je u krajnjoj liniji odlučujući za elastičnost borbenih snaga; to je »najpraktičnija« vrsta funkcionalne logistike. Pored drugih stvari, on obuhvata detalje o snabdevanju, logističkoj izgradnji, transportovanje materijala i obezbeđivanje radioničkih postrojenja za opravku.

Nije na odmet još jednom ponoviti da se ta dva tipa planiranja odvijaju na svim nivoima. Njihovi se postupci mogu razlikovati, ali se u mnogim slučajevima mogu i uključiti jedan u drugi i postati sasvim podudarni. Međutim, u normalnim slučajevima, krajnji detalji »planiranje logističke podrške« podvrgavaju se osnovnim principima, postavljenim još u fazi »logističkog planiranja«.

Iako detalji tog »logističkog planiranja« mogu biti vrlo složeni, čitav sistem počiva na sledećem jednostavnom i pravolinijskom osnovnom redosledu:

strategijski ciljevi;

predloženi plan upotrebe i dejstva borbenih snaga, zasnovan na proceni neprijateljske situacije i mogućnosti;

utvrđivanje opštih logističkih zahteva i koji je od njih odlučujući ili kritičan;

utvrđivanje raspoloživih količina kritičnih materijalnih sredstava;

procena posledica nedovoljnih količina materijalnih sredstava po strategijske i taktičke varijante dejstva;

utvrđivanje šta se može uraditi u logističkom, strategijskom i taktičkom pogledu, da bi se ublažila ta oskudica ili prevaziše teškoće, nastale kao posledica te oskudice.

U tom »logističkom planiranju«, sve borbene i logističke rezervu su, uglavnom, izražene u obliku većih srodnih grupa, kao što su: toliko i toliko divizija, toliko vin-

gova, toliko grupa nosača aviona, toliko transportnog kapaciteta za toliko hiljada tona materijala i toliko hiljada ljudi, itd.

U »planiranju logističke podrške« moraju se razmatrati isti faktori. Međutim, pošto je prethodni posao u »logističkom planiranju« obično potvrđivao pravilnost donete odluke, sada se naglasak stavlja na ono šta se može uraditi u taktičkom i logističkom pogledu, kako bi se podržala strategijska odluka. To, naravno, zahteva vrlo detaljno planiranje posebnih borbenih jedinica, kao i mnogo detaljnije i specifičnije logističke proračune. Planiranje pojedinačnih materijalnih sredstava je stvojstveno za tu fazu.

Ti postupci objašnjavaju značajnije definicije »logistička je odgovornost komande«.

Izvanredne primere »logističkog planiranja« i »planiranja logističke podrške« predstavljaju konferencije u Kairu (1943. godine) i Kvibeku (1943. i 1944. godine), kao i mere ministarstava vidova oružanih snaga SAD i komandanata koje su usledile posle ovih konferencija. Na ovim konferencijama su logistički razlozi bili odlučujući faktori prilikom donošenja strategijskih odluka.

MOBILIZACIJSKO I OPERATIVNO PLANIRANJE

Posle donošenja strategijskih odluka, otpočelo je »planiranje logističke podrške« na najvišim nivoima. U to se, na kraju, uključilo »mobilizacijsko« i »operativno planiranje«.

Međutim, pošto se nivo planiranja spuštao sve niže, svaki od potčinjenih komandanata je morao da »proceni situaciju« i doneše odluku kako će sprovesti svoj deo opštег strategijskog plana, donetog na pomenutim konferencijama.

Kod admirala Nimica, glavnog komandanta za oblast Pacifika, njegov pomoćnik, načelnik štaba za operativne poslove, kontraadmiral Forist Šerman, pripremio je 1943. godine planove »GRANIT«. To su bili prvi pravi »planovi ratnih operacija« koje su pripremile Sjedinjene Države. Oni su predstavljali osnov za sve planove glavnog koman-

danta za oblast Pacifika do kraja rata. I ovde se radilo o »logističkom planiranju« jer su se planovi »GRANIT« bavili osnovnim logističkim zalihamama i zahtevima u vezi sa planiranim operacijama posebnih taktičkih snaga.

Redosled poslova prilikom logističkog planiranja u toj fazi rata bio je u očiglednoj suprotnosti sa situacijom 1942. godine. Iсторијари копнене војске су писали о томе.

Ali, odsustvo jasno izražene i konkretnе strategije dovelо је до заista nerešivог problema u osnovним područjima logističkog planiranja као што су: utvrđivanje dugoročnih потреба, razrada programa, i vremenskih планова i давање prioriteta у решавању задатака, што је све било неophodно за траjanje темпа neprijateljskih почетних напада.⁴⁾

На сваком војишту и сваком нивоу команди поčelo је у први час слично »логистичко планирање«. Чим су донете прве стратегијске одлуке, приступило се »планирању логистичке подршке«. У Вашингтону су били припремљени посебни, временски усклађени, функционални програми на мобилизациском нивоу, како би се створиле потребне снаге и обезбедила подршка. Техничке службе копнене војске и технички бирој ратне морнарице преобратали су те програме у праву реку специфичних материјалних средстава и опреме која је текла према трупним командантима.

На нивоу старешина непосредно потчинjenih главном команданту за обlast Pacifika, на primer, код команданта флоте, меšovitih i jednorodnih јединица (копнене војске и ратне морнарице), припремљени су посебни логистички планови којима су се тaktičkim командантима обезбедила средства за извођење операција. Бродови, авioni, ljudstvo, возила, municija, razna druga материјална средства, gorivo, hrana, sanitetske ustanove i опреме, техничке јединице за opravku i spasavanje бродова sa потребним постројенима bili су usmereni prema тaktičким ciljevima i rejonima подршке. Ti планови за подршку, izraženi rečnikom zvaničnog vojnog планирања, sačinjavali су логистичку stranu »разрађивања плана«.

⁴⁾ Richard M. Leighton i Robert W. Coakley, *Global Logistics and Strategy 1940—1943* (»Логистика i стратегија u svetskim razmerama 1940—1943«), Office of the Chief of Military History, Department of the Army, Washington, D. S. 1855, str. 212.

Bez obzira na nivo ili vrstu planiranja, osnovni problem se sastoji u tome kako povezati formiranje i upotrebu operativnih snaga i iskorišćavanje logističkih rezervi.

Najsigurnija i najneposrednija metoda za to je »planiranje pojedinačnih materijalnih sredstava«. Ona se sastoji u tome što se zahtevi za svako materijalno sredstvo i opremu posebno proračunaju. Na primer, sanduk sapuna, kotva za elektromotor, propeler za mali čamac, sve to spada u pojedinačna materijalna sredstva. Kao što je ranije pomenuto, ovo je za izvesne situacije najpouzdanija i najuspešnija metoda. Međutim, za planiranje na višem nivou to zahteva toliko mnogo vremena i detalja, da se strategijsko i taktičko planiranje ne mogu odvijati paralelno i istovremeno, kao što bi trebalo.

Druga metoda planiranja se svodi na korišćenje većih srodnih grupa materijalnih sredstava. Primer za takvo planiranje je takozvana »METODA TRI FAKTORA«. U njoj se tako manipuliše sa tri faktora — »aktivnošću«, »pretvaranjem« i »komandantovim procenjivanjem«, da se zahtevi za pojedinačna materijalna sredstva, izvesne sklopove ili čitave njihove grupe utvrđuju prema većem broju mogućih situacija. U sadašnjoj fazi razvoja, ova je metoda neposredno korisna za veće operativne odrede, komande oblasti i još više komande kada treba odrediti približne zahteve izabranih kategorija materijalnih sredstava kod izvesnih vrsta »planiranja mogućnosti« na višem nivou i »logističkog planiranja«.⁵⁾

⁵⁾ Sledеće kratko objašnjenje »metode tri faktora« može poslužiti kao koristan primer:

Osnovna jednačina u »metodi tri faktora« glasi: zahtevi = faktor aktivnosti × faktor pretvaranja × faktor procenjivanja.

Faktor aktivnosti proističe iz one značajne aktivnosti koja ima najveći uticaj na utvrđivanje zahteva. Na primer, brojno stanje ljudstva u nekoj jedinici je ona »aktivnost« koja ima najveći uticaj na utvrđivanje zahteva u pogledu obroka hrane, odeće i obuće, ili smeštajnih prostorija na brodu. Broj radnih časova motora je ona »aktivnost« koja ima najveći uticaj na utvrđivanje zahteva u pogledu goriva itd.

Pošto se upotrebotom ovih faktora planiranja stiče sve veće iskustvo, mogu se očekivati i sve veće promene. Otkriće se nove oblasti primene te metode, a doći će se i do boljih pogleda na takozvane »normalne uslove«. Sigurno je da će se stvarne brojke »aktivnosti — kao faktora planiranja« izmeniti kada se analizira veći broj podataka za upotrebu.

Između ove dve metode — planiranja pojedinačnih materijalnih sredstava i planiranja materijalnih sredstava

Potrošna materijalna sredstva se izražavaju u mernim jedinicama (buradima, tonama itd.) na jedinicu vremena. Faktor aktivnosti predstavlja najbolju analizu prošlih i tekućih podataka za upotrebu, i on se sasvim prirodno, mora neprekidno uzimati u obzir.

Kada se »faktor pretvaranja« pomnoži sa faktorom aktivnosti dobija se merilo potrošnje u gotovim i upotrebljivim logističkim izrazima, kao što su: toliko buradi goriva na dan, toliko zapremskih tona namirnica na dan, toliko tona municije na dan itd. Ako već sam faktor aktivnosti pokazuje merilo potrošnje, faktor pretvaranja je jednak jedinici (1). Međutim, kada takva materijalna sredstva kao što su hrana, specijalna odeća i obuća, zubotehnička i sanitetska sredstva zavise od brojnog stanja kao od važne »aktivnosti«, faktor pretvaranja za svako takvo materijalno sredstvo biće svakako drugačiji.

Oba ta faktora su tako podešena da omogućavaju upotrebu vrlo brzih računskih mašina. Zadatak planera je da izabere prave fakture i ubaci ih u računsku mašinu.

Kombinacija ova dva faktora daje procenu zahteva pod pretpostavkom da postoje takozvani »normalni uslovi« ili »normalne operacije« na kojima se ova dva faktora proizvoljno zasnivaju. Postoje osnovne tablice gde su navedeni ti uslovi i kojima planer može da se koristi. Kao »normalni uslovi« operacija navedene su: klima, stanje mora, vetar, vrsta dejstva, stepen neprijateljskog otpora, tempo dejstva i prosečno brojno stanje ljudstva na brodu.

Međutim, pošto se takozvani normalni uslovi gotovo nikad ne sreću, u to računjanje se mora uključiti i faktor *procenjivanja* koji je isto tako podešen za upotrebu u vrlo brzim računskim mašinama. Taj faktor bira sam planer, na osnovu lične stručne procene o tome za koliko se stvarno planirani uslovi operacije razlikuju od »normalnih«.

po većim srodnim grupama — postoji mnoštvo faktora i postupaka; nijedna od tih metoda nije večito ista i nijedna nije savršena.

FAKTORI PLANIRANJA

Svi sistemi, načini i nivoi planiranja zasnivaju se na jednoj ili drugoj vrsti faktora. Te vrste se mogu mnogo razlikovati, što sve zavisi od situacije i nivoa planiranja.

Faktori logističkog planiranja bili su uvedeni da bi se uprostili i ubrzali izvesni delovi čitavog posla oko »logističkog planiranja u ratnoj mornarici«. Ako već treba ovome da posluže, treba da se upotrebljavaju vrlo razborno i sa jasnim razumevanjem njihove prirode, porekla i granica.

Faktori logističkog planiranja predstavljaju brojne vrednosti koje izražavaju količinske odnose između sastava i upotrebe vojnih snaga, s jedne, i raspoloživih zaliha, potrošnje ili iskorišćavanja materijala, ljudstva, postrojenja i službi, s druge strane.

U te količinske odnose spadaju: vreme, udaljenost, zapremina, težina, geografski prostor, ukupan broj nekog materijalnog sredstva, troškovi, verovatnoća trajanja života i drugo. Sve se to upotrebljava prilikom planiranja snabdevanja, opreme, građevinskih radova, ljudstva, transportnih sredstava, opravki, spasavanja brodova i bolničkih instalacija.

Faktori planiranja mogu jednostavno biti i opaske iz ličnog iskustva planera, zapisane u onoj crnoj knjižici koju nosi u džepu. U nekim slučajevima, oni se mogu uzeti neposredno iz službenih publikacija, kao što su: »Priručnik logističkih podataka« ratne mornarice ili borbeno pravilo kopnene vojske 101 — 10 »Organizacijski, tehnički i logistički podaci«. Dalje, mogu poticati iz najnovijih pregleda i analiza čiji rezultati nisu još službeno objavljeni. Faktori planiranja imaju najveću vrednost ako se zasnivaju na detaljnem proučavanju i proceni većeg broja različitih situacija. Takvo proučavanje zahteva razumljivu saradnju

jedinica na svim nivoima, od komandanta flote i jednorodnih jedinica pa do komandira brodskih odreda.

Svi faktori planiranja zasnivaju se na iskustvu ili podacima za upotrebu, od kojih su jedni dobri, a drugi vrlo slabi, jedni zastareli, a drugi najsvežiji. Stoga su neki faktori planiranja sasvim tačni, a drugi jedva nešto bolji od slepog nagađanja.

Faktori planiranja postaju tek onda dobri instrumenti kad planer upozna okolnosti pod kojima su prikupljeni i razrađeni osnovni podaci za upotrebu, na kojima se inače i zasnivaju ti faktori.

Na prvi pogled može izgledati da za svaki nivo komande treba da postoji propisana vrsta faktora planiranja, ili opšta logistička približna vrednost koja bi bila pogodna i dovoljna za svaku situaciju. Za početak pripreme plana upotreba takvih podataka može biti zadovoljavajuća, ali treba reći da to važi samo za početak posla.

Isključiva upotreba opšte približne vrednosti je opasna zbog toga što uspeh ili neuspeh u ratu zavise od pravilne upotrebe određenih snaga, oružja, materijalnih sredstava i ljudstva.

Zbog toga je čak i na najvišim nivoima od bitne važnosti da se opšte približne vrednosti dopune opaskama, izveštajima i procenama o posebno kritičnim situacijama.

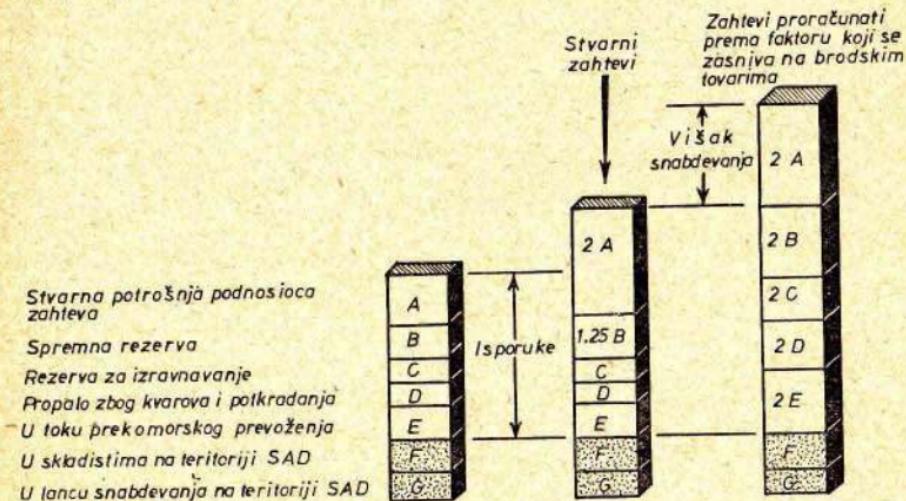
Ti izveštaji i prve procene moraju doći od industrije, od svakog vida oružanih snaga i svakog komandanta vojske. Uzgred rečeno, iskustvo je pokazalo da se kritične situacije najčešće mogu očekivati kod sirovina, brodova, aviona, oružja, opreme, rezervnih delova, naftinih derivata, municije, transportnih sredstava i obučenog ljudstva.

Kada bismo mogli da izmislimo metode i faktore pogodne za sve vrste i nivoje planiranja, mnogo bismo uradili na uprošćavanju problema. Međutim, ne možemo očekivati suviše veliko pojednostavljenje. Logističko planiranje će uvek biti težak zadatak, koji stavlja na probu sve naše najbolje sposobnosti. Faktori planiranja ne mogu nikada, bez obzira na to koliko se brižljivo pripremili, da zamene maštu i dobro rasuđivanje.

PODACI ZA UPOTREBU

Osnov dobrih faktora planiranja su dobri podaci za upotrebu. To je sasvim razumljivo. Interesantno je, međutim, istaći da se u ratnoj mornarici počelo sa prvim, potpuno naučnim analizama podataka za upotrebu u floti tek 1952. godine, kada je univerzitet »Džordž Vašington« svojim »Projektom za logističko izučavanje« preuzeo mere za prikupljanje i analizu takvih podataka kod brodova koji su učestvovali u korejskom ratu. Sve do tog vremena, sem analize izvesnih pojedinačnih tehničkih materijalnih sredstava, nije bilo ozbiljnijeg pokušaja da se u uzajamnu vezu dovedu rezultati pojedinačnih proučavanja, ili da se analizira osnovna priroda čitavog tog problema.

Posledica tih nedovoljnih analiza je ta što su mnogi sadašnji faktori planiranja zasnovani na suviše uopštenim podacima za upotrebu. Poznato nam je, na primer, koliko je kategorija izvesnih materijalnih sredstava bilo prebačeno brodovima na Pacifik za dati period II svetskog rata, ali nam nije poznato šta je bilo sa tim materijalom. Ne znamo sigurno koliko je dospelo tamo gde je bilo namenjeno, koliko je izgubljeno ili ukradeno, koliko se pokvarilo i propalo, ili koliko je bilo potrebno smestiti u skladišne prostorije na brodovima ili magacinima na kopnu.

Sl. 14 — Stvarni zahtevi u poređenju sa proračunatim na bazi celokupnog brodskog tovara

Na žalost, zbog toga se i neki faktori planiranja koji se danas stvarno upotrebljavaju u floti, zasnivaju na prebačenim količinama u toku II svetskog rata, a ne na onima koje su brodovi flote stvarno upotrebili.

Na slici se vidi do kakvih odstupanja to može da dovede.

Ako se, na primer, za 100% poveća broj jedinica u nekom rejonu, a u planiranoj operaciji ne dođe ni do kakve bitnije promene, *stvarna potrošnja* verovatno će se udvostručiti, a *borbena rezerva* će morati da se poveća za 25%, kako bi se izašlo iz te situacije. Međutim, ostali zahtevi se neće promeniti.

Stvarni zahtev bi bio: $2A + 1,25B + C + D + E$.

Ako bismo, s druge strane, upotrebili faktor koji bi se zasnivao samo na dosadašnjem celokupnom brodskom tovaru, došli bismo do pogrešnog zahteva $2(A + B + C + D + E)$.

Poslednjih godina, situacija se u ratnoj mornarici pravila radom Odeljenja za kontrolu zahteva pomorskih materijalnih sredstava, koje je sva trebovanja dobro analiziralo. Dalje, vredno je navesti da su u korejskom ratu, i pored toga što je broj borbenih brodova u Pacifičkoj floti povećan na 106%, njih su podržavali brodovi za logističku podršku uz povećanje od samo 45%.

Međutim, uprkos tom iskustvu, svi naši faktori planiranja nisu sačinjeni tako da se pomoću njih može sagledati prosek analiziranih podataka. Upotreba tih proseka, onako nasumce, može dovesti do prekomernog snabdevanja. To objašnjava zašto se toliko mnogo planera oslanja, uglavnom, na mali crni beležnik iz spoljnog džepa bluze.

UTICAJ NIVOA, VREMENA PLANIRANJA I PRIRODE SITUACIJE NA FAKTORE PLANIRANJA

Čak i kad se daju dobri faktori planiranja i pogodni podaci za upotrebu, logističko planiranje će zavisno od nivoa, vremena i prirode situacije biti različito kako po tempu i primenjenim metodama, tako i po izboru faktora planiranja i podataka za upotrebu.

Nivo planiranja ima veliki uticaj na metod i upotrebljene faktore. Jedan od glavnih problema u planiranju mogućnosti i zahteva na višem nivou jeste — kako razviti metode i faktore kojima bi se mnoge situacije i pretpostavke mogle brzo proceniti u pogledu logističkih posledica. Na nižem nivou, obično treba obezbediti tačne faktore za određena materijalna sredstva. Pošto bi upotrebom tih detaljnih faktora za svaki element plana došlo do nedopustivog zakašnjavanja, na najvišem nivou se upotrebljavaju vrlo uopšteni faktori kako bi se izračunale približne količine materijalnih sredstava i opreme. Ti uopšteni faktori treba, međutim, da budu dovoljno tačni kako bi niži nivoi, koji inače treba da sprovedu detaljno planiranje, dobili lako izvodljive opšte planove.

Vreme planiranja ima veliki uticaj na izbor metoda i faktora. Karakteristično planiranje zahteva, normalno, mnogo određenije metode i faktore. Kod dugoročnog planiranja dozvoljeno je imati više prostora za »dodavanje i oduzimanje«, naročito što se tiče vremena.

Usko povezano sa vremenom je i pitanje *prirode situacije*.

Da li je situacija stabilna, tj. da li je stepen borbene aktivnosti isti za duži period vremena? Ako je tako, problem je sličan onome kod »rukovođenja snabdevanjem« i »kontrole zahteva i stanja u skladištima«.

Da li je situacija nestabilna ili promenljiva? Da li vodimo odbrambene, odstupne borbe, sa svim onim predviđenim gubicima materijala, ili vodimo ofanzivne, nastupne borbe, sa svim problemima stalnog povećavanja napora, i sa povremenom reorganizacijom snabdevanja radi podrške određenih operacija? U oba ova slučaja problem je mnogo složeniji, a održavanje odgovarajućih rezervi i elastičnosti postaje i važno i teško. U takvom planiranju, brzina je od vrlo velikog značaja, a važne odluke u jednoj logističkoj kategoriji mogu zahtevati brze, ako ne i uopštene, procene zahteva u drugoj.

Faktori i metodi koji su vrlo ekonomični za stabilnu situaciju ne moraju odgovarati promenljivoj.

ZAKLJUČAK

Iz iznetog smo videli da način planiranja krije u sebi mnoge zamke; on se ne može tačno unapred predvideti, ali ga može otkriti samo mudrost iskusnog profesionalnog rasuđivanja. Pun razvoj tog rasuđivanja zahteva da se shvate osnovi »integriranog planiranja«, »informisanja« i »programiranja«.

Glava 6.

INTEGRACIJA PLANIRANJA, INFORMISANJA I PROGRAMIRANJA

Neki oficir može da bude vrlo dobar, pa čak i izvanredan na svim položajima, sve dok ne dode na odgovorne položaje u višoj komandi. Tek tada će shvatiti da je njegov duh gotovo potpuno nepripremljen za neobično važne zadatke u ratu.¹⁾

Kontraadmiral VM.
S. S. SIMS, RM SAD

Ako naši strategijski i logistički planovi treba da budu vremenski usklađeni, od samog početka planiranja pa sve do izvršenja moraju biti potpuno »integrисани«. Taj proces zahteva određene formalne postupke u planiranju, kao i organizovanje sistema »informisanja« i »programiranja«. Međutim, sve je to od male vrednosti, ako ga istovremeno ne prati i tesan lični dodir ljudi angažovanih na tom poslu. A to zahteva procenu onih neopipljivih aspekata situacije. Ovo je naročito važno zbog toga što razvoj našeg savremenog sistema velikih štabova ponekad teži da u procesu potpuno integrisanog planiranja prikrije ličnu odgovornost komandanta.²⁾

¹⁾ Rear Admiral Williem S. Sims, USN, u jednom predavanju u Pomorskoj ratnoj školi, decembra 1919. godine.

²⁾ Field Marshal Montgomery, *The memoirs of Field Marshal Montgomery of Alamein* (»Uspomene feldmaršala Montgomerija od Alamejna«), Cleveland, The World Publishing Company, 1958, str. 74—83. U glavi 6. »Moja doktrina komandovanja« feldmaršal

IZVODLJIVOST I SRAČUNATI RIZIK

Za istovremenu upotrebu pojmove »izvodljivost« i »sračunati rizik« može se naći primera. Ti pojmovi su verovatno bili zamraćeni većim neznanjem i sujeverjem nego bilo koji drugi u našem ratnom i posleratnom rečniku. Oni su međusobno tesno povezani ali ipak svaki od njih, prilikom upotrebe, treba da se brižljivo prouči i pravilno kvalifikuje. Krajnja odluka u oba slučaja zavisi od ličnog, profesionalnog prosuđivanja svakog komandanta. U oba slučaja se postavlja pitanje — koliko rizika i koliko teškoća je komandant voljan da stavi pred potčinjene snage i ljudstvo, radi postizanja svog cilja. Tu ne postoji nikakve apsolutne niti proizvoljne granice. Odluka obuhvata proces izbora varijanti dejstva i razradu planova koji treba da dovedu do najefikasnije upotrebe raspoloživih borbenih snaga i logističkih rezervi. Taj proces je najveća proba sposobnosti vojnog rasuđivanja. On zahteva tesan lični do dir između komandanta i njegovih odgovornih pomoćnika.

Pošto nailazimo na različite formulacije i prikaze neopipljivih faktora rata i ratnog potencijala, treba očekivati da ćemo se susresti i sa mnogim razlikama u mišljenjima i postupcima. Ovo ne treba da nas uznemiruje, pošto razlike nisu neophodne protivurečnosti. Često su razlike više prividne nego stvarne i obično predstavljaju dva različita, ali podjednako dobra prilaženja rešavanju problema.

INTEGRACIJA STRATEGIJE, LOGISTIKE I TAKTIKE

Deo procesa planiranja koji obuhvata osnovne logističke stavove predstavljen je na sl. 15 suviše uprošćeno. Svrha te seme nije da se pruži tačno slika opšte prihvaćenog ili standardnog načina i postupka planiranja, već više da se objasni čitav niz važnih i neopipljivih odnosa, a povrh toga, da se ti odnosi dovedu u vezu s opštim logističkim problemom.

daje odličan prikaz ovog pitanja. Na str. 75 naročito ističe koliko je važno da komandant stvori »radnu atmosferu« u kojoj rade njegovi potčinjeni.

Tabela je štampana različitim slovima kako bi se istakle glavne odgovornosti različitih elemenata štaba. Na nižim nivoima komandant ima relativno manje jedinice i ograničene nadležnosti. U većini takvih slučajeva, sam komandant mora da obavlja glavne misaone procese oko procene i planiranja, pošto je pomoć njegovog štaba obično vrlo mala. Međutim, što se više penjemo po lestvama komandovanja, ne samo što vidimo da se komandantova nadležnost povećava, već je i pomoć njegovog štaba sve veća. Najzad, u komandama na najvišim nivoima nalaze se oficiri sa velikim iskustvom čije su nadležnosti većeg obima ili su čak svetskih razmera. Njima pomažu veliki i dobro obučeni štabovi. Bez obzira na to koji nivo komande razmatrali, procesi razmišljanja prikazani na tabeli odnose se na sve nivoe. U nekim slučajevima može se tu raditi o podsvesnim reakcijama samog komandanta sa velikim opštim iskustvom, a u drugim oni predstavljaju teoretsko razmišljanje i stvarne procese planiranja koje obavljaju članovi pojedinih odeljenja komandantovog štaba. U tabeli se ne pokušava da objasni sve što se dešava prilikom procene situacije i razrade plana. Ona više predstavlja logističko stanovište i objašnjava uticaj osnovnih logističkih stavova na strategijsko planiranja.

Zadaci koje mora obaviti sam komandant prikazani su tanjim slovima i zagrdom s tačkastom linijom; zadaci koje normalno izvršava logističko odeljenje štaba prikazani su debljim masnim slovima i zagrada sa neprekidnom linijom, dok su zadaci planskog i operativnog odeljenja štaba (uz pomoć obaveštajnog odeljenja) prikazani kosim slovima i zagrdom sa linijom od naizmeničnih tačaka i crtica. Reči štampane mešovitim slovima (masnim i kosim) predstavljaju zadatke kod kojih se obavlja usklađen posao nekoliko odeljenja štaba. A sad da objasnimo detalje na tabeli. Brojevi u tekstu odgovaraju brojevima na tabeli.

1. *Organizovanje i obezbeđivanje osnovne koncepcije plana.* Dodeljivanje nadležnosti i formulisanje osnovne strategijske koncepcije predstavljaju prvi i glavni korak integrisanog planiranja. Komandant je lično odgovoran za organizaciju svoga štaba i svojih snaga. Prilikom pripreme

specifičnih planova, on mora da vlada suštinom osnovne koncepcije.

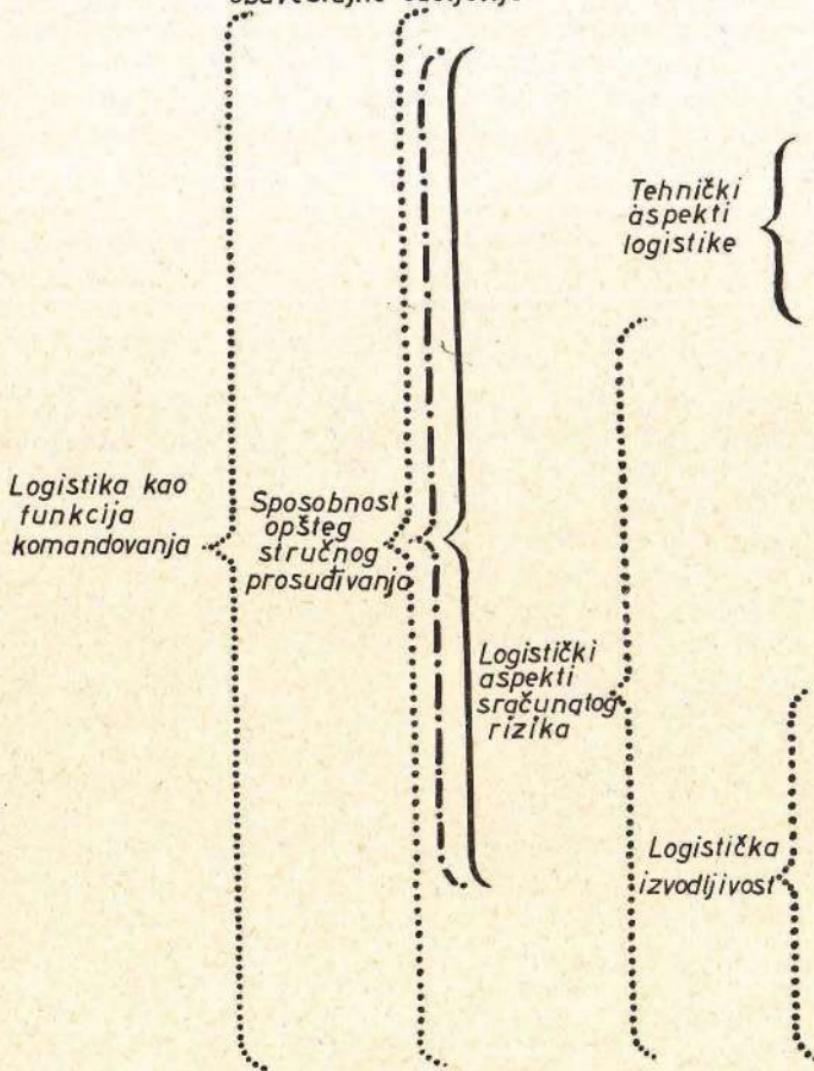
2. *Utvrđivanje zahteva*. Drugi korak u toj integraciji strategijskog i logističkog planiranja predstavlja utvrđivanje logističkih zahteva. To radi logističko odeljenje štaba i stoga je prikazano debelim masnim slovima. Taj posao se zasniva na proceni borbenih snaga koje treba upotrebiti i na određenoj šemi manevra, a oba ta podatka logističko odeljenje štaba dobija od planskog i operativnog odeljenja. Zbog toga je to prikazano kosim slovima.

Kada počne rad na utvrđivanju logističkih zahteva, obično se zaključi da se taj proces može odvijati po de洛ivima. Prvi deo (A) je stvaranje dobrog tehničkog postupka planiranja. Ta se tehnika planiranja normalno sastoji u obezbeđivanju odgovarajućih formulara i uputstava za standardne postupke planiranja. Kod operacija na velikim prostranstvima, gde se upotrebljava veći broj operativnih odreda i jednorodnih jedinica, proces planiranja doveće do velikih zakašnjenja ako se procene za svaki pojedini predmet vrše na većem broju različitih formulara i uz primenu velikog broja različitih postupaka.

Tako, na primer, prilikom planiranja operacija za Džilbertova i Maršalska ostrva 1943. godine, komandanti mnogih jednorodnih jedinica dostavili su glavnom komandantu za oblast Pacifika svoje zahteve za brodskim prostorom na velikom broju različitih formulara i sa različitom terminologijom. Za zbrajanje i procenu pojedinih dokumenata bilo je potrebno mnogo časova rada u štabu. Međutim, početkom 1944. godine, logističko odeljenje tog komandanta izradilo je samo poznati »formular A« koji je predstavljao standardni formular i terminologiju za podnošenje i zbrajanje zahteva za brodskim prostorom. Upotrebom tog standardnog formulara u znatnoj meri se smanjila mehanička strana planiranja, što je sam proces učinio jednostavnijim, bržim i tačnjim.

Drugi element utvrđivanja logističkih zahteva je (B) upotreba »faktora planiranja«. Pošto svi faktori planiranja treba da proističu iz osnovnih podataka za upotrebu, koji se, kao što je poznato, prikupljaju iz različitih izvora u toku dužeg vremenskog perioda, oni predstavljaju opšti načelni prosek. A pošto nijedna operacija ne predstavlja

..... Komandant
 _____ Logističko odeljenje štaba
 - - - - - Plansko i operativno odeljenje štaba, plus
 obaveštajno odeljenje

Sl. 15 — Integracija strategijskog i logističkog planiranja

»opšti prosek«, vrlo važno je izvršiti ispravke u osnovnim podacima za upotrebu, u skladu s iskustvom koje u tom trenutku postoji u određenoj oblasti.

1. STVARANJE I OBEZBEDIVANJE OSNOVNE KONCEPCIJE PLANA
2. UTVRDJIVANJE LOGISTIČKIH ZAHTEVA NA OSNOVU PROCENE ANGAŽOVANIH SNAGA I POSEBNIH PLANOVA MANEVRA
 - a) TEHNIČKI POSTUPAK PLANIRANJA
 - (1) UPOTREBA FORMULARA I STANDARDNIH POSTUPAKA
 - b) FAKTORI PLANIRANJA
 - (1) OSNOVNI PODACI ZA UPOTREBU
 - (2) FAKTORI ZA POČETNE ISPRAVKE U SKLADU SA POSTOJEĆIM ISKUSTVIMA U OBLASTI
 - c) OPERATIVNE IZMENE
 - (1) UTICAJ FAKTORA: VРЕME, PROSTOR I ATMOSFERSKO VРЕME
 - (2) UTICAJ NEPRIJATELJSKIH MOGUĆNOSTI I SLABOSTI
 - d) UKRATKO IZLOŽENO UTVRDJIVANJE KRITIČNIH MATERIJALNIH SREDSTAVA. ODLAGANJE RAZMATRANJA NEKRITIČNIH MATERIJALNIH SREDSTAVA
3. UTVRDJIVANJE RASPOLOŽIVIH ZALIHA KRITIČNIH MATERIJALNIH SREDSTAVA (NABAVKA I RASPODELA)
 - a) STATISTIČKI PODACI I IZVEŠTAJ
 - b) UTICAJ FAKTORA: VРЕME I PROSTOR
 - c) UTICAJ NEPRIJATELJEVIH MOGUĆNOSTI I SLABOSTI
4. PROCENA
 - a) OGRANIČENJA U STRATEGIJSKIM I TAKTIČKIM PLANOVIMA, ODNOŠNO STEPEN SLOBODE DEJSTVA
 - b) IZMENE U STRATEGIJSKIM I TAKTIČKIM PLANOVIMA U POGLEDU VREMENA I OBIMA
 - c) PREDLOZI
5. ODLUKE
 - a) SPROVODENJE PLANA,
 - b) IZMENA PLANA,
 - c) NAPUŠTANJE PLANA I RAZRADA NOVOG.

Sl. 15 — *Integracija strategijskog i logist. planiranja (nastavak)*

Sva ta tehnika i faktori planiranja označeni su manjim slovima zbog toga što normalno taj deo procesa planiranja obavlja u celosti logističko odeljenje štaba.

Sada, kao sledeći korak, pre nego što bismo mogli da se koristimo početnim utvrđivanjem zahteva, moramo da primenimo deo (C) ili »operativne izmene«. Drugim rečima, faktori planiranja i podaci za upotrebu samo su delimično ispravljeni, te su potrebne dopunske ispravke. To

je neophodno: prvo, zbog uticaja vremena, prostora i atmosferskih prilika na naše početne procene zahteva, i, drugo, uticaja neprijateljevih mogućnosti na te faktore.

Uticaj vremena, prostora i atmosferskih prilika normalno procenjuje logističko odeljenje štaba, ali kad dođemo do uticaja neprijateljevih mogućnosti i slabosti, vidimo da članovi logističkog i operativnog odeljenja štaba moraju da sede za istim stolom i da zajednički pretresaju te stvari, s tim što svaka od tih grupa učestvuje u tom razmatranju onoliko koliko to stručno znanje i iskustvo dozvoljavaju. Zbog toga su te stvari u tabeli prikazane naizmenično masnim i kosim slovima. Dobri rezultati se u tim trenucima* dobijaju samo uskom integracijom mišljenja.

Taj proces se prilikom desanta na Okinavu najslikovitije uočio kod problema snabdevanja naftnim derivatima.* Opšti osnovni podaci za upotrebu, zasnovani na proseku iz prethodnih operacija kojima su u to vreme raspolagali planeri, pokazivali su da je bilo relativno malo zahteva za specijalnim uljem kojim su se stvarali veštački dim i magla. Međutim, podaci poslednjih iskustava sa Lejte**) pokazali su da je upotreba ovog ulja počela sve više da raste. Zbog toga su u početnim procenama izvršene neke dopune. Međutim, novembra 1944. godine, pisac ove knjige je službeno oputovao u Vašington i dok se tamo nalazio, kapetan bojnog broda Mecel iz Odeljenja za bojnu gotovost flote pri štabu vrhovnog komandanta SAD mu je rekao da treba pri napadu na Okinavu da računamo sa mnogo većom upotrebom specijalnog ulja za stvaranje veštačke magle i dima. On je istakao da je baš obimna upotreba tog sredstva za prikrivanje prilikom iskrcavanja u Normandiji zaštitila naše brodove od nemackih avionapada. Pri tom je nagovarao pisca da učini sve kako bi što ubedljivije izneo vrednost tog ulja pred štab

*) Aprila 1945. godine, američke oružane snage, u sadejstvu sa britanskim Pacifičkim flotom, iskrcale su se na ostrvo Okinavu, da bi s aerodroma bombardovale ciljeve u Japanu. — Prim. prev.

**) Ostrvo u filipinskom arhipelagu na koje su se oktobra 1944. godine američke oružane snage iskrcale i tako počele borbe za oslobođenje Filipina. — Prim. prev.

glavnog komandanta za oblast Pacifika. U tom smislu je i poslat jedan radiogram kapetanu bojnog broda T. V. Hilu iz Odeljenja flotne gotovosti u štabu glavnog komandanta za oblast Pacifika, te su na osnovu nove procene neprijateljevih mogućnosti znatno povećani zahtevi za tim specijalnim uljem. Pa i uprkos tako ispravljenim zahtevima videli smo da nismo dovoljno planirali. Bilo je potrebno preduzeti izvanredne mere da bi se ubrzalo snabdevanje dimnog ulja i to kada je operacija već bila u toku. U ovom slučaju su naše procene neprijateljevih mogućnosti nešto podbacile, zbog toga što nismo potpuno procenili veličinu i trajanje napada njegovih »aviona — samoubica« — »kamikaze«.

Posle obavljanja takvih, verovatno neophodnih, operativnih izmena u našim prvobitnim procenama, vidimo da smo u pogledu logističkih zahteva prilikom planiranja suočeni s ogromnom količinom, vrlo detaljnih podataka. Radi donošenja pravilnih odluka nije potrebno da se svi ti zahtevi uzmu u razmatranje. Međutim, moramo da utvrđimo koja kritična materijalna sredstva moramo imati u dovoljnoj količini i u pravo vreme da bi se borbenim snagama obezbedio uspeh i čiji bi nedostatak ugrozio izvođenje njihovih operacija. Prilikom utvrđivanja tih kritičnih zahteva opet vidimo kako logističko i operativno odeljenje sede za istim stolom i razmatraju situaciju. Zatim, kada se utvrdi koji su to kritični faktori, logističko odeljenje štaba ih procenjuje. Posle toga se razmatraju samo najkritičnija materijalna sredstva, odlažući nastranu sva druga, dok se detaljno ne izrade krajnji planovi.

Na taj način se završava utvrđivanje logističkih zahteva. To je drugi glavni korak u procesu integrisanog i paralelnog strategijsko-logističkog planiranja.

3. *Utvrđivanje raspoloživih količina kritičnih materijalnih sredstava.* Treći korak u tom planiranju je utvrđivanje raspoloživih količina kritičnih materijalnih sredstava. Sada ćemo se naći u oblasti nabavke i raspodele: gde i u kojoj količini se ta kritična sredstva mogu obezbediti? Taj proces zahteva dobre statističke podatke i izveštaje, a to će reći »informisanje i programiranje«. To pitanje će se razmatrati kasnije u ovoj glavi.

Posle proučavanja osnovnih raspoloživih količina kritičnih materijalnih sredstava, moramo proceniti uticaj faktora vreme i prostor na njihovu nabavku. Taj proces spada takođe u zadatak logističkog odeljenja.

Sada, kao i u tač. 2, moramo proračunati uticaj neprijateljevog dejstva na povećanu upotrebu raznih elemenata logističke podrške. U tom utvrđivanju raspoloživih količina, isto kao i u utvrđivanju zahteva, moramo proračunati dopunski uticaj njegovih mogućnosti i slabosti na naše *izvore snabdevanja i transportovanja* tog materijala do tačke gde želimo da ga raspodelimo operativnim odredima. Opet logističko i operativno odeljenje sedaju za isti sto i zajednički donose zaključke.

4. *Procena.* Pošto utvrđimo zahteve i situaciju oko nabavke i raspodele, videćemo da će se u nekim slučajevima pojaviti manjkovi, a u drugim i mogućni viškovi. Tada pristupamo proceni situacije.

Ta procena stavlja planerovo iskustvo i sposobnost prosuđivanja pred veliki ispit. Jer, dok smo prethodno samo birali kritična materijalna sredstva, sada je teško unapred utvrditi obim u kome će se, eventualno, pojaviti manjak kod pojedinih sredstava pre nego što u odlučujućoj meri postane kritičan. Često uspevamo da taj manjak smanjimo nekim zamenama. U drugim slučajevima možemo videti da, iako ne postoji kritičan manjak kod bilo kog pojedinog sredstva ipak zbir manjkova može u pojedinim oblastima biti vrlo ozbiljan.

Stoga je sada veoma važno da se za taj deo procesa planiranja ponovo nađu za istim stolom logističko i operativno odeljenje štaba. Na osnovu zajedničkih razmatranja utvrđujemo kakve nam granice postavlja logistička situacija u pogledu osnovnih strategijskih i logističkih planova. Drugim rečima, procenjujemo koliku će slobodu akcije imati komandant u svetlosti logističkih mogućnosti. I ako nađemo da je njegova sloboda akcije previše ograničena da bi se ostvario cilj dejstva, razmatramo kakve se izmene mogu izvršiti u strategijskim i taktičkim planovima da bi se omogućilo izvršenje osnovne koncepcije plana. Takve izmene mogu biti u pogledu vremena ili obima dejstva.

Kao primer takvih izmena u pogledu vremena dejstva možemo izneti da je prvobitno bilo planirano da se iskrcavanje u južnu Francusku izvede istovremeno kad i u Normandiju. Nedostatak desantnih brodova i aviona za podršku operacija bio je, međutim, toliki da se vremenski usklađeno dejstvo te dve operacije moralо pomeriti. Drugim rečima, iskrcavanje u južnu Francusku moralо je da se odložи sve dok se posle iskrcavanja u Normandiju ne oslobođe desantni brodovi i avioni.

Kad logističko i operativno odeljenje završe svoju procenu uticaja nedostatka materijalnih sredstava, treba da budu spremni da podnesu komandantu dobro promišljene predloge u pogledu preuzimanja daljih dejstava.

5. *Odluka.* Najzad dolazimo do poslednjeg procesa u toj šemi integrisanog planiranja, do koraka na kome se zasnivaju odluke. Samo komandant lično može donositi te odluke. Istina, njemu svojim proučavanjima, procenama i preporukama mnogo pomažu pomoćnici u štabu; međutim, odluke spadaju u ličnu odgovornost komandanta i on je ne može izbeći. Načelno, njegove odluke mogu biti trojake:

(A) da se odluči za izvršenje plana kao što je bitno bio zamislen; drugim rečima, on smatra da je njegova logistička podrška adekvatna, ili da može prihvatići sračunat, procenjen ili priznat rizik;

(B) s druge strane, ako smatra da njegova logistička podrška nije adekvatna, može se odlučiti da izmeni plan; kao što je ranije rečeno, svaka takva izmena, bilo da se odnosi na vreme ili obim dejstva, ili na oboje, jeste plod njegove lične odluke; razume se da će on pri tome moći da računa na savete i preporuke svoga štaba;

(C) u nekim slučajevima komandant se može odlučiti da napusti plan i počne sve ispočetka.

Kada se radi o iskusnom komandantu uz koga stoji sposoban i dobro obučen štab, i ako je inicijativa u njegovim rukama ili ako je situacija relativno stabilna, njegova odluka će obično biti da nastavi izvršavanje prvobitnog plana, ili da ga izmeni. U nekim slučajevima, međutim, situacija se posle usvajanja osnovne koncepcije plana može iz osnova izmeniti, ili neki drugi događaji van kon-

trole komandanta mogu tako da utiču da se napuštanje plana pokaže neophodnim. U retkim slučajevima planiranje može da bude slabo, što omogućuje komandantu da, pored odbacivanja plana, podvrgne kritičnjem ispitivanju kako sam štab, tako i njegov rad i metode.

Toliko o samom radu. Dovoljno je rečeno radi objašnjavanja onih opštih oblasti u kojima se strategijsko i logističko planiranje moraju odvijati *u kontekstu logističkog planiranja operacije*. Prikazali smo kako logističko odeljenje štaba, samostalno ili u saradnji sa drugim odgovarajućim odeljenjima, daje osnovne preporuke u pogledu strategijskih i logističkih strana koncepcije plana. I, najzad, označili smo one oblasti u kojima će komandant lično donositi odluku.

Ta opšta podela nadležnosti može se lepo videti iz same tabele. Tako (vraćajući se ponovo na tabelu) kad smo već došli do kraja procesa integracije strategijskog i logističkog planiranja, izložimo ukratko ono što smo već vidi. Vidimo da u 2 (A) i (B) imamo »tehničke aspekte logistike« gde stručnjaci mogu uspešno raditi na relativno uskom području. Stoga to možemo staviti u zgrade s punim linijama i nazvati tehničkim aspektima logistike.

KOMANDANTOVA ODGOVORNOST

Kad pogledamo tačke 4 i 5 — procena i odluke — vidimo da proces *utvrđivanja* »logističke izvodljivosti« spada u ličnu nadležnost komandanta. Iako se prilikom donošenja odluke koristi svojim štabom, ne može da izbegne sam teret donošenja odluke. Taj deo — oblast odluke — stavljamo zato u zgrade s tačkastim linijama.

Kao sledeće, razmotrimo »logističke aspekte sračunatog rizika«. »Proračun« počinje sa 2 (C) i nastavlja se do 5 (C). Utvrđivanje i procena kritičnih materijalnih sredstava predstavljaju zajedno taj »proračun«. On povezuje ceo taj proces. Jasno je da nadležnost u tom delu procesa planiranja ima samo komandant koji taj posao obavlja sa logističkim odeljenjem štaba. Zbog toga su te reči štampane tankim i debelim slovima.

Sada je trenutak da se pojma »sračunati rizik« još jednom ispita. Vrlo često vidimo da se taj termin upotrebljava samo kao izraz da bi se prečutala ili prikrila neka konfuzna misao. Razume se da u opštim aspektima pojma »sračunati rizik« postoje, pored logističkog i mnogi drugi aspekti, koje treba razmotriti. Admiral flote Irnest King kaže o tome sažeto:

Ako je neki pomorski komandant u stanju da stalno donosi dobre odluke, to se može pripisati većem broju svojstava. Prirodni talent ličnosti, njegov temperamenat, reakcije u ozbiljnim situacijama, hrabrost i stručno znanje, sve to doprinosi umešnosti i tačnosti procenjivanja. Godine smo utrošili obučavajući oficire da misle jasno i samostalno da bi u ratu, kada na njih padne odgovornost donošenja odluka, bili potpuno osposobljeni.

Jedan od misaonih procesa koji je postao gotovo svakodnevna odgovornost starešina na komandnim položajima, jeste što proračunavaju rizik koji postoji u dатoj varijanti dejstva. To može, recimo, biti rizik koji postoji prilikom grupisanja snaga, kao što je to bilo pred bitku za Midvej,^{*)} kada je jedna pogrešna procena mogla da nas dovede do najnepovoljnije strategijske situacije. To može biti rizik od gubitaka pred prestojeću operaciju, kao što je, na primer, bila bitka kod Gvadalkanal-a^{**) 13., 14. i 15. novembra 1942. Najzad, to može biti rizik od uspeha ili neuspeha, što zavisi od pravilne procene političkih uslova; takav jedan primer je, recimo, iskrcavanje u severnu Afriku, a može se navesti i mnogo drugih.}

Proračunavanje tog rizika ne znači kockanje. To je mnogo više od procenjivanja mogućnosti i ne može se svesti na šablon. To je analiza svih faktora koji svi zajedno pokazuju da li se posledice za sopstvene trupe mogu isplatiti gubicima kod neprijateljivih snaga ili ometanjem njegovih planova. Pravilan proračun rizika, na osnovu logičnog razmišljanja, jeste zadatak svakog po-

*) Značajna američka vojna baza na atolskom ostrvu Midvej, koju su juna 1942. godine japanske snage napale, ali su tom prilikom doživele prvi ozbiljniji poraz sa veoma teškim posledicama.
— Prim. prev.

**) U grupi Solomonskih ostrva gde su se od avgusta do decembra 1942. godine vodile borbe između američkih i japanskih oružanih snaga. U njegovim se vodama novembra 1942. godine održala velika pomorska bitka. — Prim. prev.

morskog komandanta koji učestvuje, kao i mnogih drugih koji neposredno ne učestvuju u borbama. Sa zadovoljstvom se može istaći da su taj zadatak gotovo svi ne samo prihvatili već i zahtevali. Samo u nekoliko retkih slučajeva nije se to pravilno sprovelo.³⁾

Zatim, postoje delovi plana koji zahtevaju široko stručno procenjivanje. To se vidi u trima zagradama, štampanim tačkastom, punom neprekidnom i isprekidanom linijom. Elemente od 2 do 4 treba, načelno, logističko odeljenje štaba stručno da proceni dok specijalizovane tehničke aspekte logistike, iznete u tačkama 2 (A) i 2 (B) ne treba. Poslovi od 2 do 4 su stavljeni takođe u zgrade sa linijom od naizmeničnih crta i tačkica, jer je to oblast u kojoj se svestrano stručno procenjivanje operativnih planera uskladjuje sa procenjivanjem logističkih planera. Zgrade sa tačkastom linijom označavaju, prirodno, oblast u kojoj komandant sam donosi svestran i stručan sud, kao što to važi i za sve delove plana.

I na kraju, ispred čitave tabele stavljen je tankim slovima opšti napis »Logistika — funkcija komandovanja«. Svaki element u ovoj tabeli spada u opštu nadležnost komandanta.

Dajući ovaj prikaz integracije strategijskog i logističkog planiranja, vodili smo vašu misao samo od onih opštih aspekata procene situacije do tačke na kojoj se donosi odluka. Ovde ne razmatramo ništa u daljoj integraciji, potrebnoj za razradu detaljnih planova (planiranje logističke podrške), niti o sprovodenju tih planova kada se odluka već jednom doneše. Međutim, prilikom razrade tih planova i njegovog sprovodenja neophodno je, u mnogim slučajevima, imati sličnu integraciju strategijskog i logističkog mišljenja. U toku čitave operacije, od početka do kraja, naći ćemo uvek primere o tome da je logistika funkcija komandovanja. Komandant se ne može nikada osloboediti odgovornosti u pogledu logističke podrške svojih borbenih snaga.

³⁾ Admiral Ernest I. King, *U. S. Navy at War 1941—1945* (»Američka ratna mornarica u ratu 1941—1945«), Washington, U. S. Navy Department, 1946, str. 34.

KONTROLA PLANIRANIH DEJSTAVA

Bez obzira na to koliko neki plan bio sjajno zamišljen ili brižljivo pripremljen, uvek se mora prilagođavati stvarnom razvoju situacije.

Sledstveno tome, sva proučavanja vojnih odluka i planova ističu važnost »kontrole planiranih dejstava«. Pored drugih stvari, ta kontrola obuhvata dve srođne oblasti — »informisanje« i »programiranje«.

INFORMISANJE I PROGRAMIRANJE

U vojnem smislu reči *program* je vremenski tačno određen plan rada, administrativan postupak, koji se bavi naročito pitanjima količine, vrste, vremena i prostora.

Pojam *informisanja*, upotrebljen u našem razmatranju, sasvim je različit od onog informisanja koje nam daje obaveštajna služba. U našem izlaganju ono se bavi prvenstveno mnoštvom podataka o stanju kod sopstvenih trupa koji potiču iz redovnih izveštaja. Jasno je da se u krajnjoj razradi i proceni, koja se odigrava u glavama komandanata, svi ti opšti podaci moraju ispitati u svetlosti informativnih podataka obaveštajne prirode.

Prilikom razmatranja tih stvari jasno se ukazuje jedna od mnogih razlika koje postoje između mirnodopskog i planiranja u toku rata. Do sprovođenja u život ili ratne provere mirnodopskih mobilizacijskih planova ili onih za vanredne situacije, retko, ako i uopšte ikad, dolazi, sem u dužim nepredviđenim intervalima. Mirnodopsko planiranje je u prvom redu posao koji se stalno ponavlja. Mali broj tih planova se stvarno sproveo kao celina, ali se zato svaki veći deo takvog plana može sprovesti uz korišćenje dopunskih mera. Izmene jednog dela plana dovode do izmena drugih delova. Sami planovi se tako neophodno i neprekidno prilagođavaju promenama u strategijskim konцепcijama, operativnim i tehničkim poboljšanjima i izmenama budžetskih sredstava. U svakom slučaju, planovi se pretvaraju u određene programe. Kontrola tih programa obavezno dovodi do uspešnog reagovanja na promenjene uslove, a to će dovesti do kontrole planirane akcije.

Za vreme rata situacija je drugačija, naročito ako se radi o nekoj fazi taktičke ili strategijske ofanzive. Ovde se specifični planovi sprovode u život tokom strategijske kampanje i njenih sastavnih operacija.

Ti planovi strategijske kampanje obezbeđuju se stvaranjem borbenih i logističkih rezervi koje se ustanovljavaju u prethodno planiranim programima.

Nesigurne teorije i neproverene koncepcije zamenjuju sada grube činjenice borbenih gubitaka i posledice taktičkih i strategijskih uspeha. Iako se onaj regenerativni proces sada ponovo odigrava, kao i za vreme mira, ali su se pokretački motivi donekle izmenili.

U ratu je od bitne važnosti da smo sposobni da najbolje reagujemo na borbene situacije, jer se inače mogu izgubiti dragocene prilike za eksploraciju strategijskog uspeha. Ovaj poslednji faktor je jedan od najvažnijih elemenata u problemu komandovanja.

U miru i ratu proces programiranja je postao suštinski deo kontrole komandovanja. Pristizanje i procena *informativnih podataka* sačinjavaju osnovu programiranja.

U kasnijim izlaganjima videćemo koliko su pravilno pristizanje i procena informativnih podataka važni za postizanje »gotovosti« i »elastičnosti«. Očigledno je da su tačni informativni podaci u pogledu trenutne i buduće gotovosti jedinica od suštinskog značaja za sastavljanje operativnih planova. Dalje, informativni podaci su neobično važni za svakodnevne, redovne poslove taktičke i logističke prirode.

Za vreme II svetskog rata, u toku 1944 — 1945. godine, u štabu glavnog komandanta za oblast Pacifika operativno odeljenje vodilo je evidenciju o lokaciji gotovosti brodova, odeljenje za municiju svoju evidenciju, odeljenje za transport je imalo svoju evidenciju o trgovackim brodovima, a statistički odsek logističkog odeljenja je vodio gomilu dnevnika sa podacima o ljudstvu, skladišnom prostoru, gorivu, municiji, napredovanju građevinskih poslova, opštim i specijalnim sredstvima i drugo. Iako se ovaj sistem odvijao na zadovoljstvo svih, njegova slaba strana je bila u tome što nije postojalo centralno mesto gde bi se svi važniji informativni podaci u pogledu borbenih snaga

i njihove logističke podrške prikupljali i odmah razmatrali.

Komanda kopnene vojske i komanda vazduhoplovnih snaga kopnene vojske u toku II svetskog rata takođe su imale rasturene po celom svetu svoje statističko-kontrolne oficire koji su, sa manje ili više uspeha, prikupljali i procenjivali ovakve informativne podatke.

Od 1945. godine veliki napredak je ostvaren u ovoj oblasti, kako u pogledu same organizacije, tako i tehničkih postupaka izveštavanja i prikazivanja tih podataka. Svaka komanda je suočena sa svojom posebnom situacijom; sva ka mora da organizuje svoju »kontrolu informisanja« u skladu sa svojim potrebama. U nekim komandama taj posao obavlja »grupa za opšte planiranje«, a u drugim »grupa za programiranje«. U borbenoj situaciji, međutim, iako je većina informativnih podataka koji se obrađuju logističke prirode, važnost i priroda taktičkog informisanja i planiranja, kao i potrebljno međusobno povezivanje s obaveštajnim radom, diktiraju da »operativni centar« bude centralno mesto za sve najvažnije informativne podatke.

Vratimo se sada programiranju. Posebna organizacija za programiranje je, načelno govoreći, važan instrument u rukama komande; ona je naročito važna u nekoj združenoj ili kombinovanoj komandi oblasti, gde se različite snage ili jedinice moraju prikupiti prema vremenski dobro uskladenim planovima.

Ako hoćemo da utvrđimo odgovornost za programiranje i odredimo mesto gde treba da se vode isti informativni podaci (bilo da se radi u kontrolnom ili operativnom centru nekog štaba, pomoću detaljnih evidencionih kartona i foto-kopija), najbolje je, možda, da se pođe od razmatranja pojma »perspektive komande«. Ako se ovo ima na umu dok se razmatraju mnogi detalji štabnih informativnih podataka, i većina odluka biće jasna i razumljiva. Na prvom mestu je, međutim, važno priznati da je za dobro planiranje neophodno da postoji prilično veliko udvajanje i preplitanje informativnih podataka.

Za izbor podataka koje treba odmah staviti na raspolaganje i onih koje treba samo povremeno prikazivati lično

komandantu, treba imati sposobnost. Ako se prikaže suviše podataka, može se dogoditi da se svi zanemare; ako se, međutim, prikaže suviše malo mnogi važni mogu da se previde.

Najzamršeniji i najvažniji zadaci programiranja sprovode se na nivou Ministarstva za odbranu i komandi vidova oružanih snaga. Ovde svaki mora da prilagodi svoje planove za ljudstvo i materijalna sredstva stvarnom stanju i vremenski uskladi sa budžetskim kretanjem, a u isto vreme da bude siguran da se sa njima neprekidno podržavaju postojeći strategijski planovi. To je zadatak koji zahteva veliku pronicljivost i marljivost štaba Objedinjenog odbora načelnika generalštabova, opštih i logističkih planera, kontrolnih organa i vodećih budžetskih stručnjaka. Ali i kad se svi planovi i budžeti odobre, još ostaje neophodan zadatak da se kontroliše njihovo izvršenje.

Na najvišem nivou, programiranje predstavlja samu srž industrijske mobilizacije. Bez njega nikakav sistem kontrole ne bi mogao dejstvovati. Pošto naša privreda postaje sve složenija, a vojni zahtevi obuhvataju sve veći broj industrijskih proizvoda, i problem programiranja postaje sve teži. Potrebno je dobaviti sve više informativnih podataka koji se moraju sve brže obrađivati. To zahteva uvođenje sistema izveštavanja i obrade podataka pomoću raznih mehanizovanih i elektronskih uređaja.

Naš ekonomski sistem je, međutim, suviše zamršen da bi ga bilo kakav sistem mogao potpuno kontrolisati. Pokušaj da se sve kontroliše dovodi do krutosti koja negira samu svrhu kontrole i stvarno smanjuje proizvodnju. Elastičnost je jedna od najvećih preimุćstava naše slobodne ekonomike. Moramo biti obazrivi kako u želji za ekonomskom kontrolom industrije u doba rata ne bismo izgubili onu elastičnost koju stvara individualna inicijativa.

Saobrazno ovome, treba da ograničimo obim i stepen kontrole na što manji broj ekonomskih grana. U mnogim slučajevima posredna kontrola može biti bolja od neposredne.

Posledica kontrole programiranja odražava se na izvesne oblasti informisanja. Na primer, prilikom brzog i velikog povećavanja pomorskih snaga, ogroman broj sauvgovorača stvara sopstvene međusobne i odnose sa drugim

nabavljačkim agencijama koji su toliko utančani i složeni da se ne mogu nikakvim zvaničnim sistemom izveštavanja tačno registrovati. Posledica toga je što ratna mornarica nije više u stanju tačno da planira svoj program razvoja samo na osnovu jedne centralizovane agencije za informisanje i kontrolu koja informativne podatke dobija jedino zvaničnim službenim kanalima. Ti podaci se moraju, kada se radi o specifičnim problemima, dopuniti procenama ljudi iz proizvodnje, i to kako glavnih lifieranata, tako i saugovorača. Malo je verovatno da bi se takve procene mogle brzo dobiti zvaničnim upitnicima. One će se najbolje dobiti upućivanjem obučenih oficira u te organizacije, kako bi neslužbenim putem razmotrili ta pitanja i na licu mesta doneli odluke.

Potpunije razmatranje pomenutih delatnosti može se naći u knjizi »Zadaci izvršne vlasti«⁴⁾) Od Čestera Barnarda, u kojoj naročito ističe neslužbene aspekte takvih organizacija.

Programiranje pokreće dva glavna problema: utvrđivanje koji informativni podaci treba da se pribave i analiziraju i razradu i primenu sistema i uređaja za analizu i prikazivanje izabranih informativnih podataka. Samo ako se ova dva zadatka pravilno sprovedu moguće je proceniti informativne podatke. Krajnja procena spada u zadatak i nadležnost komande.

Većina problema programiranja više komande, iako vrlo složena sa stanovišta stvaranja i usklajivanja, relativno je jednostavna sa stanovišta matematičke teorije. Oni obično samo obuhvataju vrlo veliki broj jednostavnih aritmetičkih nizova, koje relativno jednostavne elektronske mašine mogu da reše za nekoliko minuta. Međutim, pokušamo li da rešimo opšte ekonomski probleme koji se odnose na programiranje na nacionalnom nivou, dospećemo verovatno u takvu komplikovanu oblast matematike da se ti problemi mogu rešiti samo savršenim elektronskim računskim mašinama. Na primer, bilo bi vrlo korisno ako bismo mogli unapred tačno da utvrdimo celokupan uticaj velikog povećavanja ili pada u proizvodnji bilo kog zna-

⁴⁾ Chester I. Barnard, *The Functions of the Executive* (»Zadaci izvršne vlasti«), Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 1950, str. 223—227.

čajnjeg vojnog materijalnog sredstva na sve faze naše nacionalne privrede. Taj problem je tako glomazan i složen da su matematičari i ekonomisti nesigurni u pogledu toga kakav se rezultat može očekivati.

Vratimo se sada informisanju. Jedan od naročito upadljivih primera za »problem informisanja« vidimo u stvaranju Odeljenja logistike pri štabu komandanta zapadnog obalskog područja, posle reorganizovanja te komande pod rukovodstvom admirala Ingersola pri kraju 1944. i početkom 1945. godine. Pre toga su preko službenih ustanova naširoko bili dostavljeni vrlo važni logistički informativni podaci o raznim tehničkim postrojenjima u rejonu San Franciska i duž cele zapadne obale. Kontrola komande nije bila odgovarajuća i bilo je vrlo teško brzo dobiti tačne informativne podatke o logističkoj situaciji u obalskom području.

Prilikom te reorganizacije nadležnost komandanta zapadnog obalskog područja bila je ojačana i razjašnjena. Pod rukovodstvom kapetana bojnog broda Pola E. Pila, svi važni informativni podaci prolazili su kroz logističko odeljenje štaba obalskog područja, gde su se i procenjivali; izabrani podaci odmah su se dostavljali komandantu ratne mornarice, glavnim komandantima pacifičke flote i za oblast Pacifika.

Ubrzo se pokazalo veliko poboljšanje — informativni podaci koji su ranije, iako vrlo važni, bili nesigurni i teško se dobijali — sada su bili tačni i brzo su stizali. Rezultat je bio taj što je komandant mogao sada da predviđi situaciju, sprovede kontrolu i planira sa sigurnošću svoje operacije. Smanjivanje gubitaka i štete, koje je došlo kao posledica poboljšanog logističkog rada, predstavljalo je samo dodatnu korist. Važno načelo ovde je: *komandovanje i kontrola informativnih podataka idu ruku pod ruku; jedno je beskorisno bez drugog*.

Iz ovoga, razume se, sledi zaključak: ispunjavanje dužnosti komandovanja na višem nivou zahteva razumevanje načela informisanja.

Dalje, kada se razmatraju takve stvari i problemi kao što su centralizacija nasuprot decentralizaciji komande vlasti i pitanje mesta, veličine, zaštite i pokretljivosti većih štabova na kopnu ili na brodovima, problem informi-

sanja je od velikog značaja.⁵⁾ Brze i raznovrsne veze samo su deo tog problema. Prostorije, uređaji i ljudstvo za sređivanje, izdvajanje i procenu informativnih podataka koji se preko sistema veza prikupljaju u štabu moraju se takođe obezbediti još pre nego što komanda može da sproveđe svoju kontrolu. Istovremeno, s obzirom na mogućnost neprijateljskog napada iz vazduha itd. mora se dobro razmisleti i o pogodnom *udvajanju* informacija i podataka za programiranje, kao i o udvajanju tehničkih uređaja za programiranje.

NAČELO INFORMISANJA

Već smo razmotrili nekoliko primera o neposrednom značaju informisanja u izvršavanju komandnih zadataka. Pored tih primera, mogu se naći i mnogi drugi koji se odnose na oblasti politike i privrede. Njih ima toliko mnogo da je potpuno opravdana pomisao da neko opšte osnovno načelo mora važiti za sve oblasti administracije i komandovanja.

To se može nazvati »načelom informisanja«. *Komandna vlast teži ka ličnosti ili organu koji je u stanju da najtačnije shvati važne informativne podatke.*

Ova tvrdnja ima u mnogim oblastima značajne posledice. »Čovek čvrste ruke« nastoji uvek da ima sopstvenu i neposrednu vezu s informativnim centrom, bilo da se radi o starešini kontrolne službe ili oficiru za programiranje. Tada on donosi svoje odluke potpuno sigurno.

A »čovek čvrste ruke« postaje, uglavnom, onaj koji je sposoban da u složenoj situaciji shvati i proceni najznačajnije elemente.

»Čovek meke ruke« gubi kontrolu situacije zbog toga što je nesposoban da shvati i proceni te najznačajnije elemente. On prema tome mora da zavisi od procena drugih ljudi, a postupajući tako on je na putu da izgubi kontrolu svojih odluka.

⁵⁾ U glavi 18. se razmatra o borbenoj gotovosti kao probnom kamenu organizacije. Pitanje obrade informativnih podataka je važna stvar u sklopu tog pitanja.

Mudar »čovek čvrste ruke«, međutim, sam utvrđuje šta je najznačajnije, a šta nije; on će saslušati mišljenja i procene drugih ljudi, ali to neće ovladati njime, već će samo uticati na njega. On će znati da postavi granice sopstvene kompetencije, kao i granice do kojih treba da se prepusti kompetenciji i informisanju drugih ljudi. U većini naših velikih organizacija »čovek čvrste ruke« ne može sam biti stručnjak u svim oblastima. Zbog toga mora znati kako da sluša i kako da se koristi stručnjacima. Komandant mora znati koje »stručnjake« da sluša i kada.

Neuki čovek na položaju postupaće prema nepotpunim informativnim podacima, ili će nepravilno procenjivati relativnu važnost značajnih informativnih podataka i tako praviti velike greške.

»Čovek čvrste ruke«, a uz to i beskrupulozan, namerno će iskriviti važne elemente informativnog podatka, a svoju volju će nametnuti silom ili lukavim spektama. To može, takođe, da dovede do štetnih posledica.⁶⁾

Postoje mnoge oblasti vojne delatnosti, administracije i komandovanja na koje se može primeniti opšte načelo informisanja. To se može videti u radu štaba svake komande. Štab može, zavisno od načina na koji izlaže informativne podatke u velikoj meri da utiče na donošenje odluka. To se može dogoditi i kod najispravnijih ljudi, što sve zavisi od stepena do kojeg se složene stvari mogu da uproste i iskrive kada se daju skraćeno, često samo na listu hartije. Tako se, u stvari, »osnovne smernice« mogu stvarati i na nižem nivou. »Sekretar štaba« postaje tako ličnost od velikog uticaja zbog informativnih podataka kojima mora da raspolaže. Postoje mnogi primeri »načela informisanja« u »generalštabu«. Neki od njih daju nam sliku pravilne, a neki opet, nepravilne primene, kao što je »izolacija komandanta« pomoću »dvorske garde«.

⁶⁾ B. H. Liddell Hart, *Why Don't We Learn From History* (»Zašto ne učimo pouke istorije«), George Allen and Unwin, itd., London 1944, str. 13—15. Kapetan B. H. Lidel Hart iznosi jedan primer takve obmane od strane ser Daglasa Hejga. Hejg je naredio da se pre obilaska britanskog ministra premijera sklone svi zdravi zarobljenici iz logora, kako bi dokazao svoju tvrdnju da je nemačka vojska bila gotovo potpuno iscrpljena i time opravdao nastavljanje svoje ofanzive kod Pasendale u julu 1917.

Načelo informisanja je tesno povezano s organizacijom svake komande i formulisanjem značajnih osnovnih smernica i planova. To je naročito važno za logistički deo komande i štaba, zbog ogromnog mnoštva važnih informativnih podataka u bilo kojoj značajnoj logističkoj situaciji. Lep primer za to je način na koji dejstvuju kontrolni organi u Ministarstvu za odbranu i Ministarstvu ratne mornarice. Oni se neposredno obraćaju ministru ili načelniku odeljenja.

Za uspešno prenošenje nadležnosti neophodno je razumeti dejstvovanje tog opšteg načela o informisanju. Najzad, treba priznati da su vešto organizovanje pribavljanja i korišćenja informativnih podataka bitan element za održavanje borbene gotovosti, za stvaranje pokretljivosti i elastičnosti, kao i za kontrolu »logističke lavine«.

ZAKLJUČAK

U prethodnim glavama smo u opštim crtama dali opšte elemente koji spadaju u poslove logističkog planiranja. Taj proces smo dotakli na nacionalnom i međunarodnom nivou; opisali smo i ispitali razne nivoje planiranja.

Razmatrali smo dve opšte vrste planiranja — mobilizacijsko i operativno.

Opisali smo dva opšta načina prilaženja planiranju — planiranje zahteva i planiranje mogućnost. Pokazali smo kakvo mesto zauzimaju ova dva planiranja na različitim nivoima komandovanja.

Razmatrali smo dva posebna tipa planiranja u logistici — »logističko« i »planiranje logističke podrške«. Delatnost onog prvog leži u oblasti »procene situacije«. Ono drugo, kao deo »razrade plana«, bavi se stvarnim utvrđivanjem, obezbeđivanjem i raspodelom logističkih sredstava.

Razliku između planiranja »pojedinačnih materijalnih sredstava« i po »većim srodnim grupama materijalnih sredstava« takođe smo pokazali.

Pokazali smo da osnovu čitavog posla u oblasti planiranja predstavlja razborita upotreba faktora planiranja i podataka za upotrebu.

Posle toga je sledilo izlaganje mera koje ulaze u proces razrade logističkih planova. Ovde je postalo jasno da je komandant ne samo odgovoran za operaciju, već da su njegovo lično rasuđivanje znanje i odluka neophodni na svim stepenima planiranja i sprovođenja logističkih i operativnih poslova.

Razmatrali smo, dalje, informisanje i programiranje. Ovo poslednje je potrebno da bi se obezbedila kontrola planiranih akcija, a kontrola je neophodna za uspešno izvršavanje svakog plana.

I, na kraju, istakli smo važnost informisanja kao instrumenta komandovanja. Što se bolje sprovede to strategijsko, taktičko i logističko informisanje, i komandovanje će biti uspešnije.